

Njí ne Majào Ninjà
se San Juan ndo'ueì ndo'uèts'
se vommánη canén ne ndotsjào Jesucristo

El Evangelio según
San Juan

en el
Pame central

La Liga Bíblica

Las Sagradas Escrituras para Todos

La ilustración en la página 70 por Horace Knowles es propiedad de
©The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972.

Las demás ilustraciones por Louise Bass son propiedad de
©The British & Foreign Bible Society, 1994.

Primera edición 1998

Versión electrónica

San Juan

Mayo

ISO 639-3 pbs

©La Liga Bíblica, A.C., 2005

México, D.F.

Aclaraciones

En las vocales subrayadas **a**, **e**, **ε**, **i**, **o**, y la semivocal **u**, la subrayada indica que es nasalizada; es decir, que es pronunciada con la **nariz**.

La **k** tiene un sonido semejante a **ki** de la palabra castellana **kiosco**.

La **l** cuando ocurre después de la última vocal de la palabra, tiene un sonido como el de la unión de la **d** y la **l**.

La consonante **ly** equivale a la unión de la **l** y la **y** castellanas, pronunciadas al mismo tiempo.

La **ñ** tiene un sonido igual a la **n** en la palabra castellana **lengua**.

La **v** pame tiene dos sonidos: junto a la **i**, **e** o **y** suena igual a la **v** de la palabra castellana **aviso**, pero junto a la **o**, **a** o **ε** tiene un sonido semejante a la **hu** de la palabra **hueso**.

La **x** suena como una **ch** suave.

El apóstrofo (') representa una consonante que se llama "saltillo". Es un pequeño corte de voz que se hace en la garganta.

Las consonantes dobles, **bb**, **cc**, **jj**, **''**, **ll**, **lly**, **mm**, **pp**, **cch**, **tts**, **vv**, etc., corresponden a las consonantes simples, **b**, **c**, **j**, **'**, **l**, **ly**, **m**, **p**, **ch**, **ts**, **v**, etc., con la diferencia de que las primeras se pronuncian en forma fuerte y más larga.

El acento tonal se indica en la sílaba que se acentúa de la palabra. Los acentos tonales son el acento tonal alto (**á**), el bajo (**à**), el descendente (**áà**) y el ascendente (como en **taát papá**).

EL ALFABETO PAME

- a ndá **uno**; mapáà **calor**; taát **papá**
a capà **visitante**; casáàs un **músico**
b bbài **mucho menos**; bbái **ellos mandan**
c caóc **yo**; ccàt **ellos viven, están**; coccjuí **sangre**
ch chóòt **regáñelo**; nichìḡḡ' **limpio**; nicchìḡḡ' **se limpio**
d dájap **sencillo, puro**; ddóá **él camina**
e cadéèt **animales silvestres**; mmès **llueve**; ḡgobéje'
sombrero
e nottjuè **mi mecate**; níḡgyèje **año**
e cadéèt **doctores**; cotéè **agua**; ḡgobéje **una carga**
e capé **ladrón**; ḡgojuè' **espina**; ḡgomjé **tortilla**
(f) café; Felipe; fariseos
g ḡgotóḡḡ **flor**; níḡgyà'a **él se acostó**
i ívièje **mis cargas**; lipî **cerca de**
i conjí **aquí**
j jòì **él, ella, ello**; lojjuéo' **él se tarda**
' copó' **suelo**; 'èbm **demasiado**; jéoc' **tú, usted**
k kàodnt' **cómprelo**; riḡkjóik **mujeres**; vikkjè **su peón**
l léèt **gente**; ndollí **él los multiplicó**; sandàl **soldado**;
chiquíl' **un chivo**
ly lyèḡḡ **gente (Uds.)**; ly'ík **muchachos**; chiquíl'y' **chivos (dos)**
m majào **bueno**; comó' **guaje**; commó' **tortuga**
n nanáà **su lengua (de él)**; nnán **mamá**
ḡ ḡgomáj **su dicho (de él)**; quinyóì **cuatro**
o no'óò' **lo oí**; casó **pescador**
o cojòp **entonces**; cóttò **se murió**
p péòc **dónde**; ppói **él tiene miedo**; ndoséèp **él le dijo**
q quik'eje **conseguirás**; manaquéje'p **él va a crearle**
r riḡjà **palabras**; varèik **burro**
s sesca'ài **diez**; massó **amarrado**
t talóḡḡ **pollo**; ttò **se muere**
ts tsómjè **mariposa, palomilla**; tsóts' **lo amarran**;
tóttssè **le tengo respeto**
u cuás **derecho, correcto**; kuán **hombre**
u ndo'uàòc **él me contestó**
ü ḡgüèl' **su barba, bigote**; ndoḡgüé'è **él lo bautizó**
v viḡkjío **nuevo**; ván'èḡ **él está enfermo**; vvài **él llora**
(z) cruz

Njí ne Majào Ninjà se San Juan ndo'uéì ndo'uèts' se vommán canén ne ndotsjàò Jesucristo

Conjí manamán se ne Ngomán Dios nichjàò lèè

1 ¹ Y se vá comá ndo'uéì ndóppòp se ndo'uéì nichjàò vi'yá se re limî, Dios yà lébm mméjo y máign' jòì Ngomán yà lébm mméji. Y napò se Ngomán Dios scadá mméji con Dios se Xiquè' se lo'uéì linjói re cotàoi se vá, y máign' jòì cuás lik'àjam Dios. ² Y njí najòì se yà lébm scadá mméji con Dios ásta se vá ni canén màs nlimî. ³ Y vi'yá cadére se limî, cuás por mà jòì se Ngomán Dios ndo'uéì nichjàò. Y vi'yá se re yà limî, ni nêòc nichjàò se jòì mep nivvàiik ndotsjàoi. ⁴ Y jòì lijè lómmèì ne manóòp, y por mà jòì nimî ne manóòpt vi'yát se re timjî vanóòt. Y jòì lijè ndo'ó'otn caócn se lyéèdn nêòc ne majào nan'éjé', y se copò ndo'uéì ndotsjàò jòì nannèjegñ ñcjà'k se yà ndolluixn. ⁵ Y jòì lo'uéì ñcjà'k ndá xiquich' se lo'uéì lolluich' péòc se quinkjóò't, cuás lolluixt' y vasémp re ra'uàt re lèèt, y nò lébm chích'ò manát'èì laccàt. Xiémbe déòc se re vats'òdn re cotsjá'o se jòì lo'uéì lolluixt', rajòik lébm nip ndotjó'o ndol'éjé' se manamjè jòì se ne lolluixt' re lèèt.

⁶ Y Dios ndováí ndá lèè se ñgonjéò' Juan, y jòì ndovòò re quimmyái. ⁷ Y jòì cojuá'a re copó' estado Judea, cuás lichjàò canò para manamán péòc stinjkjáà' napò ndá se lolluixt' y vasémp re ra'uàt re lèèt, y najòì cuás ne Ngoduí Dios. Y napò Juan cojuá'a ndomán ranjí rinjà y cojòp mananía'at vi'yát manac'éje'p jòì se Ngoduí Dios por mà jòì ñgomán. ⁸ Y Juan nip jòì lijè se ne nolluixt' y mbasémp re ra'uàt re lèèt. Jòì cuás canò, y cojuá'a para manamán ne cuás ninjà péòp stinjkjáà' jòì se ne lik'àjam lolluixt'. ⁹ Y jòì se ne lik'àjam lolluixt' vi'yát re lèèt, cuás vasémp ne na'uà caá ndá lèè, napò cónjò'p jòì yà gyèt vodà njuá'a para malatsjá'odn conjí quimbyè'p copó'.

10 Y jòì se ne Ngomán Dios cojuá'a nivíjo conjí químbyè'p copó', napò se ne nivyàik ndotsjàoi ne Vómmèo'. Xiémbe re vo'òdst conjí químbyè'p copó' cadé mbanjó'o jòì co'uáà' napò. 11 Y jòì cojuá'a re lijè ndèos, xiémbe se re tanjyát cadép ndomján ndol'àjaich' se manac'éje'p jòì móòt. 12 Y cadát tájap ndol'àjaich' jòì y ndoc'uéje'p, y cojòì vi'yát déòc se re ndoc'uéje'p jòì, ndovòt manájapt se malatsjàot rippyàik Dios. 13 Y se rajòìk nichjàot rippyàik Dios y viñkjío ndót'èì comá coccuàt, cojòì cadé mbanjçà'k se re vát'èì linjyuá'at re canjè't se re rippyàik ndá lèè, y mep por se ndá lèè kuán lo'ueì ligyájo vománammèìk re rippyàik. Cuás Dios ne ndo'ueédnt ne viñkjío manòòpt déòc se re ndoc'uéje'p jòì se ne cojuá'a conjí químbyè'p copó', y cojòp nichjàot jòì rippyàik.

14 Y jòì se ne Ngomán Dios nichjào lèè y conjí nivíjo con caóc'η ikkàm' por cosào' cónjò'. Y nonòm' jòì lijè lik'àjam lómmèì mandàì ηgané'ep y jòì vommán lik'àjam likkájai' péòc stiñkjáà' Dios se ne Vómmèo'. Y por jòì nichèbmp nonòm' cuás lik'àjam m'òòs cotào cónjò', y lómmèì manájap se lottòjeje manámmèì se ne lijè sandá Ngoduí se lómmèì Dios se Xiquè'. 15 Y Juan ndomán co'uáà' jòì y manája ndo'ueì nan'èje' se ndosèept re lèèt:

—Nanjí ne lèè se caóc no'uàjo se no'ueje' que jòì voddda malanáin' màs se mana'èì latsjá'odn. Y no'ueje' que jòì ne lik'àjam màs Chiquè' y caóc móòt, por se jòì yà lébm mméjo se caóc vá mep laméjo. —Conjí ndo'ueje' Juan.

16 Y caócη vi'yátn tómmèin cadére se ne Ngoduí Dios ndo'ueògηn, jòì se lómmèì mi'yá lipià ne ηgané'ep, y por jòì lijè ηgané'ep lébm lo'ueì voppá'aicη. 17 Y re quibbyaí para manóòtsèdn, rajòì Dios ndovòò Moisés para manasèicη caócη vi'yátn. Y ne ηgané'ep Dios y máign' ne lik'àjam likkájai' niñjà, ch'ó' limî para caócη por se Jesucristo con'ia, y jòì ne ndo'ó'otn caócη. 18 Ni xi'àp co'uá mbóppàjo' Dios se Xiquè'. Xiémbe ne lijè sandá Ngoduí, se ne lotsjào na'uà y majào lo'ueì li'yóì' con ne Vómmèo', jòì ne ndo'ó'otn caócη péòc stiñkjáà' Dios se Xiquè'.

**Conjì manamáñ se Juan se ne ván̄guè'est' re léèt,
jòì ndomáñ que Jesús màs chiquè' y jòì móòt**
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 Y re xiquè't por mà re léèt judíos se re ccàt com'òos Jerusalén ndobáik re cavédnt' judíos comát canjò Juan, y máiḡnk' re léèt levitas commàt nim'yójo. (Rajòik cuás ηcjuèt se vatsjào re quibbyáí quingyè'p ne ηgotòè' nixéts'.) Y vi'yát rajòik se commàt cuás mján manal'àjabmp Juan co'uàà' jòì malèp. 20 Y se ndol'àjabmp cojòp jòì ndomáñ majào matsjá'o y ndosèèpt:

—Caóc nip ne Cristo móòt, jòì cuás ndá líxx'àoñ se ne Dios manamméjo se malatsjào Chiquè'.

21 Cojòp tsocuèt ndol'àjabmp:

—Cojòì ¿co'uààc' jéoc'? ¿Cjámbe jéoc' pò Elías, napò léè se ne ndèo' lébm nníã por mà Dios?

Y cojòp Juan ndo'uèje' que jòì cadép najòì móòt. Y tsocuèt ndol'àjabmp:

—Cojòì ¿cjámbe jéoc' napò léè se ne xiquè' Moisés ndomáñ que manjuá'a para manníã por mà Dios?

Y cojòp ndo'uàot ndo'uèje' que móòt. 22 Y cojòp tsocuèt ndotsjéèp:

—Cojòì ¿co'uààc' jéoc' y canén ne ηgotájo se jéoc' tómmèi? Caóc'η tamáno'òòbm' para manónvèjebm' ne niñjà manóssèpm re xiquè't se ndon'óje'cñ 'yém'. Cojòì jéoc' tijè, ¿pèòc tí'èje'?

23 Y Juan ndosèèpt:

—Caóc cuás najòik se ladóa pèòc se cotòè' lijyá' se mi'yá tijyán nl'òs y lappá'adnt re léèt laséèpt: “Jéoc'η tómmèiñ manaddéodn ne qui'uàdn y tómmèiñ manaccuásn se to'uéiñ tigyájo't'n para manattájaix'n jòì se vodda malatsjào lik'àjam Chiquè', ηcjà'k se to'uéiñ tojjuiádn' se toccuásn ne nan'éje' para ndá xiquè' se vodda se ne jéoc'η tótttsèdn.” Copò ndo'uèje' ne xiquè' Isaías se ndèo' màs lébm nníã por mà Dios, y chó' caóc yà najòik se jòì ndo'uàjoc. —Copò ndo'uèi ndoppòbmbpt Juan rapò léèt.

24 Y re lèet se re commàt nily'ájo con Juan, cuás re lèet fariseos re ndobáik se copò commàt. (Y rapò lèet se ηgolj'ó'pt fariseos cuás cadát se re lèet judíos se scadá vát'èi ccàt.)

25 Y cojòp ndotsjéep Juan:

—Se yà mep jéoc' ne Cristo, y máigη' mep ne Elías, y máigη' mep napò lèè se lo'ueì nniá por mà Dios, cojòì ¿quínjyòpo quíngyè'est' re lèet jéoc'?

26 Y Juan ndoséèpt:

—Caóc cuás to'ueì lánquè'est' re lèet con cotéè, xiémbe quíngyè'p se to'ueìη cuàc'η mméjo ndá se jéoc'η vá cadé ηguínηyó'on mòòt. 27 Jòì vá voddà màs malanáir' cojòp malatsjá'odn, pero xiémbe jòì lik'àjam màs xiquè' y caóc mòòt. Caóc ni canén mata'ájodn', ni para manojjó'o matatsjào jòì vikkjèc se manóbbàixp nikkjè ηgotóts'.

28 Copò ndót'èi nily'ájo copò com'òds Betania, coléjebmp ηgotóè' cotéè se ηgonjéο' Jordán, cotédn' n'ìa se n'ìa njá'ο cónjò', copò pédc se nivíjo Juan, vánquè'est' re lèet.

**Conjì manamáη se Jesús lichjào ne ηgol'uí
sat'è' se Dios ndolléjegn**

29 Y napò xínyè'o Juan ndovájo' vodòa Jesús lonnó jòi y cojòp ndo'ùèjè':

—Vyájudn' nanjí lèè se vodòa. Jòi ne ndá se Dios ndováí y malatsjào ηcjà'k ne ηgol'uí sat'è' se caócη to'uéiη tóttòn se malatsjào nat'èogη Dios para manotsjàodn stalléjegn por re stích'òtn. Y máign' jòi malatsjào ne lik'àjam nat'èogη Dios se mattò y manáje'ò vi'yá re stích'òpt se re vo'òòst conjì químbye'p copó', y copò mala'èi se malamî xíkkjuàt. 30 Njí ne najòì se ne caóc no'uàjo sámp se no'ùèjè' que voddòa malanáin' malatsjá'odn ndá lèè y jòi ne lik'àjam màs chiquè' y caóc móòt, por se jòi yà lébm mméjo se caóc vá mep laméjo. 31 Y se vá, ni caóc ntijè nllannó'ò que jòi najòì se Dios manamméjo Chiquè', xiémbe tajuá'a lánjuè'est' re léèt con cotéè para que xi'àp se jòi latsjá'odn cojòp re léèt se re vo'òòst Israel mananjò jòi co'uaà' malèp.

32 Y Juan se nichjào canò máign' ranjí rinjà ndomáj:

—Caóc novájo' ne Nímbyàì' Dios Mantsí se co'ùé cotào cónjò', vodòa línjyà'aich' ηcjà'k sotuè, y novájo' se nijyáign químbye'p canòη Jesús. 33 Ásta napò cónjò'p caóc vá ninlannó'ò que jòi najòì se Dios manamméjo Chiquè'. Xiémbe Dios se ne ndováik ta'è cangué'est' re léèt con cotéè, jòi lijè ndosèik ndo'ùèjè': “Xi'àp se quivyájo' lappó' ne Nómbàì' Mantsí y malajáign químbye'p canòη ndá lèè se jéoc' niηgyé'ets', najòì napò ne lèè se manatsjào que manjué'pt ra'uàt re léèt ne Nómbàì' Mantsí para lébm malavéjo y manamóòt ne caóc manájatc.” Copò ndo'ùéì nasèik Dios se Xiquè'. 34 Cojòp caóc yà nonò y nichjào canòc nomáj que nanjí lèè ne lik'àjam Ngoduí Dios. —Copò ndo'ùéì nan'èje' Juan, jòi se ne vánjuè'est' re léèt.

Conjì manamáη se re cotàp nim'yójo ndót'òajadn' Jesús

35 Y napò xínyè'o tsocuèt copò mmá'ai Juan con nôi se re vát'òajadn' jòi tichjáo'. 36 Y Juan tsjào vóppájo' Jesús se vodòa n'ójiη copò, cojòp cottóε'ε ndo'ùèjè':

—Vyájoì' napódn' lèè, jòi ne lichjào ne ηgol'uí sat'è' se ne Dios ndolléjegn.

37 Y ne nôi se ne lo'óajaign' Juan ndo'ói' majào se copò ndo'uèje' y cojòp manéi comái niñyáin' ndocó'oiçh' Jesús.

38 Y cojòp Jesús nikkà't ndovájoi' pò nammài liñyáin' ne nôi léi y cojòp jòi ndo'uàjabmp:

—¿Canén ne tóttà'oi'?

Y jòi se nôi ndo'uàoi y ndo'uèji':

—Taát, jéoc' se xiquèoc', ¿pèdc quimíjo se quimbyàn'?

39 Y Jesús ndo'uàoi ndosèèp:

—Mmán cojòp quiñyòì pèdc caóc laméjo lambàn'.

Y cojòp comái ndo'óajaign' y ndonòì pèdc se mméjo jòi, y cojòp copò niñyáii ndopài por se yà ndatè'p como las cuatro.

40 Y jòi nôi se ndo'ói' cottóç'ε Juan y comái ndo'óajaign' Jesús, ndá ηgonjéoc' Andrés se njèo Simón Pedro. 41 Cojòp Andrés manéi comá cacó'ots' Simón se njèo y ndosèèp:

—Yà nocuèjebm' ne Mesías.

(Se copò ndo'uèje' Mesías, nnéjegη con riñjà griego ne Cristo, jòi se ne Dios manamméjo se malatsjào Chiquè'.)

42 Y Andrés ndotsi' ne njèo comái canòì Jesús, y Jesús tsjào vannó'o Simón y ndosèèp:

—Jéoc' cuás ηgonjòò' Simón, se ηgoduík' Juan, y chó' Cefas malatsjào ne ηgonjòò'.

(Napò ηgoljó' Cefas nnéjegη con riñjà griego Pedro, se vománan'èje' cuás cotòò'.)

Conjí manamáη se Jesús ndosèèp Felipe voppái nammà na'óajadn' jòi, y máign' niggyájoi Natanael

43 Y napò xíñyè'o Jesús vománamà re copó' estado Galilea, y se yà manamà cojòp níkéji Felipe y ndosèèp:

—Mmáik chó' qui'yóajadnc caóc.

44 Y napò Felipe jòi m'óòs com'óòs Betsaida, copò com'óòs se máign' m'óòx Andrés y Pedro, vi'yát scadá vo'óòst copò com'óòs. 45 Y se cojuà'aily cojòp Felipe comá cacó'ots' Natanael, y se ndocuèje manéi ndosèèp:

—Yà nocuèjebm' ne léè se ne xiquè' Moisés ndèo' cuà ndomán se ndotsjào re ηg'uéx pèdc se ndo'uèts' re quimmyái Dios. Jòi lébm sandá léè se re máignk' ndomján se ndotsjào re ηg'uéx re cadát xiquè't se ndèo' cuà lébm vá''àot por mà Dios. Najòì Jesús se ηgoduí José, y m'óòs com'óòs Nazaret.

46 Y cojòp Natanael ndo'uèje':

—¿Cjá mmíá lanía'at se mannéjegη copò com'òds Nazaret co'uáà' se manatsjàotn majào?

Y Felipe ndo'uèje':

—Mmáik canòì y cojòp quiñyò.

47 Y Jesús ndovájo' vodòa lonno Natanael cojòp ndo'uèje':

—Conjí vodòa ndá lèè se mméjo ηcjà'k se lo'uèì lottòeje ndá lèè israelita mana'èì lavéjo, cuás ni chi'é' mbománanjòmp ndá lèè mòòt.

48 Y cojòp Natanael ndo'uèje':

—¿Péòc ni'èì niñyòc caóc?

Y Jesús ndosèèp:

—Caóc nonòc' se vá tñgyàò' nimbyò ne nac'uéx se mattó'ò, ásta se vá Felipe nimboppá'atc' jéoc'.

49 Cojòì Natanael ndo'uèje':

—Taát, jéoc' se Xiquèoc', jéoc' cuás lik'àjam ne Ngoduík' Dios. Y jéoc' ne tichjàò Chiquèoc' se manavváì re copó' Israel.

50 Y Jesús ndo'uàò y ndosèèp:

—Jéoc' lik'àjam nikkájai'k por gyèsse nosèik' que caóc nonòc' se vá tñgyàò' nimbyò nac'uéx. Y vá màs vandàik se jéoc' mana'èì nannò.

51 Ncjà' Jesús ndo'uèje':

—Lik'àjam likkájai' njí niñjà se manóssic'η jéoc'η, que mala'èì ηcjà'k se jéoc'η manavvájodn' massèη re cotào cónjò', y mala'èì ηcjà'k se manavvájo'tn re nljòdnt vatsàjont se re Dios voppáik, manát'èì lanjàòt y malapó't por mà caóc se nichjàò tanjyátn jéoc'η se lyèèc'η.

Conjí manamáη se ndotsjàò rích'èjegη ndikkèje't copò com'òds Caná

2 ¹ Y se yà vodòa manappà ránjò' cónjò' cojòp ndotsjàò rích'èjegη ndikkèje't copò com'òds Caná se livyaí re copó' estado Galilea. Y copò se nichjàò re rích'èjegη máign' nivíjo ne vats'ò Jesús. ² Máign' ηcjà' ndol'èjèl' Jesús y con máign'k' re léèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáò' con jòì, vi'yát rajòik ndol'èjèl't, y ndobáik copò commàt. ³ Y se vá copò ccàt rajòik y yà ndot'ól' re quíppyàì' lats'è se ljáo', y cojòp ne vats'ò Jesús ndo'uàjo ne ηgoduí, ndosèèp:

—Yà mi'yá nda'ól' re quíppyàì' lats'è.

4 Y Jesús ndoppòbmp y ndoséèp ne vats'ò:

—Nnán, ¿quínyjòpo quixîk caóc? Vá nimbaquájep ne cónjò'p se caóc matatsjá'odn.

5 Cojòp ne vats'ò ndo'uàjot re ηcjuè't y ndoséèpt:

—Quichjàodn mi'yá péoc se mana'èi nasèic'η Jesús.

6 Y copò lipî qué'i telygyá ndòè't nts'ué' cotòd se ndánguè't et ndéè. Rapò ndéè re ccjé' re léèt judíos se vattjót'ot valí sedia' vát'èi tsjè'k y máign' ccjé' se matabà'aily se vát'èi licchìgηk' rajòik. Y caá ndá ηgots'ué' vátòl' quinyói o ásta quik'ài ndòè't comó'. 7 Y cojòp Jesús ndo'uàjot re ηcjuè't y ndoséèpt:

—Ngyé'et'n ndéè ranjí nts'ué' y quínyyè't'n.

Y cojòp rajòik ndonçjué'et ndónjuè't ásta gyèt vobbá'adnt.

8 Y cojòp ndoséèpt:

—Chó' gyá'odn quily'é', quivyéjedn quigyèdn ne xiquè' cáddèogη, latsàot.

Y cojòp ndol'á'ogη quily'é' ndobéje, ndol'èogη ne xiquè' cáddèogη. 9 Y re cotéè yà mi'yá nivyaòdn' nichjào cuás quíppyài' lats'è. Y ne xiquè' cáddèogη ndotsào y cadé mbó'o' péoc co'ué y péoc ndo'uéi nichjào rapò. Cuás tikkjè re ηcjuè't ndonjò por se rajòik ndót'èi ndol'á'ot re cotéè se vá. Y cojòp ne xiquè' se cáddèogη ndová'at ne kuán cattèje't, 10 y ndoséèp:

—Vi'yát lébm conjí vát'èi, ddóaja' l'èdnt se re màs cojuào quíppyài', y se yà cocuì vát'èi ljáo' cojòp màs státtjòbmp l'èdnt se re mep lik'àjam cojuào. Y jéoc' nijyèodn' se re màs cojuào quíppyài' ásta chó' pò nillyéjegη. —Copò ndo'uèje' ne xiquè' cáddèogη.

11 Y napò se ndotsjào Jesús copò com'òds Caná se livyaí re copó' estado Galilea, napò ne cotàp ndannò se ndóppòp ndo'uéi ndotsjào se ndotsjá'odn jòi manájap, nichjá'odn se jòi mep móòt léè. Y cojòp màs comá ndoc'uéje'p re léèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' y tichjáo' con jòi.

12 Y se yà ni'yójin napò se ndotsjào Jesús cojòp comá nimìa re com'òds Capernaum con máign' ne vats'ò y con re njèot, y con re léèt rikuánt se re lébm vát'òajadn', vi'yát copò nimiat. Y copò coccuàt cosào' cónjò'.

**Conjì manamán se Jesús ndomèjèpt se manatsjào
naljáogŋ quingyè'p ne ngotòè' nixéts'
(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)**

13 Y caá níngyèjè re lèèt judíos vatsjào re cónjò'p se vantsí se ngonjéó' la pascua, y vómjà'a péòc se ndo'uéì Dios ndocué'et re rigyó'ik se ndèò' coccuàt copò copó' Egipto. Y yà ndannóp manaquejèp se rapò cónjò'p vantsí, cojòp Jesús comá y cojuà'al com'óòs Jerusalén. 14 Y copò se quingyè'p ngocuàjòl' ne ngotòè' nixéts' ndocuèjet re cadéi'k páccàst, y con máignk' re cadéi'k sat'è't, y con re cadéi'k soutuèt. Ranjì re ccàt l'èi'k para re lèèt manaljáodnt y manal'èogŋ Dios. Y máignk' ndonòt copò vantsòjodnt cadát ljògŋ re tamèñ', se voppàodn' dájap tamèñ', para re lèèt se re bbéje cobá'o vo'óòs tamèñ'. 15 Y se Jesús copò ndo'uéì ndonòt cojòp jòì ndotsjào ndá snavàjai' con ngoljuè lómmèì ringyógŋ, y cojòp ndóljuèt ndojuéòlt' quibiaà rapò cadéi'k mbá'aik, con vi'yát re mbé'èpt sat'è't y con máignk' re mbé'èpt páccàst se copò quingyè'p ngocuàjòl' nixéts' vát'èì ccàt l'èi'k. Y rapò lèèt se voppàodn' dájap tamèñ' cuás pjét se vát'èì voppàodn', rajòìk máignk' ndottué'pt re lyi xich'éjebmpt se vát'èì l'èts' re rand'èjebmpt y ndojuéòdnt re

tamèn' vatséje, nimà copó'. 16 Y cojòp ndo'uàjot rajòik se cadéi'k sotuèt, y ndoséèpt:

—Chèè'cɲ vilyjèt'n nimàt quibià. Conjí col'òs cuás ηgodèos caóc Ravé', cojòì yà nó ikkàc'η màs nichjàodn naljáogɲ.

17 Y cojòp re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòì, ndómjà'a ranjí rinjà vantsí se yà lébm quèich' ne ηgoc'uéx se conjí va'èje': “Vá'ailyk ta'ua se manocjòn ne ηgodèos Dios, y vóccjàp re lèèt ma'èò manát'èì natsjàotc.”

18 Y cojòp re xiquè't por mà re lèèt judíos, se dájap tanjyát Jesús, ndol'àjabmp jòì, ndol'èje':

—¿Canén ninjà tòmmèì se ninjyáajapt y nivyaík naljèèt rajòik? Si miéc tòmmèì cmavaì se Dios ndovòdc' cojòì η'yó'ot'n ne ndannò.

19 Y Jesús ndo'uàot y ndoséèpt:

—Se mbe quinjyuàat'n nanjí químmìjo Dios, cojòì caóc con ránjò' cónjò' tsocuèt manóccuèjets' manómmà'ai.

20 Y cojòp rapò xiquè't por mà re lèèt judíos ndotsjèp jòì:

—Ásta nòì-lyèèdn telygyá (46) ríngyèje ndotsjào y cojòp ndottuì nanjí nixéts', ¿y jéoc' cjá qui'èje' manámmà'ai manattì con ránjò' cónjò'?

21 Y se Jesús copò ndo'uèje' cuás va'ajo jòì lijè ηgonjìa se lichjào químmìjo Dios. 22 Cojòì màs sajép se yà tsocuèt connò Jesús, ndómmèì tsocuèt ne manòòp, cojòp re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòì, ndómjà'a que jòì ndomán napò ninjà, y cojòp kkájai' ndol'òò' péòp mà nnéjebmp, y ndoc'uájai' re rinjà vantsí se quèich' ne ηgoc'uéx, y rapò rinjà ndomán vá cojuèp canén se manatsjào Jesús, se vá valí ríngyèje limèp se jòì manjuá'a conjí químbyè'p copó'. Y máign' ndoc'uájai' re rinjà se ndomán Jesús.

Conjí manamán se Jesús vi'yát vannó'opt ra'uat

23 Y Jesús copò ddóa com'òos Jerusalén rapò cónjò'p vantsí se ηgonjéò' la pascua, y valík ndoc'uájai' que jòì cuás ne Cristo se ne Dios manamméjo Chiquè', y ndoc'uájai' se ndonjò re ndannò se jòì ndotsjào se lichjá'odn que jòì lómmèì manájap. 24 Xiémbe Jesús lijè nìp loccuájai' que vi'yát rajòik ndol'ajai'ch' jòì con quíngyè'p ra'uat, cuás jòì majào vannó'opt re ra'uat pédc se vát'èì tily'ájo re lèèt. 25 Jòì nimbaququé' co'ua manasèp péòp stínkjàà't re lèèt, cuás jòì lijè yà majào vannó'o ne lèè pédc se lo'uéì ligyájo quíngyè'p na'ua.

Conjì manamáḡ se Nicodemo comá capà Jesús y niggyájoi

3 ¹ Y copò mméjo ndá lèè fariseo se ḡgonjéò' Nicodemo. Y jòì ndá se re xiquè't por mà jòì dájap tanjyát lèèt judíos. ² Y napò Nicodemo comá canḡào' Jesús mà ḡgosáoḡ y ndoséèp:
—Taát, jéoc' se xiquèoc', caóc'ḡ vannó'om' que jéoc' cuás Dios ne ndováik' se qui'yé para manassào'tn. Cuás ni co'uáà' nlíxxà'orḡ manajó'o natsjào ranjí vandàik ndannò ḡcjà'k se jéoc' to'ueì totsjào. Lijè co'uáà' se Dios voppé'ep, jòì ne manajó'o natsjào.

³ Cojòp Jesús ndoséèp:

—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssik', que ni co'uáà' manajó'o nammà canò péoc se mméjo Dios se Chiquè', lijè co'uáà' se tsocuèt viḡkjíio manamá na'èì lavéjo, jòì ne lajó'o mananò.

⁴ Y cojòp Nicodemo ndo'uàjabmp Jesús, ndo'ueje':

—¿Péop la'èì lanía'at ndá lèè se yà xiquè' tsocuèt viḡkjíio manamá na'èì lavéjo? ¿Cjá lanía'at se co'uá yà xiquè' tsocuèt manamá njuí' quingyè'p ḡgomád ne vats'ò y malatsjào chi'é' canjè' y cojòp tsocuèt manjuá'a ḡcjà'k se vá chi canjè' se jòì cotàp ndo'ueì cojuá'a?

⁵ Y Jesús ndo'uàò y ndoséèp:

—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssik', que co'uáà' se vommánḡ manjuí' malavaí por mà re lèèt se vac'éje'p Dios se lo'ueì mméjo Chiquè' por mà rajòik, cuás jòì li'yájabmp se Dios manattsèbmp ne na'uà, y malajáigḡ nichìḡḡ', y máigḡ' li'yájabmp se ne Nímbyàì' Dios Mantsí manamód ne viḡkjíio manóòp. ⁶ Quiḡḡyó'ò, co'uáà' se ndómmèì ne vómmèò' y vats'ò se lik'àjam lèì, cojòì máigḡ' ne canjè' mbe lik'àjam lèè. Y caóc manóssik', co'uáà' se comá nivíjo por se ndovòd ne viḡkjíio manóòp ne Nímbyàì' Dios Mantsí, cojòì napò lèè yà ndómmèì ne nímbyàì' se nichìḡḡ', cuás jòì yà nichjào ḡgoduí Dios. ⁷ Y nó gyèt ndamjá'otc' qui'uà se cnigyájo njí se no'ueì noséik', que vi'yát'n jéoc'ḡ tómmèḡḡ tsocuèt viḡkjíio mana'éḡḡ návvdn ikkàc'ḡ se maichjàot'n viḡkjíot'n. ⁸ Quiḡḡyó'ò, ne nímyào ddóa péoc se vommánḡ man'óḡḡḡ, y qui'o' se lo'ueì lijéò. Pero cadé ntóppàt péop co'ue' y máigḡ' nintóppàt péop mmà. Copò vóccjà ḡcjà' cadé ntóppàt péoc lo'ueì se vátàja-ndájo ne Nímbyàì' Dios Mantsí quingyè'p ne na'uà ne lèè para manamód

ne viñkjío manóòp. **9** Cojòp Nicodemo tsocuèt ndo'uàjabmp ndo'uèje':

—¿Pèòp la'èi lanía'at latsjào napò se jéoc' qui'èje'?

10 Y cojòp Jesús ndosèèp:

—Jéoc' yà tichjào chiquèoc' y quixá'pt re léèt israelitas, ¿y cjá vá meñguí'o' y ninguiñnyó'o' vi'yá ranjí se no'uèi nosèik'? **11** Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssik', que déoc se re vannó'om', rajòì re vomám', y tichjàot'n canòt'n vomám' déoc se re yà nonòm' pèòp stiñkjáà', y jéoc'η cadé ntoccuájaign' canén se caóc'η taséc'η. **12** Yà se mentoccuájaign' ranjí rinjà se nosèic'η se no'uàjo cadére se re lichjào conjí químbyè'p copó', cojòì ¿cuán quijjyó'odn quikkájaign' se manóssic'η déoc se re lichjào cots'èñ' cotào cónjò'?

13 'Ni co'uáà' mbanjá'o' mbamà cotào cónjò' para maccué'è n'ìa camán canén ne limû cots'èñ' se cotào cónjò'. Tijè caóc se yà ta'è cotào cónjò' tappó' conjí químbyè'p copó', caóc pò lammán pèoc stiñkjáà' cots'è cotào cónjò', y caóc pò nichjào tanjyátn jéoc'η se lyéèc'η, caóc se yà lébm tam'òos cotào cónjò'. **14** Jéoc' pómbo tómmà'a pèoc ndo'uèi ne xiquè' Moisés se ndójuuè'egñ cojuàich' ηgocuán ne cotsjí se ma'èi matsjào chíppya, y ndójuuàich' ndèo' se vodòadnt' re léèt copò se cotòè' lijyá', mi'yá tijyán nl'òs. Y máign' li'yájodn' se caóc copò scadá manát'èik ηcjà', manáttjè'egñc caóc se nichjào tanjyátn jéoc'η se lyéèc'η. **15** Y manáttjè'ixc para quã caá ndá lèè se manaccájai'k caóc, cadé malamè móòt, cuás manámmèi ne viñkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògñ. —Copò ndo'uèje' Jesús, ndosèèp Nicodemo.

Conjí manamáñ ne ηgané'gp Dios se ndómmèi con re léèt se re vo'òòst conjí químbyè'p copó'

16 Dios lik'àjam ndoné'gt re léèt se vo'òòst conjí químbyè'p copó', ásta que ndóttuèempt ne lijè sandá Ngoduí se lómmèi. Y vóccjàp caá ndá lèè se manaqquéje'p jòì se Ngoduí, cadé malamè móòt, cuás manámmèi ne viñkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògñ. **17** Y se Dios ndonnóji' ne Ngoduí con'ìa conjí químbyè'p copó', jòì nip ndováì con'ìa para manamóòt xikjá'ampt re léèt se conjí vo'òòst. Jòì cuás ndováì con'ìa para manaqqué'et rajòìk.

18 Co'uáà' se loccuéje'p ne Ngoduí Dios, jòì nip lómmèi snacá'añ móòt, y co'uáà' se mep loccuéje'p, jòì yà ndómmèi snacá'añ por se vá mep loccuéje'p ne lijè sandá Ngoduí Dios.

19 Jòì se cojuá'a conjí químbyè'p copó' nichjào re cotsjá'o por mà re ra'uàt re léèt y ndotsjá'odn re stích'òpt. Y re léèt màs ndoljàich' re quinjjó'dt y re cotsjá'o móòt, por se chích'ò vát'èi ccàt. Y por napò nimbyò Dios yà ndovóòt xikjá'ampt rajòik se mep ndoc'uéje'p jòì Ngoduí. 20 Vi'yát se re chích'ò vát'èi ccàt, rajòik re vats'ódn re cotsjá'o, ásta nimbomján mananjó re cotsjá'o se limî, se cuás ne Ngoduí Dios, y nó nlichjá'odn re xích'ò se vatsjào. 21 Y ne léè se majàò lo'uèi mméjo y loccuájai' ne lik'àjam líkkájai' ninjà, jòì ne lonno re cotsjá'o y cojòp latsjá'odn canén se jòì lotsjàò ñgotájo, malatsjá'odn se mi'yá se jòì ndotsjàò cuás Dios ne ndovèp se ndotsjàò.

**Conjé manamáñ se Juan se ne vānguè'est' re léèt
tsocuèt ndomáñ que Jesús jòì ne Cristo**

22 Y màs ninjáin' Jesús con re léèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjá'o con jòì, co'uét nanjuá'at re copó' estado Judea, y copò coccuàt comá ndoñcjué'est' re léèt. 23 Y máign' Juan ñcjà' vānguè'est' re cadát léèt, y jòì calèè pò mméjo, cuás mméjo cadá com'òòs se ñgonjéó' Enón, copò se linjóì com'òòs Salím. Y copò com'òòs Enón mméjo Juan por se copò limî vānguèik ndèè. Y re léèt copò po lébm mmàt tñkjé'ets'. 24 Ranjí re nichjàò se vá nimbacjá'añ Juan mbal'áily' quingyè'p quínkjà'añ.

25 Cojòp cadát léèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Juan tichjá'o con jòì, comá nily'ájo con ndá léè judío, nily'ájo ndomján napò se vát'èi licchìgnk' rajòik. 26 Cojòp commàt canjò Juan y ndotsjèp:

—Taát, jéoc' se xiquèoc', quinyò napò léè se ndèo' tamójoik' se vá quimíjo re coléjebmp ñgotóé' cotèè Jordán, najòì se jéoc' ninjó y nixic'ñ canén ne manatsjàò jòì, chó' jòì cuás mméjo vānguè'est' re léèt y vi'yát típpìgnk con jòì.

27 Cojòp Juan ndo'uàòt y ndoséèpt:

—Ni co'uàà' manajó'o latsjàò xiquè' se Dios mep jòì manan'èje'. 28 Jéoc'ñ tijèoc'ñ nigyòdn' se caóc nomáñ majàò matsjá'o que caóc nip ne Cristo móòt. Caóc cuás ñgobaík se Dios jòì ndováik ta'è tan'óaja', voppái nóssèpt re léèt que laddéodnt re ra'uàt para manal'àjaich' jòì se ne Cristo se voddò caóc linjáinik. 29 Quingyó'on, se tik'èje't cojòp ne léè kuán cattèje't jòì ne manats'ì ne ntjóì cattèje't. Xiémbe ne léè se majàò ligyàjoi con ne kuán cattèje't, se cuás ne can'àjodn',

jòì copò lipî mmá'ai para manadèò' jòì ñgomán, y cojòp lik'àjam nijéon se ndo'òò' que ndocuéje'p na'uà ne kuán cattèje't con ne ntjói cattèje't. Y caóc gyèt mata'èì ñcjà'k napò lèè se majào ligyàjoi con ne kuán cattèje't, y chó' caóc lik'àjam tajéon se no'òò' que yà valík vát'òajadn' Jesús. 30 Y lottèje jòì se màs vodà manac'éje'p re lèèt, y caóc lottèjoc se màs cosàò't manáccjò'osc manal'ò' caóc namán. —Copò ndo'uèì nasèpt Juan rapò lèèt se vát'òajadn' jòì.

Conjí manamán ne Ñgoduí Dios, jòì se ne co'ué cots'én' cotào cónjò'

31 Y jòì se ne cots'én' co'ué, jòì ne màs xiquè' se vi'yátn. Y co'uáà' se m'òòs conjí químbye'p copó', jòì ne livyaí conjí químbye'p copó', y jòì ne nníá vommán cadére se limî conjí químbye'p copó'. Y jòì se ne co'ué cotào cónjò' jòì ne màs xiquè' y nò caócñ vi'yátn. 32 Y se jòì nníá jòì vommán cadére se yà ndonò y yà ndo'òò', pero ni co'uáà' nloccuéje'p se re jòì vommán. 33 Xiémbe se co'uá manaquéje'p jòì ne ñgomán se ne co'ué cotào cónjò', cojòp latsjá'odn se ñcjà' ndoccuájai' que Dios lik'àjam cuás niñjà ne vommán. 34 Cuás jòì se ne Dios ndonnóji' co'ué cotào cónjò', jòì lébm vommán ne niñjà se ñgomán Dios se Xiquè'. Y se Dios ndovép jòì ne Nímbyái' Mantsí se malavéjo quingyè'p ne na'uà, cojòì lébm vóppò jòì mi'yá ne manájap Dios se Xiquè'. 35 Y Dios se Xiquè' vánne'è ne Ñgoduí y yà ndóttuèmp vi'yá se re limî, y chó' mi'yá jòì voppái. 36 Co'uáà' se loccuéje'p ne Ñgoduí Dios, jòì yà lómmèì ne viñkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògn. Y co'uáà' se nimbamán manáttè ne Ñgoduí Dios, cadé manajó'o manámmèì napò manóòp, cuás Dios jòì va'èje' que napò lèè lik'àjam maljòs snacá'an lómmèì.

Conjí manamán se Jesús niggyájoi ndá ntjói m'òòs re copó' estado Samaria

4 1 Y re lèèt fariseos ndol'òò' que Jesús màs cotòè't lèèt vát'òajadn' y jòì vánnguè'est' rajòik, y Juan jòì màs cosàò't vánnguè'est'. 2 Xiémbe Jesús jòì lijè nimbánnguè'est' mòòt, tikkjè re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáò' con jòì, rajòik re ñcjé'est' re lèèt. 3 Y Jesús ndo'òò' que re lèèt fariseos ndol'òò' que jòì màs cotòè't lèèt vát'òajadn' y Juan jòì màs cosàò't, cojòp jòì comá nannèjegñ copò copó' estado Judea se manamà ccuè'e re copó' estado Galilea.

4 Y jòì vattsáo' que lómmèì manamà n'ójiη re copó' estado Samaria. 5 Y cojòp Jesús cojuà'al cadá com'òds se ηgonjéο' Sicar, se livyaí re copó' estado Samaria. Y copò lipî limî napò ηgojuádòη se ndèο' màs Jacob ndo'ueòòη José se ηgoduí. 6 Y copò limî cadá conèp se l'èje'p quiηnyèp Jacob. Y se Jesús cojuà'al copò conèp yà lik'àjam ndac'émp se ndo'ueì con'òda ne niη'yèje'. Cojòì copò cóttòjo niηgyào' nanjàò rapò conèp, yà nnóp mmá'ai cónjò'. 7-8 Y re léèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Jesús tichjáo' con jòì, comát nimìat com'òds, mmà-caljáoη quích'èjegη. Y cojòp cojuá'a ndá ntjóì m'òds Samaria, n'ìà cadià' copò conèp. Y Jesús ndoséèp:

—Gyèòηc quily'é' cotèè manajuáo'.

9 Cojòp ne ntjóì m'òds Samaria ndoséèp Jesús:

—¿Quiñjyò qui'àjodnc cotèè caóc se tantjóì tam'òds Samaria, y jéoc' cuás quilyèè judíoc'?

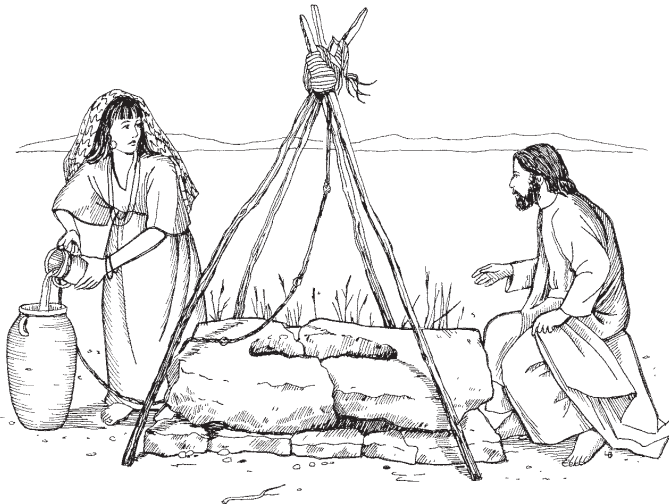
(Copò ndo'ueje' por se re léèt judíos cadé ntikkjé' con re léèt vo'òòst Samaria.)

10 Cojòp Jesús ndoséèp ne ntjóì:

—Se ndánjòp ηguìηnyó'ο canén se Dios vá'eogη ne léè, y máìgn' ηguìηnyó'οc co'uáà'c caóc se la'àjodnc' cotèè, cojòì jéoc' pómbο manaddàjodnc caóc re cotèè, y caóc nda'èòòηc' re cotèè se co'uá manamòò ne manòòp.

11 Cojòp ne ntjóì ndoséèp:

—Jéoc' se xiquèoc', jéoc' quiyò xily'á'ogη y re conèp lik'àjam cojuài' se lo'ueì mò' re cotèè. Cojòì ¿jéoc' pèòc

manaqueje re cotèè se co'ua' manamódò ne manóòp se manaddèogɿc? 12 Taát Jacob se ne xiquè' se caócɿ comá no'uéiɿ ikkàn, jòì ne ndèò' conjí conèp lijè vajáo', con máigɿk' re rippyàik conjí ljáo', y máigɿk' re mmá'aik, jòì conjí ndèò' váttssè'et. Caóc'ɿ se conjí vo'òòs'n nanjyá'at'n ranjí conèp, ¿y jéoc' cjá qui'èje' màs tichjàò xiquèoc' y ne xiquè' Jacob jòì móòt?

13 Y Jesús ndo'uàò y ndoséèp:

—Vi'yát se re ljáo' ranjí cotèè tsocuèt vómjèì manamján re cotèè. 14 Y co'uaá' se mananjáo' re cotèè se re caóc mano'uèògɿ, cojòì jòì ni xi'àp tsocuèt manaqueje ne ɿgodío. Cuás re cotèè se re caóc mano'uèògɿ malatsjàò quingyè'p na'uà ɿcjà'k re cotèè se re lébm nnéjegɿ y vanjuéi', y rapò manamódò ne viɿkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògɿ.

15 Y cojòp ne ntjóì ndoséèp:

—Jéoc' se xiquèoc', gyèogɿc rapò cotèè manujuáo' y yà ni tsocuèt manommán re cotèè, y yà ni mano'uè tsocuèt cadiá' conjí conèp.

16 Y Jesús ndoséèp:

—Quimyát y quichû' ne n'uàɿ, y ti'èik' conjí lán'ài.

17 Y ne ntjóì ndo'uàò y ndoséèp:

—Caóc cadé ntómmèì 'yuáɿ.

Y cojòp Jesús ndo'uèje':

—Majàò nikkuás se copò niɿ'yèje' jéoc' que cadé ntómmèì n'uàɿ. 18 Y cuás yà nímmèik quik'àik n'uànt, y napò se chó' to'uèì taméjik' nip lik'àjam n'uàɿ móòt. Y lik'àjam majàò nikkuás se ni'èì nassèik.

19 Y se ne ntjóì ndo'òò' napò niɿjà cojòp ndoséèp:

—Jéoc' se xiquèoc', yà nonèc' cuás lik'àjam Dios ne voppá'aik' se manáppàt. 20 Re rigyó'ik se caóc'ɿ mà vo'òòs'n conjí Samaria comá ndóttssè Dios químbyè'p nanjí ɿgol'uèè, y jéoc'ɿ se lyèèc'ɿ judíos qui'èjeɿ' que com'òòs Jerusalén copò po vi'yátn tómmèiɿ manóttssèdn Dios.

21 Cojòp Jesús ndoséèp:

—Jéoc' quingjóì, vikkájai'k nanjí niɿjà se manóssik', manaquejep ne cónjò'p se co'uaá' se manáttssè Dios se Xiquè', jòì cadé nlómmèì manamà químbyè'p nanjí ɿgol'uèè, ni com'òòs Jerusalén manamà móòt. Cuás péoc se ddóa ndá léè, copò jòì lébm manajó'o manáttssè Dios. 22 Y jéoc'ɿ se vo'òòs'n conjí Samaria cuás tóttssèdn canén se niɿguingyó'on, y caóc'ɿ

se lyèèbm' judíos tóttssèbm' jòì se ne vannó'om', por se ne xíkjuàt nimî por mà caóc'η. ²³ Xiémbe manaquèjep cónjò'p, y chό' yà ndocuèjep ne cónjò'p, se re lèèt se lik'àjam váttsè Dios se Xiquè', cuás manát'èì náttssè mi'yá con ne nímbyàì'k y con mi'yá quingyè'p ra'uàt, y manáttsè se njó'o se lik'àjam likkájai' Dios se copò stiŋkjáà'. Cuás váququèje'p na'uà Dios se Xiquè' se re lèèt copò manát'èì náttssè jòì. ²⁴ Dios jòì cuás nímbyàì', y dèòc se re manáttsè jòì, mi'yá con ne nímbyàì'k vómjèì manát'èì náttssè, y con mi'yá quingyè'p ra'uàt vómjèì manát'èì náttssè, y manáttsè se njó'o se lik'àjam likkájai' Dios se copò stiŋkjáà'. —Copò ndo'uèì nasèp Jesús napò ntjóì.

²⁵ Cojòp ne ntjóì ndosèèp:

—Caóc lá'o' que tsào vodddà ne Cristo se ne Dios manamméjo se malatsjào chiquè', y xi'àp se jòì manjuá'a cojòp jòì mi'yá manasèicη majào matsjá'o.

²⁶ Y Jesús ndosèèp ndo'uèje':

—Caóc se tigyàjoi yà mbe najòì, napò se jéoc' qui'èje' Cristo.

²⁷ Cojòp manéi conjuá'at re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Jesús, tichjáo' con jòì, y ndamjá'apt ra'uàt se ndonjò jòì ligyàjoi ndá ntjóì. Xiémbe ni co'uáà' ndóndàì na'uà ndo'uàjabmp canén ne vommaì se ligyàjoi jòì. ²⁸ Y cojòp ne ntjóì comá nanjyágn ne ηgotsué' se vóppèje se lo'uèì vaququé' se ddóa cadia', y comá nimìa com'òòs casèèpt re lèèt se tanjyát, ndo'uèje':

²⁹ —Mmán canòn ndá lèè se yà mi'yá ndosèik se re caóc to'uèì totsjào. ¿Cjá mmìa mbe najòì se l'èje'p ne Cristo?

³⁰ Y cojòp rajòìk se ndol'òò' napò ninjà manéi naljéèt copò com'òòs y co'uét canjò Jesús. ³¹ Y se yà comá ne ntjóì casèèpt re tanjyát, cojòp re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Jesús, tichjáo' con jòì, comá ndol'àjo jòì tsjèp:

—Taát, jéoc' se xiquèoc', ηyàont chi chi'é' quích'èjegη.

³² Y jòì ndo'uàòt ndosèèpt:

—Caóc tómmèì canén se manónnàon se ne jéoc'η ninjuiŋnyó'on móòt.

³³ Cojòp rajòìk comá nily'ájo ndol'èje':

—¿Y qué mmìa so'uáà' con'ìa ndo'uèògη quích'èjegη jòì?

³⁴ Y cojòp Jesús ndosèèpt:

—Njí ne totsjào caóc cóssòjegη, se caóc laméjo totsjàp quimmyái jòì se ne ndováik ta'é, y se manottuì ne ηgol'ájo se ne jòì voppái manotsjào, napò ne caóc vóppòtc manájatc y lotsjàotc se tajéon. ³⁵ Y jéoc'η qui'èjen': “Vá limèp quingyóì

m'àò' cojòp manaquejep tasé'ε." Y caóc manóssic'η: Vyájo'tn rapódn' l'éèt se von'uàdnt', rajòik matát'èi ηcjà'k re nluá se yà vatójo', vajào se co'uá manatsjào tasé'ε. **36** Y co'uàà' se voppá'aik re tasé'ε manámmèi re matéje'p. Y copò vóccjà ηcjà' se l'éèt vatsjào ηgol'ájo por mà Dios. Y ne tasé'ε se co'uá lotsjào se cuás va'àjot re l'éèt ásta que lac'ájai'k caóc y cojòp manac'èje ne viηkjío manóòpt se ni xi'àp maváttjògη. Y cojòp jòi se cotàp ndoséèpt ne majào niηjà, y máigη' se ne linjáiη' va'àjot ásta que lac'ájai'k, máigη' nói quingyèi' scadá malajéoi, ηcjà'k se lo'uéi ne cató'o y con ne casè. **37** Cojòi nnéjegη lik'àjam cuás niηjà napò se l'èje', que ndá líxxà'oη ne vattó'o y ndá líxxà'oη ne vasé'ε. **38** Y caóc yà nonnóje'cη jéoc'η se manássèdn pèoc se jéoc'η nip nichjàodn re quikkó'o. Cuás lamáno'uèje' que cadát tíchjà'oη cotàp ndotsjéèpt ne majào niηjà y jéoc'η yà nanjéic'η ne ηgol'ájo se rapò cadát ndóppòp. —Copò ndo'uéi nasèpt Jesús re l'éèt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòi.

39 Y valík se re vo'òost copò com'òos se livyaí re copó' estado Samaria ndoc'uéje'p Jesús que jòi ne Cristo. Comá ndoc'uéje'p por napò niηjà se ne ntjóí ndoséèpt rajòik se ndo'uèje': "Napò l'éè yà mi'yá ndoséik se re caóc to'uéi totsjào." **40** Y cojòp re l'éèt se re vo'òost Samaria se con'iat canjò Jesús ndol'ájo, bbái malavéjo manapàt. Y cojòp jòi copò nivíjo nói cónjò' ndopàt rajòik. **41** Y cojòp màs valík ndoc'uéje'p se jòi lijè ηgomán ndol'òò'. **42** Y cojòp ndotsjéèp ne ntjóí:

—Chó' caóc'η toccuèje'pm jòi, y mep lijè por mà jéoc' ηgomàn, cuás caóc'η tijèbm' yà no'òòbm' ne jòi lijè ηgomán, y nonòm' que lik'àjam likkájai' njí l'éè ne Cristo, y por mà jòi limî ne xíkkjuàt para vi'yátn se vo'òòsn conjí químbyè'p copó'.

Conjí manamán se Jesús ndo'uá'o ne ηgoduí ndá l'éè se lómmèi ηgotóè' quibbyái

43 Y Jesús copò nivíjo combàn' ndoppà nói cónjò', cojòp jòi comá nannèjegη copò copó' estado Samaria, y tsocuèt ndocuá'aη niη'yèje' se manamá re copó' estado Galilea. **44** Cuás Jesús lijè ndomán que nêoc l'éè se nníā por mà Dios, cojòi se re vo'òost jòi mà ndèos cadé mbamján manáttès jòi móòt. **45** Y se jòi yà cojuà'al re copó' estado Galilea, cojòp re vo'òost ndol'àjaich' jòi por se rajòik ηcjà' yà mi'yá ndonjò se re ndotsjào Jesús se ndaddadnt' com'òos Jerusalén se nichjào re cónjò'p vantsí.

46 Cojòp Jesús tsocuèt coccuè cojuà'al com'òds Caná, se livyaí re copó' estado Galilea. Y copò com'òds Caná se jòì ndo'uèì nammàodn' re cotèè nichjào quíppyàì' lats'è. Y calèè com'òds Capernaum copò mméjo ndá xiquè' se lómmèi ñgotóè' quibbyaí, y ne chiquè' rey ndomméjo ndovódè napò quibbyaí. Y napò lèè lómmèi ndá ñgoduí kuán se ván'èñ. 47 Y cojòp napò lèè se lómmèi quibbyaí ndo'òd' que Jesús yà co'úé re copó' estado Judea, y yà cojuá'a mméjo re copó' estado Galilea. Cojòp jòì comá canò Jesús, y comá niñjy'é'ep voppái manamà ásta copò químmìjo se voppái mana'á'ò ne ñgoduí se yà gyèt vommánj ttò. 48 Cojòp Jesús ndoséèp:

—Se jéoc'ñ me manannòn re ndannò se caóc totsjào se totsjá'odn ne manájap Dios, cojòì jéoc'ñ ni xi'àp manaccájaign'.

49 Y cojòp napò lèè se lómmèi ñgotóè' quibbyaí ndoséèp Jesús:

—Jéoc' se Xiquèoc', mmáik manéi novài ásta copò cómmèjo, se vá membatò ne na'í.

50 Cojòp Jesús ndoséèp:

—Quimyát quikkèt quikkèñk, cadé mattò ne ñgoduí, yà ni'yá'ò jòì.

Y ne xiquè' ndoccuéje'p ne ñgomán Jesús se ndo'uèì nasèp, y manéi comá coccuè cottòen. 51 Y se yà nammà njuà'al re químmìjo cojòp re rikkjèt manéi naljéèt, comát cat'èje y ndotsjéèp ndol'èje':

—Quiñyò, yà ni'yá'ò ne ñgoduí.

52 Y cojòp jòì ndo'uàjabmpt pédc colèjegñ cónjò' se ne ly'í comá ndoppò'p ne ndan'éèmp. Y rajòik ndotsjéèp:

—Sámp nippích' cónjò', a la una, yà ndojuáigñ canàon jòì.

53 Cojòp ne xiquè' vómmèo' ne lon'éèñ ndómmà'a que scadá copò ndo'uèì colèjegñ cónjò' se Jesús jòì ndoséèp que ne ñgoduí yà ni'yá'ò. Y cojòp jòì ndoccuéje'p Jesús, con vi'yát se re scadá vo'òdòt re col'òds se químmìjo, máigñk' ndoc'uéje'p rajòik.

54 Y Jesús se yà co'úé re copó' estado Judea, y ndo'uá'ò napò ly'í, con napò yà ndoppà canòì mà se jòì ndotsjào ndannò copò se re copó' Galilea, y lichjá'odn se jòì lómmèi manájap, se mep móòt lèè.

**Conjì manamáṅ se Jesús ndo'uaá'ò ndá
lon'éèṅ se mi'yá ndacàp njà**

5 ¹ Y màs sajep cojòp re lèèt judíos manatsjào ne mantsí, y vóccjàp Jesús coccuè nimìa com'òòs Jerusalén. ² Y copò com'òòs lómmèi ṅgocuàjòl', y cadá conè ṅgoc'uaàjòl' lómmèi pèòc se ts'è'k re sat'è't copò mmà liṅ'yójiṅk. Y copò lipî matsjào cadá cotsá se ṅgonjéo' Betesda con rinjà se mjámp̄t re lèèt judíos. Y copò naṅgào cotsá vómmà'aigṅk quik'ài n'l'òs, se cuás dájap rik'òs lómmèi. ³ Y quingyè'p rapò n'l'òs vombót valík valík lon'éèṅk, cadát ndàot rixó'àt, cadát ndích'ò voṅjuàpt, y cadát mi'yá vacàpt njàt. Y vi'yát ccàt bbé ásta que laccá'ot re cotèè. ⁴ Y ndá ṅgoljòṅṅ matsàjoṅ raccà'p n'ìa ppó' ásta copò cotsá y rajuá'a lón'à'ol re cotèè. Y co'uaá' se manéi cotàp manjuí' quingyè'p rapò cotèè se yà mán'à'ol, cojòp manéi li'yá'ò con ṅòc ndan'éèmp se lómmèi ne lèè. Y vóccjàp re lon'éèṅk copò ccàt bbé. ⁵ Y copò vanjí'ò ndá lèè kuáṅ se yà cobá'o comá ndan'éèṅ, y yà lómmèi ndilyéèdn sesca'ài ndantsjáo' (38) ríṅgyèje se lo'uei ván'èṅ. ⁶ Y Jesús ndonò líggyà'a napò lèè y vannó'ò que yà cobá'o lébm pò vóccjà ván'èṅ. Y cojòp jòi ndo'uaàjabmp:

—¿Cjámbe quiccháó' jéoc' quimmyáṅ mata'á'ò?

⁷ Y cojòp re lon'éèṅ ndo'uaò y ndosèèp:

—Jéoc' se xiquèoc', caóc lajò co'uaá manajè'k quingyè'p re cotèè se yà lo'uei likká'ot. Caá se lammánṅ manjuí', se caóc vá gyèt lavà, yà ndá líxxà'oṅ manéi mmà njuà'al njéi'.

⁸ Y cojòp Jesús ndosèèp:

—Tánjàst, ká'ast' ne ṅgopéji' y codóat.

⁹ Y manéi ni'yá'ò napò lèè y ndocuá'ats' ne ṅgopéji' y comá con'òda. Y napò ndotsjào tsjàot napò cónjò'p chi nímbyàì' se tiṅkjào'. ¹⁰ Y cojòp re xiquè't por mà rajòik se dájap tanjyát lèèt judíos comá ndotsjèèp napò lèè se yà ni'yá'ò, ndol'èje':

—Chó' chi nímbyàì' se tiṅgyàò'tn. Cadép limî ninjà se manavvéje ne ṅgopéji' y macodóa.

¹¹ Y ne lèè ndo'uaòt ndosèèpt:

—Ne xiquè' se ne ndo'uaá'oc, jòi lijè ne ndováik manóccuà'ats' ne náppèji' y maddóa.

¹² Y cojòp ndol'àjabmp:

—¿Co'uaá' napò se ne ndováik' níká'ats' ne ṅgopéji' y voppáik' macodóa?

13 Y jòì se ne yà ni'yá'ò mi'yá nimbannó'ò co'uáà' napò se ne ndotsjàp majàò ndo'uá'ò. Cuás 'èbm valík lèèt copò ccàt, y vóccjàp Jesús yà nigyàogn copò quingyè'p valík re lèèt y comá. 14 Y màs sajép Jesús nikèji napò lèè se ndo'uá'ò y ddóa jòì quingyè'p ne ñgotóè' nixéts', y cojòp ndo'uàjo y ndoséèp:

—Gyò't, chó' yà cni'yá'ò, yà nõ màs nichjàò stích'òtc', y nõ nlích'òtc' seniá' se màs maljòs.

15 Y cojòp napò lèè commà y ndoséèpt re xiquè't por mà re lèèt judíos se dájap tanjyát, y ndo'uèje':

—Cuás mbe jòì Jesús se ne caóc ndo'uá'òc.

16 Y cojòp rapò xiquè't ndocj'òts' Jesús para ma'èò manát'èì natsjàp, ásta mjánáttò por se requè't copò lo'uèì natsjàò ne cónjò' chi nímbyàì' se rajòìk tñkjàò'. 17 Cojòì Jesús ndoséèpt rapò xiquè't, ndo'uèje':

—Ne Ravé' vá lébm lotsjàò ne ñgotájo se manamèpt re lèèt, y máìgn' caóc lébm tómmèì manotsjàò ne náttàjo se manovèpt rajòìk.

18 Cojòì re xiquè't por mà re lèèt judíos, se dájap tanjyát Jesús, rajòìk ts'áo' yà ndáttò jòì por se rajòìk l'èje' que cadép lóttèsè ne chi nímbyàì' se tñkjàò'. Y se ndol'òò' se ndo'uèje' que ne vómmèò' vá lébm lotsjàò ne ñgotájo, cojòp rajòìk ndóppàt que Dios ne va'èje'p lik'àjam jòì lijè Vómmèò'. Vóccjàp vá màs comá ndóttjà'ò péòp manát'èì náttò jòì, por se l'èje' que lijè li'èje' scadá lo'uèì líkkjà'k Dios.

Conjì manamán que ne Ñgoduí Dios lómmèì quibbyai

19 Y cojòì Jesús ndoséèpt rapò xiquè't y ndo'uèje':

—Lik'àjam líkkájai' njì ninjà se manóssic'ñ, que caóc se Ñgoduík Dios ni canén manojjó'ò tijè manotsjàò. Cuás totsjàò lijè canén se ne lannó'ò lotsjàò ne Ravé'. Vi'yá cadére se lotsjàò ne Ravé', máìgn' caóc ñcjà' se Ñgoduík totsjàò. 20 Cuás ne Ravé' váququje'p na'uà con caóc se Ñgoduík, y vá'ò'òtc vi'yá déòc se re jòì lotsjàò. Y vá màs vandàìk jòì mana'èì manan'é'òtc se manotsjàò, ásta mavomjá'òt'n qui'uàdn se jéoc'ñ manannòn. 21 Ncjà'k njì se manóssic'ñ, Dios se Xiquè' lojjó'ò manadàò't re vatóòt y tsocuèt manamóòt ne manóòpt. Y máìgn' caóc se Ñgoduík copò scadá to'uèì ñcjà'k se ne Ravé' lo'uèì, y lébm manóvvòt ne manóòpt déòc se re caóc lamánóvvòt. 22 Y Dios se Ravé' ni co'uáà' manamóò snacá'an jòì lijè. Cuás caóc se Ñgoduík mi'yá ndóttuènk ne quibbyai, voppái

mano'uàjot re lèèt, y manóvvòt xily'àjo. **23** Copò ndo'uèi ndotsjào Dios se Ravé' por se voppái vi'yát manát'èi nátttsèc caóc se Ngoduík scadá ηcjà'k se jòi se Xiquè' vát'èi váttsè. Se co'uá nip lótttsèc caóc se Ngoduík, nnéjegη ηcjà' nip lótttsè ne Ravé', por se jòi ne ndováik ta'έ cotào cónjò'.

24 'Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η, que co'uáà' se lik'àjam vománadèo' caóc namán y loccuèje'p jòi se ne ndováik ta'έ, napò lèè lómmèi ne viηkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògη. Jòi yà cadé manámmèi snacá'αη calèè copó', yà ni manábbò ne mándòp quingyè'p quing'èη, cuás Dios yà ndo'uèògη ne viηkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògη. **25** Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η, que manaquèjep cónjò'p, y chó' yà mbe ndocuèjep ne cónjò'p se re vatóòt manal'ò' ne namán caóc se ne Ngoduík Dios. Nnéjegη ηcjà'k se vatóòt re lèèt déòc se re membac'ájai'. Y déòc se re manac'ájai' manal'ò' ne namán, rajòik manámjèi ne viηkjío manóòpt se ni xi'àp maváttjògη. **26** Y Dios se Ravé' lijè lómmèi ne manóòp y cojòi lojjó'o manamóòt manóòpt re lèèt, y máigη' caóc se jòi Ngoduík, jòi ndovòc manájatc ηcjà' se lojío manóvvòt ne manóòpt re lèèt. **27** Ncjà' ne Ravé' yà ndovòc tmavaí se manóvvòt xikjá'ampt re lèèt, por se caóc nichjào tanjyátn jéoc'η se lyèèc'η. **28** Yà nó nigyájt'n njí ninjà se noséic'η. Cuás tsào manaquèjep cónjò'p se vi'yát se re yà vatóòt manal'ò' ne caóc namán se manovvá'at rajòik, **29** y vi'yát malaljèet re vatóòt péòc se ma'áòdnt. Déòc se re ndotsjào majào, rajòik mannóòt para manámjèi ne manóòpt se lébm malaccàt cotào cónjò'. Y déòc se re chích'ò ndót'èi coccuàt, rajòik malánjàt para manac'èje xily'àjo y manámjèi xikjá'ampt par lébm. —Rapò re rinjà se Jesús ndomán.

Conjí manamán péòp lo'uèi lichjá'odn
Jesús se lómmèi quibbyai

30 Ncjà' Jesús ndoséèpt y ndo'uèje':

—Caóc ni canén manojjó'o se tijè manotsjào por se cuás ηgobaík. Y se caóc to'uèi láppòt xikjá'ampt re lèèt, cuás totsjào ηcjà'k se ndo'uèi nammáik ne Ravé'. Y se to'uèi totsjàpt re xikjá'ampt re lèèt, cojòi mi'yá totsjào se re lottòeje, por se caóc nip lamánotsjào canén se tijè váququèje'tc ta'uà. Cuás lamánotsjàp quimmyái Dios se Ravé' se ne ndováik ta'έ.

31 Se mbe caóc tijè mano'uèje' que tómmèi tmavaí, cojòi

nip lottòeje se jéoc'η manaccájai'cη napò namán se to'ueì nòssic'η. ³² Xiémbe caóc tómmèi ndá líxxà'on se lichjào canò y vommán caóc co'uáà'c talèp. Y jòì cuás Dios se Ravé' y caóc lannó'o que lik'àjam likkájai' ninjà ne vommán, vaquéje co'uá manaququéje'p jòì ηgomán. ³³ Y jéoc'η nivyaícη mbaík comát cal'àjabmp Juan cjámbe jòì lijè ne Cristo, y jòì ndo'uàot y ndoséèpt lik'àjam cuás ninjà co'uáà'c talèp se caóc. ³⁴ Xiémbe caóc cadé nlaqqé' ndá léè se malatsjào canò manamán caóc co'uáà'c talèp. Cuás njí se yà no'ueje' gyèsse tómmà'at'n pèòp ndo'ueje' Juan por se lappái manaccájaiη' y cojòp quikkéjedn xíkkjuàt. ³⁵ Y napò Juan se vá mep máccà'an, jòì gyèt mala'èi ηcjà'k ndá xiquich' se nnáol' y lolliuix'n jéoc'η, y ndocuéjet'n qui'uàdn se maikkàc'η manaddèodn' jòì ηgomán por cosà' cónjò', y lik'àjam nijéon'n jéoc'η se nigyòdn' jòì ne sna'àjo, nnéjegη ηcjà'k se ndolluix'n. ³⁶ Xiémbe caóc tómmèi ndá líxxà'on ndannò co'uáà'c caóc talèp, y màs li'yájodn' njí ndannò y ne ηgomán Juan se lichjào ndannò, najòì màs ppó'p. Cuás re valí nl'ájo se nammèje'tc ne Ravé' se voppái notsjào y ndovòc ne manájatc se manotsjào, y ranjí se caóc totsjào, cuás lichjào ne ndannò se ne Ravé' ndováik ta'è. ³⁷ Y máigη' ne Ravé' se ne ndováik ta'è yà ndomán caóc co'uáà'c talèp. Y ndomán por mà re rinjà vantsí se quèich' re ηg'uéx. Y jéoc'η ni xi'àp ηguí'odn' pèòp va'èje' ne ηgomán Dios se Xiquè'. Y ηcjà' ni xi'àp ηguinnyó'on jòì pèòp stinjkjáa', xiémbe por mà rapò rinjà vantsí jòì ndomán caóc co'uáà'c talèp. ³⁸ Y lichjá'odn se jéoc'η nip nijyá'aic'η quingyè'p ne qui'uàdn jòì ηgomán, por se cadé ntoccuájai'cη caóc se ηgomaík jòì se Dios se Xiquè' Ravé'. ³⁹ Y jéoc'η cuás lébm to'ueín tixáoc'η re rinjà vantsí se quèich' re ηg'uéx, y rapò majào toccjòn quinnyó'on por se qui'èjen' rapò re vommán pèòc mana'èin naququéjedn ne viηkjío manóòt'n se ni xi'àp maváttjògη. Xiémbe rapò rinjà rajòì se caóc va'àjoc y vommán co'uáà'c talèp se caóc. ⁴⁰ Xiémbe jéoc'η cadé ηguimmyán manán'àn se mana'óajadnn caóc para manámmèin napò viηkjío manóòt'n se ni xi'àp maváttjògη.

⁴¹ 'Y caóc ninlaqqé't re léèt se manal'èje'k que majào canén se caóc totsjào. ⁴² 'Án se caóc majào lannó'oc'η jéoc'η, y lannó'o se cadé nlik'àjam ntómmà'adn Dios. ⁴³ Caóc ta'è tajuá'a cuás ηgomaík ne Ravé', y jéoc'η cadé ηguimmyán manattájaixn caóc. Y si miéc vodddà ndá líxxà'on por jòì lijè niη'yèje' ddóa, napò pómba manattájaiη'n y manaququéje'pm

ne ngomán. 44 Jéoc'η váququèjet'n qui'uàdn se re cadát lèèt l'èjec'η se jéoc'η ndóè'tn y l'èje' mbe majào canén se totsjàodn. Pero jéoc'η cadé mbá'aily'n ne qui'uàdn se majào mana'èiη ikkàc'η se quippyáigη Dios manan'èje' que majào canén se jéoc'η totsjàodn, y jòì ne lijè sandá Dios se limû. Cojòì ¿cuán quijjyó'odn quikkájai'cη se copò to'ueiη náttsàodn' jéoc'η? 45 Nó niη'yèjeη' que caóc pò manóssèp Dios se Ravé' se manommáoc'η. Cuás ne xiquè' Moisés ne manamáoc'η por re rinjà se ndo'uêì ndo'uèts' nanjyágn. Y jéoc'η qui'èjeη' que tótttsèdn rapò rinjà se jòì ndo'uêì ndo'uèts', y qui'èjeη' que manávvdn cotào cónjò'. Pero caóc manóssic'η que rapò rinjà jéoc'η manamáoc'η por se cadé nlik'àjam ntótttsèdn móòt. 46 Y se ndánjòp nlik'àjam ntoccuéje'pm ne ngomán Moisés, cojòì caóc máigη' manaccájai'cη, por se re rinjà se jòì ndo'uèts', caóc ne va'àjoc. 47 Y chò' se nintoccuájaiη' re rinjà se ndo'uèts' Moisés, cojòì ¿pèòc qui'èiη se manaccájai'cη re caóc immyán se laséic'η? —Conjí ndo'uêì nan'èje' Jesús, ndosèèpt rapò xiquè't.

**Conjí manamán que cinco mil lèèt rikuánt
ndo'uéèdnt quích'èjegη Jesús**

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 1 Y màs sajép cojòp Jesús comá nimia coléjebmp re cotòè' cojuàì' cotsá se livyaí re copó' estado Galilea, se máigη' livyaí com'óòs Tiberias. 2 Y cojòp cotòè't cotòè't lèèt comát ndocjó'ots' por se yà ndonjò re ndannò se jòì lotsjào se lo'uêì lo'úa'ot re lon'éènk, y lichjá'odn se jòì Dios voppé'ep. 3 Y cojòp Jesús comá chi'é' ndo'uêì manájjào ndá ηgol'uéè, y copò còtttsòjo niηgyào' mmójot re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòì. 4 Y yà ndovél' re vantsí se ηgonjéo' la pascua, se vatsjào re lèèt judíos. 5 Y Jesús ndovájo't cotòè't cotòè't lèèt se von'uàdnt' cjó'ots', cojòp ndo'uàjo Felipe ndosèèp:

—¿Pèòpo laququèjedn re quích'èjegη se manottáodn se mananjàon vi'yát ranjí lèèt?

6 Y Jesús yà majào vannó'o pèòc se jòì lijè mana'èiη natsjào, xiémbe jòì copò ndo'uêì ndo'uèje' se mananòp na'uà Felipe. 7 Y cojòp Felipe ndo'uàò ndo'uèje':

—Se ndánjòp ntáppèjedn re tamèη' se ndá ndojjó'o ndotéje' mi'yá doscientos (200) cónjò', y manottáodn re pan para

mano'uèèdn rapò lèèt, pómbò ni manaquèje se chi'él
manats'ào.

8 Y rapò lèèt se lébm vát'dajadn' Jesús tichjáo' con jòi, ndá
ngonjéo' Andrés, se njèò Simón Pedro. Cojòp Andrés ndosèèp
Jesús:

9 —Conjí ddóá ndá chi ly'í kuánj se vóppèje quik'ài pan
matsjào xíxxè ljuá cebada, y con nói chikáo vóppèje. Xiémbe
mi'yá cadé manaquèje se mananjàon ranjí cotòè't lèèt.

10 Y cojòp Jesús ndo'uèje!:

—Jéoc'η xèpm vi'yát lantsòjodnt tanjàò'.

Y copò limî valí xíxxè, cojòi copò ndatsòjodnt vi'yát, y
re lèèt rikuánt cuás miéc cinco mil (5,000). 11 Cojòp Jesús
ndotàjaich' rapò pan se vóppèje napò ly'í y ndo'uàjo Dios,
ndosèèp que ndotsjàpt majào se ndo'uèèdnt. Cojòp ndosàjai'k
ndovòdt rapò lèèt rikuánt se re lébm vát'dajadn' tichjáo' con
jòi, y rajòik comá ndobèp ndol'uèèdnt vi'yát vi'yát rajòik se
copò vantsòjodnt tinjàò'. Y scadá copò ndo'uéi nadèdnt re
páccàs chikáo, y ndonjàon mi'yá se mján. 12 Y se yà níkkè
cojòp Jesús ndo'uàjot re lèèt rikuánt se re lébm vát'dajadn'
tichjáo' con jòi, ndosèèpt:

—Ké'ign vi'yá re vasàjai'k pan se nijyéη y ni canén
malajáigη se malamè.

13 Y cojòp rajòik ndocjué'i ndónjuè't sesca'ài nói (12)
vantsá' rapò vasàjai'k pan se nijyémp se ndót'èi cosóejegηk
ndonjàon re quik'ài pan se matsjào xíxxè ljuá cebada. 14 Y
rapò lèèt se cosóejegηk ndonjò napò se Jesús ndotsjào, se jòi
ndojjó'o ndóllèt vi'yát, y con napò nichjào ndannò que jòi
lómmei manájap, lichjá'odn se mep móòt lèè. Cojòp ndol'èje!:

—Nanjí lèè lik'àjam likkájai' najòì se lo'uéi nnía por mà
Dios, se lébm mján que manjuá'a conjí químbyè'p copó'.

15 Y Jesús ndóppàt que jòi mjánan'iat cats'ì se mà manája,
manam'éjo chiquè' rey. Cojòì jòi nanjyádn't y lijè comá nimìa
màs cojuàich' napò ηgol'uèè.

Conjí manamán se Jesús con'òa químbyè'p re cotèè

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Y se yà ndavòts' cojòp re lèèt rikuánt se re lébm
vát'dajadn' Jesús, tichjáo' con jòi, rajòik napò't ásta nangào
re cotòè' cojuài' cotsá. 17 Y nanjé'k quingyè'p ndá ηgotòè'
cannóa co'uét, y vodòà liη'yójinκ n'iat coléjebmp ásta cotòè'

com'òos Capernaum. Yà quinqjòd't y Jesús vá nimban'la mbaqué'ε para matam'òjo rajòik. 18 Cojòp cóttso' ndá ηgotóè' nímyào y manája ndovòd, y comá ndòè't lo'uéi lo'ó'on línjyàs re cotèè. 19 Y yà ndol'ád'l' re cotèè con re nda'ád'l', comá ndontsòix ne cannóa miéc quik'ai, miéc telygyá kilómetros, ndo'uéi con'òa. Y cojòp ndobájo' Jesús pò nammà vodà lonno ne cannóa, cuás ddóa químbyè'p re cojuàì' cotèè, xiémbe nip lichjá'odn majào co'uáà' napò, y ndoppóik rajòik se ndobájo'. 20 Y jòi ndoséèpt:

—Cuás caóc se conjí novvà. Yà nó ndoppóic'η màs.

21 Y cojòp rajòik nilyjéon se jòi manjuí' quingyè'p ne ηgotóè' cannóa, y napò cannóa manéi ndolléjegη nimla nanğàp re cotèè péop se vodà mmàt.

Conjí manamáη se re lèèt ndaddadnt' ndocjó'ots' Jesús

22 Y re cotòè't lèèt se vá copò nilyjáigη coléjebmp re cotòè' cotsá, rajòik ndonjò napò xínyè'o que lébm cadé nlimû màs cannóa copò, lijè napò se ne ndót'èi comát se ndavòts' re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Jesús, tichjáo' con jòi, y yà ndonjò que Jesús nip nijí' mbamá máigη' ndo'óajadnt' rajòik, cuás tikkjè comát. 23 Xiémbe cadá líxxà'on cannóa co'uét com'òos Tiberias, y conjuá'at nanğàp re cotèè lipû copò se ndonjádη re pan se Jesús yà ndoséèp Dios que ndotsjàpt

majào rajòik se ndo'uéèdnt re quích'èjegη. 24 Cojòì re cotòè't lèèt ndonjò cadép copò mbadóa Jesús, y máigη' nimbaddadnt' copò re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòì. Cojòp rapò cotòè't lèèt nanjék'k quingyè'p rapò cannóa, co'uét cáccjò'ots' Jesús ásta com'óds Capernaum.

Jesús conjí manamán se jòì lijè lichjào ne pan se co'ua vóppò ne viñkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògη

25 Y se conjuá'at rapò lèèt conjí n'ìà coléjbmp re cotòè' cojuài' cotsá cojòp ndoc'uèje Jesús, ndol'àjabmp ndol'èje':

—Taát, jéoc' se xiquèoc', ¿xi'àp quijuá'a?

26 Y Jesús ndo'uàot y ndo'uèje':

—Lik'àjam likkájai' njí rinjà se manóssic'η, jéoc'η cadé nguúkkò'osn por napò ndannò se no'ó'ot'n, cuás quúkkò'osn por se ninjòn re pan nílyèc'η. 27 Yà nó màs ndo'uáily'n ne qui'uàdn se manátta'on re quích'èjegη se mep lon'éjemp. Cuás ladiál'n ne qui'uàdn se manaquéjedn ne quích'èjegη se manan'éjemp y manamòdc'η ne viñkjío manóòt'n se ni xi'àp maváttjògη. Njí ne quích'èjegη se caóc' mano'uédgη'η, caóc' se nichjào tanjyátn jéoc'η se lyèèc'η. Cuás Dios se Xiquè' vóppòc jòì manájap, y napò lichjào ndannò se jòì ndováik se ta'é se chó' conjí ladóa.

28 Y cojòp rajòik ndol'àjabmp:

—¿Cadére caóc'η tómmèm' manotsjàbm' se Dios manaquéje'p na'uà?

29 Y Jesús ndo'uàot y ndoséèpt:

—Lijè njí ne Dios voppái natsjàodn, cuás quikkájai'cη caóc' se ne jòì ndo'uèì ndováik ta'é.

30 Y cojòp ndol'àjabmp Jesús, ndol'èje':

—Cojòì ¿canén ne ndannò manán'è'ot'n caóc'η para manonòm' y manoccuájai'η jéoc'? ¿Néòc ne ηgol'ájo se jéoc' totsjào? 31 Caócη mà re rigyó'ik se no'uèn naljéètn se ndèo' cuà ndadòadnt' copò se cotòè' lijyá' mi'yá tijyán nl'òs, rajòik ndonjàdη re quích'èjegη se ηgonjéo' maná, ηcjà'k se lo'uèì va'èje' re rinjà vantsí se quéich' ηg'uéx, se conjí va'èje': “Re pan vo'óds cotào cónjò', jòì ndo'uéèdnt para mananjàonη.” Rapò re rinjà se quéich' ηgoc'uéx. Y se mbe jéoc' quippyái caóc'η manoccuájai'η se Dios jéoc' ndováik', cojòì jéoc' tómmèì manatsjào ηcjà'k se ndo'uèì ndotsjào ne xiquè' Moisés ndèo' se ndo'uèì ndo'uéèdnt pan re rigyó'ik se caócη mà.

32 Cojòì Jesús ndoséèpt:

—Likkájai', Moisés ndo'uéògɿ'ɿ re pan vo'òòs cotào cónjò', xiémbe rapò cadép re lik'àjam pan se vo'òòs cotào cónjò'. Cuás caóc Ravé' jòì ne vá'eogɿ'ɿ ne lik'àjam pan m'òòs cotào cónjò'.

33 Cuás ne pan se Dios vá'eogɿ'ɿ, napò ne co'úé cotào cónjò' y vóppòt ne viɿkjío manóòpt re vo'òòst conjí químbýè'p copó'.

34 Y cojòp rajòìk ndotsjéèp:

—Jéoc' se xiquèoc', lébm quigyèogɿ'ɿ napò pan.

35 Y cojòp Jesús ndoséèpt:

—Caóc tijè ne pan se co'úa manamóò viɿkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògɿ. Co'uaà' se caóc lo'óajadnc ni xi'àp manaqueje nikkjóì, y co'uaà' se caóc loccuájai'k ni xi'àp manaqueje ñgodío.

36 Ncjà'k se yà noséic'ɿ, que yà niɿyòn canén se caóc notsjàò, xiémbe lébm jéoc'ɿ cadé ntoccuájai'cɿ. 37 Vi'yát taccá'ost'

manát'òajadnc caóc déòc se re manan'íá'atc Dios se Ravé', y caá ndá léè se vomána'óajadnc caóc, cadé manobbéts', cuás manottàjaich'. 38 Y se caóc ta'é tappó' cotào cónjò', níp ta'é catsjàò déòc se re caóc tijè váquqùje'tc ta'uà. Cuás ta'é mi'yá manotsjàò déòc se re jòì manaqueje'p na'uà, jòì se ne ndováik ta'é. Cojòì ni xi'àp manojjó'o manobbéts' ndá léè se Dios ndováí mana'óajadnc caóc. 39 Y njí ne manaqueje'p na'uà ne Ravé' se ne ndováik ta'é, que vi'yát taccá'ost' se re caóc ndo'úá'ajik, ni nêòc manommè. Cuás voppái mano'uào't tsào se yà nnóp maváttjògɿ ne químbýè'p copó', y manóvvòt tsocuèt ne manóòpt se yà ni xi'àp ccué'e mattòt. 40 Y njí ne quimmyámp ne Ravé' se ne ndováik ta'é, que vi'yát se re njó'oc co'uaà'c caóc se Ñgoduík Dios y vac'ájai'k, rajòìk cuás manámjèì ne viɿkjío manóòpt se ni xi'àp maváttjògɿ. Y caóc tijè mano'uào't rajòìk manóvvòt tsocuèt ne manóòpt, tsào se yà maváttjògɿ ne químbýè'p copó'. —Jesús copò ndo'úéì nasèpt rapò léèt.

41 Y cojòp re léèt judíos comá sajép vát'èì tily'àjo se l'àjap na'uà Jesús, se jòì ndo'úéì ndo'úèje' que jòì lijè ne pan se co'úé cotào cónjò', coppó' conjí. 42 Y l'èje':

—¿Cjá mep jòì Jesús, se ñgoduí José? Caócɿ majào vannó'on ne vómmèò' y máigɿ' ne vats'ò. Cojòì ¿quíɿnyòpo jòì sto'úèje' que jòì co'úé cotào cónjò', coppó' conjí?

43 Y cojòp Jesús ndoséèpt:

—Yà nó màs nigyàjocɿ se qui'èjeɿ' que nimbajào se copò no'úèje' caóc. 44 Ni co'uaà' léè manajó'o mana'óajadnc caóc se lijè jòì manaqueje'p na'uà. Cuás ne Ravé' ne ndováik ta'é,

y tikkjè déoc léèt se jòì manatàja-ndájo quingyè'p re ra'uàt, cojòì rajòìk lattjó'o manac'ájai'k y manát'òajadnc. Y tsào se maváttjògɲ ne químbyè'p copó' cojòp caóc mano'uào't rajòìk y manóvvòt ne manóòpt tsocuèt se yà ni xi'àp ccué'ε mattòt. 45 Y re ηg'uéx se ndotsjào re léèt se ndèo' coccuàt lébm vá'̀aot por mà Dios, quéich' ranjí rinjà se va'èje' que Dios manasá'pt vi'yát se re jòì manan'í'a'atc. Cojòì vóccjàp vi'yát se re vac'ájai' l'ò' ne ηgomán Dios se Ravé' y lik'àjam vattjó'o l'ò', rajòìk re manac'ájai'k y manát'òajadnc caóc.

46 'Cadé nla'èje' que nlimî léè se yà ndonò Dios se Xiquè'. Cuás tijè caóc yà nonò jòì, por se con jòì cotào caóc no'ueí ta'é. 47 Y lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η jéoc'η, que co'uáà' se loccuájai'k caóc, yà lómmèi ne viηkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògɲ. 48 Y caóc tijè ne pan se co'uá manamóò ne viηkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògɲ. 49 Re rigyó'ik por mà jéoc'η se ndaddadnt' copò se cotóe' lijyá', mi'yá tijyán nl'òs, rajòìk ndonjádɲ re quích'èjegɲ se ηgonjéó' maná, y cojòp se ndocuèjep, lébm mbe cóttòt. 50 Y caóc la'àjo ne pan se co'ueé cotào cónjò', coppó' conjí, y co'uáà' se mananòɲ nanjí pan, jòì cadé manamè ne nímbyàì'. 51 Y cuás caóc tijè ne pan se no'ueí ta'é cotào cónjò' y manóvvòt ne manóòpt re léèt. Y se co'uá lanòɲ nanjí pan se caóc la'àjo, cojòì jòì malavéjo par lébm. Y ne pan se caóc mano'uéògɲ, najòì cuás caóc tijè roηgüè' se manóttuèɲ para mano'ueí no'uéèdnt ne viηkjío manóòpt se re vo'òòst conjí químbyè'p copó'.

52 Y cojòp re léèt judíos comá nily'é'òɲ tikkjè, gyèt l'èje':
—¿Njí léè péòc mana'èì manajó'o manadèogɲn jòì lijè riηgyè' se manónnàon caócɲ?

53 Y cojòp Jesús ndoséèpt se ndo'ueje':

—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η, se jéoc'η me manannàon re roηgüè' caóc se nichjào tanjyátn jéoc'η se lyéèc'η, y máigɲ' se me manánjàodn' re coccjuik, cojòì jéoc'η cadé nlik'àjam maikkàc'η vanóòt'n. 54 Y déoc léèt se njàoɲ re roηgüè' y ljáo' re coccjuik, rajòìk vómjèi ne viηkjío manóòpt se ni xi'àp maváttjògɲ. Y tsào se yà ndannóp maváttjògɲ ne químbyè'p copó' cojòp caóc mano'uào't manóvvòt ne manóòpt tsocuèt se yà ni xi'àp ccué'ε mattòt. 55 Cuás caóc roηgüè' lichjào re quích'èjegɲ se co'uá manamóò ne lik'àjam manóòp, y re coccjuik rajòì máigɲ' co'uá mananjáo', y rapò manatsjào ne lik'àjam manóòp se ni xi'àp maváttjògɲ. 56 Co'uáà' se vánnoɲ

caóc roṅgüè' y vajáo' re coccjuik, cojòì napò lèè lébm lo'ueì mméjo con caóc, y caóc ḡcjà' lébm laméjo quingyè'p na'ua jòì. 57 Ne Dios se Xiquè' Ravé' se ne ndováik ta'é, jòì yà lébm lijè lómmèì ne manóòp, y por mà jòì caóc ḡcjà' lik'àjam laméjo tmanóò. Y scadá mana'èì co'uaá' se vánnaoṅc caóc, jòì lik'àjam malavéjo manóò. 58 Caóc la'ajo ne pan se co'ue cotào cónjò'. Njí pan nimbaṅcjà'k re quích'èjegṅ se ḡgonjé' maná se ndè'o ndonjádṅ re rigyó'ik se jéoc'ṅ mà, y lébm mbe cóttòt se yà ndocuèjep ne cónjò'p. Y njí pan co'uaá' se mananàṅc cuás jòì malavéjo par lébm.

59 Y ranjí re rinjã se Jesús ndosá'pt re lèèt se típpìṅk quingyè'p ne nixéts' se vómjèì re lèèt judíos se copò com'óòs Capernaum.

**Conjí manamáṅ re rinjã se co'ua manaccájai' y manamóò
ne viṅkjío manóòp se ni xi'àp maváttjòṅ**

60 Y valík se re vát'òajadn' Jesús ndol'óò' rapò rinjã se jòì ndo'ueì ndosá'pt, cojòp ndol'èje':

—¿Co'uaá' lamán laccájai' ladè'o' rapò rinjã? Cuás nip lottòeje se co'ua manaccájai'.

61 Y Jesús lijè vannó'o que rajòìk se re vát'òajadn' gyèt tily'àjo l'èje' que nimbajào napò ninjã, y jòì ndoséèpt y ndo'ueje':

—Cojòì nanjí se no'ueje' nip ndocuéjet'n qui'uaðn, cjuà't yà quimmyán manávvàðn nánjàcṅ. 62 Y se jéoc'ṅ manavvájocṅ matajèts' manovà tavéjo cots'éṅ' pèòc se ndè'o' laméjo, caóc se nichjàò tanjyátn jéoc'ṅ se lyèèc'ṅ, cojòì çjéoc'ṅ pèòc manan'èjeṅ'? 63 Lijè ne Nímbyàì' Dios ne vóppò ne viṅkjío manóòp ne lèè. Y se co'ua mananàṅc re quích'èjegṅ se manamóò manóòp mi'yá ne ḡgonjã, y rapò cadé mananía'at manamóò ne viṅkjío manóòp ne lèè. Y re rinjã se yà nosèic'ṅ, rajòì lichjàò ḡcjà'k re quích'èjegṅ para ne na'ua ne lèè. Y co'uaá' se manaccájai' rapò rinjã, rajòì re manamóò ne viṅkjío manóòp se ni xi'àp maváttjòṅ. 64 Xiémbe cadát se re jéoc'ṅ lébm cadé ntoccuájaiṅ'.

Conjí ndo'ueje' Jesús por se yà lébm vannó'ot déòc se rajòìk nimbac'éje'p y máigṅ' vannó'o néòc se re rajòìk malatsjàò cáttèṅ. 65 Y ḡcjà' ndo'ueje':

—Y vóccjàpo nosèic'ṅ que ni co'uaá' lèè manajó'o mana'óajadnc caóc se lijè jòì manaqueje'p na'ua, cuás tikkjè déòc lèèt se ne Ravé' manatàja-ndájo quingyè'p re ra'ua't.

66 Cojòp valík se re vát'òajadn' Jesús comát naljáigñ jòi, yà ni màs ndót'òajadn'. 67 Cojòp Jesús ndo'uàjabmpt re sesca'ài nõik (12) se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòi, ndo'uèje':

—Y jéoc'η ηcjà', ¿cjà quiccháodn' quimmyán manávvdn nánjàcη caóc?

68 Cojòp Simón Pedro ndo'uàò ndo'uèje':

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿co'uàà' màs ne lo'òajadn'n? Con jéoc' tijè re riñjà se quixáo'cη, se mbe co'uá manaccájai', cuás manamòd ne viñkjío manòòp se ni xi'àp maváttjògñ.

69 Y caóc'η yà noccuájaic'η y chó' vannó'om' que jéoc' cuás lik'àjam ne Cristo se cmantsí se Dios ndóssà'ògc'.

70 Y cojòp Jesús ndo'uàòt y ndosèèpt:

—¿Cjà mep caóc tijè po nocué'ic'η jéoc'η se sesca'ài nõic'η se maixáo'cη con caóc? Xiémbe ndá se re jéoc'η mà cuás lotsjàp quimmyái ne chinjy'éη.

71 Y se copò ndo'uèje' Jesús, cuás va'ajo Judas Iscariote, se ηgoduí Simón, por se Judas najòì ne malatsjào cáttèη se manáttèη Jesús, y xiémbe con jòi lipiàt re sesca'ài nõik se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòi.

Conjí manamán se re njèot Jesús nimbac'éje'p jòi

7 ¹ Y màs sajep Jesús valí com'òds con'òda combàn' re copó' estado Galilea. Y cadé mbamán maddóa re copó' estado Judea por se copò re xiquè't por mà re léèt judíos se jòi cuás tanjyát, rajòìk mján manáttò jòi. ² Y yà vodòa lonnóp ne mantsí se vatsjào re léèt judíos, rapò cónjò'p se vi'yát rajòìk ccàt re xichjàòt se ndómjà'aigñk. ³ Cojòp re njèot rikuánt ndotsjéèp Jesús:

—Nimbajào se jéoc' conjí matajáigñ matavèjo. Màs mjy'é'ep se maconéjegñ y manávva re copó' estado Judea, cojòp máigñk' lanjòc' cadére se jéoc' totsjào rapò cadát se re vát'òajadnc' jéoc'. ⁴ Co'uàà' se vománatsjá'odn canén se jòi lotsjào y ni manajó'o lajjó'o. Se mbe jéoc' totsjào ranjí se to'uéì totsjào, cojòì màs majào se matatsjá'odn, cojòp vi'yát re léèt mananjòc'. —Copò ndol'èje' ndotsjéèp re njèot Jesús.

⁵ Cuás ásta máigñk' re njèot nimbac'éje'p se jòi lik'àjam najòì se Dios vá cojuèp ndomán se manannóji' manan'ia, y vóccjàp rajòìk copò ndol'èje'. ⁶ Cojòp Jesús ndosèèpt:

—Vá nimbaquéjep ne cónjò'p se caóc manovà, y jéoc'η kkájai', lébm mbe majào xi'àp se quimyanávvdn. ⁷ Y re léèt

se membac'ájai' ni manattjó'o manats'ódn'n jéoc'η, y caóc kkájai' vats'ódn, por se caóc lébm totsjá'odn se chích'ò vát'èi ccàt rajòik. 8 Jéoc'η mmác'η conòn ne mantsí. Caóc vá ni manová cots'è, por se vá nimbaqquéjep ne cónjò'p se manová caóc.

9 Y se yà copò ndo'uei ndoséèpt re njèot, jòi copò nijyáigη re copó' estado Galilea.

Conjí manamán que Jesús copò con'òda se ndotsjào ne mantsí se vi'yát ccàt re xichjàot se ndómjà'aigηk

10 Y se yà comát re njèot cojòp máigη' Jesús comá niyáin' canò ne mantsí. Xiémbe jòi níp lik'àjam sotsjá'o mban'òda móòt, cuás ηcjà'k se lijyó'o lo'uei ddóa. 11 Y cojòp re xiquè't por mà re léèt judíos se cuás tanjyát Jesús, rajòik gyèt vátjtà'o cjó'ots' jòi quingyè'p re cotóè't léèt se copò vodòadnt' njó'o napò mantsí, gyèt l'èje':

—¿Péòc mmía ddóa chó' napò léè?

12 Y quingyè'p re cotóè' léèt valík sajép vát'èi tily'àjo, cuás Jesús ne l'àjo. Cadát l'èje': “Jòi majào léè y majào lotsjào.” Y cadát l'èje': “Móòt, jòi cuás lonjòmpt re léèt.”

13 Pero ni co'uàà' sotsjá'o nlo'uei mbanía se l'àjo Jesús. Cuás tilyjó'o se vát'èi vá''àot, por se ljèont' re xiquè't por mà rajòik se léèt judíos.

14 Y se yà vodòa quingyè'-vomèjep re cónjò' vantsí, cojòp Jesús nijí' quingyè'p ne ηgotóè' nixéts' y comá ndosá'pt re léèt. 15 Y cojòp re xiquè't por mà re léèt judíos ndamjá'apt ra'uàt y comá ndol'èje':

—¿Péòpo vóccjà que njí léè lik'àjam valí lo'uei vannó'o? Cjuà't ni péòpo nixáo' con ndá xiquè' se lik'àjam lojjó'o vasá'pt vi'yá re rinjà se caócη tómmèiη para manóttšèdn.

16 Y Jesús ndo'uaòt y ndoséèpt:

—Ranjí rinjà se caóc to'uei lasá'pt re léèt cadép caóc tijè immyán móòt, cuás jòi se ne ndováik ta'è, jòi re mmán. 17 Y se co'uá lik'àjam vattsáo' vománatsjào mi'yá cadére se Dios voppái manatsjào, cojòjò jòi manajó'o natsáo' re rinjà se caóc to'uei lasá'pt re léèt, cjámbe re mmán Dios o cjá caóc tijè immyán re rinjà se caóc to'uei lasá'pt. 18 Y co'uàà' se copò lo'uei nnía por jòi lijè ηgomán, copò lo'uei lotsjào por se voppái re léèt manáttsè jòi lijè. Y co'uàà' se ne voppái vi'yát manáttsè ne xiquè' se ne ndováí co'ue, cojòjò jòi majào ηgobaí

se vommán ne lik'àjam cuás ninjà, y ni chi'él mbammàodn' ne ninjà mòt. Caóc copò to'uèi tichjào ngobaík.

19 '¿Cjá mep Moisés ne nanjyá'at'n jéoc'η re quimmyái Dios? Xiémbe jéoc'η ni co'uáà' po nloccuájai' nlottsè rapò quibbyái mòt. Cojòì ¿quínyjyòp qui'àjocη caóc, qui'èjeη que cadé ntótsè caóc rapò quibbyái, ásta quimmyán manáttòcη?

20 Y cojòp re cotòè't lèèt ndot'ào ndol'èje':

—Jéoc' cuás tamójoik' ndá chinjy'é'η, y massóa'agne' se to'uèi quinyáà. Conjí caóc'η, ¿co'uáà' sto'uèje' se manáttòc' jéoc'?

21 Y cojòp Jesús ndoséèpt:

—Lijè cadá mà notsjào ndá chi ngol'ájo se chi nímbyàì' se tingyàò'tn y yà jéoc'η vi'yát'n comá ndamjá'ot'n qui'uàdn. 22 Pero gyájoc'η njí, que Moisés nanjyá'at'n ne ninjà se voppái manal'èst re njíat re lèèt rikuánt, xiémbe nip jòì ne ndóppòp se ndotsjào napò ninjà, cuás re rigyó'ík rajòìk re ndóppòp se ndotsjào napò. Cojòì jéoc'η to'uèiη qui'ès'n ngonjía ndá chi canjè' kuán tsjàot napò cónjò'p se loppà ndantsjáo' cónjò' se ndo'uèi nivíjo, y se laquèjep chi nímbyàì' se tingyàò'tn y cojòì jéoc'η lébm mbe totsjàodn. 23 Y jéoc'η tojjó'ot'n manadès'n ngonjía ndá canjè' se chi nímbyàì' se tingyàò'tn por no ntommèdn re quibbyái se Moisés ndo'uèi nanjyá'at'n. Y napò lébm mbe totsjàodn y qui'èjeη' mbe majào, cojòì nip lottèjoc'η jéoc'η mattsuédn'n con caóc se no'uá'ò ndá lèè mi'yá ne ngonjía napò cónjò'p chi nímbyàì' se tingyàò'tn. 24 Yà nó co'uá nigyàjodn jéoc'η por gyèsse quíppyàjodn' canén ne lotsjào. Cuás tómmèiη ddóaja' manaddèodn' majào péòp mà nnéjbmp ne quimmyái Dios y manaddèodn' majào cuás ne ninjà, y cojòp majào cuás se mana'èiη naddàjodn. —Jesús copò ndo'uèi ndo'uàjot rapò lèèt.

Conjí Jesús manamán péòc se jòì lik'àjam co'ué

25 Cojòp cadát se re vo'òdst com'òòs Jerusalén comá nily'ájo quingyè't l'èje':

—¿Cjá mep nanjí ne lèè se ne cjó'ots' mjánáttò? 26 Chó' quíppyàjodn', cuás mi'yá sotsjá'o lo'uèi va'àjot re lèèt y ni canén mbatsjèp. ¿Y re xiquè't cjá mmía lik'àjam yà ndonjò y yà ndol'èje' que nanjí lèè cuás mbe ne Cristo se ne Dios manamméjo malatsjào Chiquè'? ¿Cjá yà lik'àjam ndoc'uájai' ndol'èje' que mbe najòì? 27 Xiémbe xi'àp se malatsjá'odn ne

Cristo, ni co'uaà' manajó'o nanò jòi pèdc manan'ia nnéjegn, y nanjí lèè caócɿ vannó'on pèdc se jòi co'uẽ.

28 Y Jesús ndo'òd' napò se ndol'èje' y cojòì se vá mméjo vasá'pt re lèèt quingyè'p ne ɱgotóè' nixéts' y jòi manája ndo'uẽi cottóɿɿ y ndo'uẽje':

—Cojòì jéoc'ɿ qui'èjeɿ' mbe quingyó'ocɿ caóc y qui'odn' pèdpo se caóc tam'óòs. Pero xiémbe caóc cadép tijè nta'ég, cuás por ɱgobaík se no'uẽi ta'ég, y jòi se ne ndováik ta'ég lik'àjam Dios se mméjo manóò, y jéoc'ɿ jòi cadé ɱguingyó'on móòt.

29 Y caóc kkájai' lannó'o jòi por se con jòi cotào no'uẽi ta'ég, y jòi ne ndováik se ta'ég. —Jesús copò ndo'uẽi ndoséèpt.

30 Y cojòì vóccjàp yà lik'àjam ndomján manáccjà'aɱ Jesús, pero vá nip ndocjuá'aɱ por se vá nimbaquájep se jòi malacá'aɱ. 31 Xiémbe re móòt lèèt valík ndoc'uaájai' que jòi ne Cristo, y ndol'èje':

—Njí lèè lotsjào valí ndannò se lichjá'odn se jòi mep móòt lèè, y se vodda manjuá'a ne Cristo, ¿cjá qui'èjeɿ' que jòi manatsjào màs valí re ndannò se manatsjá'odn jòi manájap? —Copò ndol'èje' rapò lèèt se ndoc'uaájai'.

Conjí manamáɱ se re lèèt fariseos ndon'óje'k commàt re sandàlt, bbái manáccjà'aɱ Jesús

32 Y re lèèt fariseos ndol'òd' re rinjà se mján re lèèt se sajép vát'èi tily'ájo, se Jesús ne l'ájo. Cojòì rapò xiquè't y con re xiquè't cavédnt' ndon'óje'k comát re sandàlt se re ljàogɿ ne ɱgotóè' nixéts', bbái manáccjà'aɱ Jesús. 33 Cojòp Jesús ndo'uẽje':

—Vá cosào' cónjò' caóc mavoddadn' myòjotn y cojòp manovà ccué'e canò jòi se ne ndováik ta'ég. 34 Y cojòp jéoc'ɿ manáccò'osn caóc pero xiémbe jéoc'ɿ cadé manaquájocɿ se manáccò'osn, por se jéoc'ɿ ni manajjó'odn návvdàdn pèdc se caóc manovà tavéjo.

35 Y cojòp re xiquè't por mà re lèèt judíos, se cuás tanjyát Jesús, comá nily'ájo tikkjè ndol'èje':

—¿Njí lèè pèdc mmíã manamá se caócɿ ni manojjó'odn nocuèjedn? ¿Cjá vománamá canòt re tanjyátn judíos se mi'yá ndichjá'o vát'èi ccàt ringyè' re lèèt se vá''àot rinjà griego y manamá casá'pt re tíchjà'oɱ lèèt se vá''àot rapò rinjà? 36 ¿Pèdc mà nnéjebmp napò ninjà se jòi ndo'uẽje'? Cuás ndo'uẽje' que caócɿ manóccò'osn jòi, xiémbe cadé manoccuèjedn se manóccò'osn, ndo'uẽje', y cadé

manoccuèjedn por se caócŋ ni manojjó'odn manovàdn pédc se jòì manamà lavéjo. Y se copò ndo'uèje' jòì, ¿pédc mmía mà lolléjbmp napò ninjà? —Conjí ndót'èi nily'ájo rapò xiquè't.

Conjí manamáŋ re cotèè se Jesús vommán co'uá manadèogŋ

37 Y ne státtjòbmp cónjò' napò ne màs ŋgotóè' mantsí se vát'èi vatsjào se rapò cónjò'p vantsí. Y tsjàot napò cónjò'p Jesús cómmà'ai y manája ndo'uèi cottóε'ε ndo'uèje':

—Si miéc so'uáà' lómmèi nigguío, que la'ét canòc caóc y lanjáo' re cotèè se caóc mano'uéðgŋ. 38 Co'uáà' se loccuájai'k caóc, para jòì mannéjegŋ cuás ndá ninjà se va'èje' re rinjà vantsí se yà lébm quéich' re ŋg'uéx. Y napò ninjà va'èje' que manámmèi quingyè'p ne na'uà ŋcjà'k se re cotèè se re lébm nnéjegŋ y vanjúéi' ásta li'èos, lichjào ŋgotóè' cotèè se co'uá manamóð ne viŋkjío manóðp.

39 Se copò ndo'uèje' Jesús y ndo'uàjo re cotèè, rapò re lasào' ne Nímbyàì' Dios Mantsí se ne vá manal'àjaich' re léèt se vac'éje'p Jesús. Napò cónjò'p vá nimban'la cotào cónjò' ne Nímbyàì' Dios se manjué'pt re ra'uàt re léèt, por se Jesús vá nimbats'í' mbamá cotào cónjò' para que lajó'o la'è jòì se Nímbyàì' Dios.

Conjí manamáŋ se nip sandá ninjà ndómjèi re léèt

40 Y cadát se ndol'óð' rapò rinjà ndol'èje':

—Lik'àjam likkájai' nanjí léè najòì se ne xiquè' Moisés ndomán que manjuá'a y mannía por mà Dios.

41 Y cadát conjí ndót'èi ndol'èje':

—Nanjí léè cuás ne Cristo se ne Dios manamméjo se malatsjào Chiquè'.

Y cojòì cadát ndoppòbmpt ndol'èje':

—¿Quínjyò copò copó' estado Galilea sto'uèi snivíjo ne Cristo? 42 Cuás re rinjà vantsí se quéich' ŋg'uéx vommán que ne Cristo lómmèi mana'èi lavéjo por mà ne xiquè' rey David se malatsjào nimbyð. Y vommán que com'òðs Belén copò po malatsjá'odn jòì, se lébm scadá com'òðs se ndèo' nivíjo ne chiquè' David, y copò com'òðs Belén cuás livyaí re copó' estado Judea.

43 Cojòì nip sandá ninjà ndómjèi re léèt se vát'èi l'ájo Jesús. 44 Y cadát yà ndats'áo' ndáccjà'an jòì, pero xiémbe ni co'uáà' ndóndàì na'uà se manacá'an jòì.

**Conjì manamáη se nimbac'ėje'p Jesús re
lêët judíos se re lichjàot xiquè't**

45 Y re sandàlt se re ljògη ne ηgotòè' nixéts', cóccuèt conjuá'at ásta pèdc se ccàt re lêët fariseos y máignk' re xiquè't cavédnt', y cojòp rajòik ndol'àjabmpt:

—¿Quínjyòpo mep nichîgη' Jesús níjju'à'adn?

46 Y cojòp re sandàlt ndot'àòt y ndol'ėje':

—Cuás ni xi'àp mbannó'om' caóc'η ni nêdc mbançjà'k se jòi lo'ueî nniá.

47 Cojòp re lêët fariseos ndotsjëèpt re sandàlt, ndol'ėje':

—Cojòì jéoc'η ηçjà' yà mbe ndonjòηη jòi se lo'ueî nniá.

48 Y se re caócη mà totsjàotn xiquè't ni co'uaà' nloccuéje'p Jesús, y máignηη caóc'η mà se lyèèbm' fariseos, ni co'uaà' ηçjà' nloccuéje'p jòi mòt. 49 Y ranjí cotòè't lêët se vac'ėje'p Jesús, rajòik mi'yá nimbajó'o re quimmyái ne xiquè' Moisés y ni canén mbal'ò', cuás Dios manát'aink rajòik. —Copò ndol'ėje' re lêët fariseos, ndotsjëèpt rapò sandàlt.

50 Y copò se ccàt re lêët fariseos mméjo ndá se rajòik y ngonjéo' Nicodemo, najòì se yà cadá mà commà niggyájoì Jesús se ηgosáon. Y Nicodemo ndo'uàjot re cadát y ndoséèpt se ndo'ujeje':

51 —Caócη mà ne ninjà se tómmèiη ni manojjó'odn co'ua lêè manónvòdn ne snacá'aη se vá nimbabòd ne tijyá'p se jòi lijè manníá, manamáη canén ne ndotsjào.

52 Y cojòp ndot'àò y ndol'ėje':

—Se copò ni'êì quikké'g cjuà't ηçjà'k se jéoc' ηçjà' quim'yóds re copó' estado Galilea. Nyòt re rinjà vantsí se queích' re ηg'uéx, y tasào't y quinyò pèdc va'ėje', y quinyò que ni co'uaà' se malavéjo copò copó' estado Galilea y manníá por mà Dios.

Conjì manamáη se ndomjáo' ndá ntjóì caljàign'

53 Y cojòp vi'yát comát cottðençk nimìat re rím'èjept.

8 1 Y Jesús comá nimíá ne ηgol'uéè se Vómmà'aigηk re Nguán Olivos. 2 Y napò xínyè'o gyèsse vodòa majào mavatsjá'ot cojòp jòi tsoçuèt cóccuè cojuá'a ásta ne ηgotòè' nixéts', y vi'yát re cotòè't lêët comá níppigηk y jòi cóttðjo y comá ndosá'pt. 3 Y cojòp re xiquè't se tsjá'pt re lêët re quimmyái Dios se ndo'uèts' Moisés, rajòik con máignk' re

lêèt fariseos mmójt conjuá'at ts'í' ndá ntjóí se mattèje't y ndoc'uèje vá ddóá lilyjàign'. Y ne ntjóí ndómjà'ai copò se quingyè-mèjep se vát'èi ccàt. 4 Y cojòp ndotsjèep Jesús, ndol'èje':

—Taát, jéoc' se xiquèoc', nanjí ntjóí vá ndoc'uèji lotsjàoi chích'ò con líxxà'oŋ kuáŋ. 5 Y re quimmyaí ne xiquè' Moisés se jòì nanjyá'atn cuás voppái manóvvòdn cotòò manóttòn nḗoc ntjóí se copò lo'uei' lotsjào. ¿Y ch'ó' jéoc' péoc' qui'èje'?

6 Y rajòik se copò ndót'èi natsjèp Jesús, cuás vatsjàp ník'àts' se mjánanjòmp, y se jòì laccájai' latsjào cojòp rajòik manamjá'ò'. Pero jòì cuás combé'e y comá ndo'uèts' quily'yè copó', con sna'ó'o se lo'uei' va'éts'. 7 Y se yà lébm gyèt l'àjabmp péòpo mana'èi napò ntjóí, cojòp Jesús cómmà'ai y ndoséèpt:

—Co'uáà' se jéoc'ŋ vajò re stích'òp, jòì lómmèi maddóaja' manamé' nanjí ntjóí.

8 Y tsocuet combé'e y lébm gyèt va'éts' re rinjà se copó'. 9 Y rajòik se ndol'òò' napò ninjà cojòp ndots'áo' y nily'ájo quingyè'p ra'uàt que máignk' rajòik vómjèi stích'òpt, y comát naljéèt, ndá por ndá ndót'èi comát. Y màs con'óaja't naljéèt se re màs xiquè't. Y se yà vi'yát ndaljòòdnt comát cojòp Jesús nijyáign lijè con máign' ne ntjóí nijyáign copò mmá'ai mà cotào jòì. 10 Y cojòp Jesús cómmà'ai y ndonò yà tijyánt re lêèt, lijè ne ntjóí ndonò mmá'ai, y cojòp ndoséèp:

—Jéoc' se quinkjóí, ¿péoc' nimiat rajòik se mjáoc'? ¿Cjá yà ni màs co'uá mba'àjodnc' ne squiká'an?

11 Y cojòp ne ntjóí ndoséèp Jesús:

—Jéoc' se xiquèoc', yà ni co'uáà' mbamáoc' mōòt.

Cojòp Jesús ndo'uèje':

—Cojòì ni caóc ŋcjà' manóvvòc' squiká'an. Ch'ó' con'èjè quimyat jéoc' yà, nó nichjào màs napò stích'òtc'.

Conjí manamán se Jesús lijè lichjào re cotsjá'o para re ra'uàt lêèt

12 Y Jesús tsocuet ndo'uàjot re lêèt y ndoséèpt:

—Caóc tijè tichjào re cotsjá'o para jéoc'ŋ se vo'òòs'n conjí químbyè'p copó'.

(Cuás Jesús vommán manan'èje' que jòì vá'o'opt re lêèt péoc' stinkjáà' ne majào nan'èjè' se Dios voppái manáccjò'ots'.)

Y jòì vá va'àjot rapò lêèt se ndo'uèje':

—Co'uáà' se lo'óajadnc' caóc y loccuájai' ne lik'àjam cuás ninjà se caóc lammán, cojòì jòì cadé maddóa quinkjóò't mōòt.

Cuás manámmèi re cotsjá'o quingyè'p ne na'uà, y rapò cotsjá'o re manamòd ne viŋkjío manòðp se ni xi'àp maváttjòŋ.

13 Y cojòp re lèèt fariseos ndotsjèp Jesús:

—Napò se jéoc' qui'èje' cuás tijè ti'èje' re cotsjá'o. Y ni canén ndavváí rapò rinjâ se jéoc' quimmyán por se cuás tijè jéoc' pò ti'èje'.

14 Y cojòp Jesús ndo'uàot y ndo'uèje':

—Pómbo caóc tijè ti'èje' pero xiémbe lik'àjam ninjâ se caóc lammán, por se caóc tijè lannó'o pèdc ta'è y lannó'o pèdc lavà. Y jéoc'ŋ niŋguinŋyó'on pèdc ta'è y máign' ni pèdc se manovà.

15 Jéoc'ŋ se móðt lyèèc'ŋ tijèoc'ŋ totsjàodn se jéoc'ŋ qui'àjocŋ y quixŋcŋ que caóc mbe tómmèi rós'tò. Y caóc ni co'uáà' nla'èje'p que nlómmèi rích'ò ŋcjà'k se jéoc'ŋ co'uá to'uéin nassèpm. 16 Y se ndánjòp caóc co'uá ndássèp que lómmèi rích'ò, cojòì caóc manóssèp ne macuás ninjâ, por se cadé ntijè ntotsjào ne namán se caóc manóssèp que lómmèi rích'ò. Cuás máign' ne Ravé' se ne ndováik ta'è, jòì ne quingyèbm' se to'uéem' totsjàbm'. 17 Yà qui'odn' que re quimmyái ne xiquè' Moisés se jéoc'ŋ tómmèin quèich' ne ŋgoc'uéx, rajòì va'èje' que xi'àp se nôi léi lichjàoi canòì y sandá ninjâ vóppèjei, cojòp yà mbe likkájai' ne ninjâ se vomamáì. 18 Cojòì caóc tijè tichjào canòc, lammán co'uáà'c talèp, y máign' ne Ravé' se ne ndováik ta'è, y jòì vomámán por mà caóc.

19 Y cojòp ndol'àjabmp:

—¿Pèðpo ddóa ne víyyèo'?

Y Jesús ndo'uàot ndo'uèje':

—Jéoc'ŋ cadé ŋguinŋyó'ocŋ caóc, ni ne Ravé' ŋguinŋyó'on móðt. Se ndánjòp caóc ŋguinŋyó'ocŋ cojòì ne Ravé' máign' manannòn.

20 Y ranjì rinjâ Jesús ndomán se vá vasá'pt re léèt quingyè'p ne ŋgotóè' nixéts', copò se cadá liká'o pèdc se quèich' re xílŋyà nda'è' tamèŋ'. Pero nip ndocjuá'aŋ por se vá membaqquéjep se jòì malacá'aŋ.

Conjì manamán se Jesús ndo'uèje': “Jéoc'ŋ ni manajjó'odn manávvàdn pèdc se caóc manovà”

21 Y Jesús tsocuèt ndo'uàjot y ndosèèpt:

—Caóc calèè manovà y jéoc'ŋ manáccò'osn pero yà ni manaqquéjocŋ, cuás lébm mattòt'n con re stích'òt'n. Y jéoc'ŋ ni manajjó'odn manávvàdn pèdc se caóc manovà.

22 Y cojòp re xiquè't por mà re léèt judíos, se cuás tanjyát Jesús, ndol'èje':

—¿Cjá mmía vomálatto lijè, se copò va'èje' que ni manojjó'odn manovàdn pèdc se jòi manamá?

23 Y cojòì Jesús ndosèèpt:

—Jéoc'η conjí vo'òos'n y caóc tam'òos cots'éñ' cotào cónjò'. Jéoc'η tivyaíc'η conjí químbyè'p copó', y caóc móòt, cadé ntivyaí conjí químbyè'p copó'. 24 Y vóccjàp yà nosèic'η que jéoc'η cuás mattòt'n con re stích'òt'n. Y se me manaccájaign' se caóc yà mbe najòì se ne tijè to'ueí ti'èje', cojòì likkájai' jéoc'η mattòt'n con re stích'òt'n.

25 Y cojòp ndol'ajabmp, ndol'èje':

—Y cojòì ¿co'uàac' jéoc'?

Y Jesús ndosèèpt:

—Lébm napò se laséic'η ásta ndèo' se vá comá nóppòp se no'uàjoc'η jéoc'η se lyéxc'η. 26 Y caóc vá tómmèì valí sta'ajo se ndojó'o manóssic'η jéoc'η se mano'uàjoc'η, xiémbe re rinjà se laséic'η jéoc'η se vo'òos'n conjí químbyè'p copó', cuás lijè re rinjà se ndoséik jòi se ne ndováik ta'é, y jòi ne vommán ne lik'àjam likkájai' ninjà.

27 Y se Jesús copò ndo'ueí ndosèèpt rajòik, lébm cadép ndol'òò' que Dios se Vómmèo' ne va'ajo. 28 Vóccjàp Jesús ndo'ueje':

—Xi'àp se jéoc'η yà qui'éñ quíjyàixn quíjyè'egñ cojuàich' caóc se nichjào tanjyátn jéoc'η se lyéxc'η, cojòp jéoc'η manannòcñ se caóc cuás mbe najòì se ne tijè to'ueí ti'èje'. Ncjà' manannòn que nip tijè se nladóa móòt, cuás por ηgobaík to'ueí ladóa, y lijè re rinjà se ne Ravé' yà ndosáo'tc, rajòì re lammán. 29 Y jòi se Ravé' se ne ndováik ta'é, jòi lébm tamójobm'. Y jòi nimbanjyágnç tijè nladóa móòt, por se caóc lébm totsjào canén se jòi váququèje'p na'uà.

30 Y se Jesús ndomán rapò rinjà cojòp valík ndol'èje' que ndoc'uéje'p jòi.

Conjí manamáñ dédc re rippyàik Dios y dédc se re tibyaí por mà ne chinjyé'η

31 Y cojòp Jesús ndo'uàjot rapò léèt judíos se ndol'èje' que yà ndoc'uéje'p, y jòi ndosèèpt:

—Se mbe jéoc'η lébm manáttsèdn canén se caóc lasáo'tn, y copò mana'éñ ikkàc'η, cojòì malatsjá'odn se jéoc'η lik'àjam

to'óajadnn caóc. 32 Y se jéoc'η copò mana'éiη natsjàodn cojòì majào manaddèodn' ne lik'àjam likkájai' ninjà se ne ηgomán Dios, y cojòp ne lik'àjam likkájai' ninjà manamòoc'η tijyá'p jéoc'η, yà ni co'uáà' màs manamáic'η.

33 Y rajòìk ndot'ào ndol'èje':

—Ne xiquè' Abraham ne nimbyò se caóc'η co'ueé no'uèem' ikkàm', y vá ni xi'àp co'uá caóc'η ndotsjàoc'η rikkjèt'n, se cuás móòt ηcjuèt'n se mentómmèm' matéjē'cη, 'án se cuás lébm tijèbm' tivyaic'η. Cojòì ¿quínjyòpo jéoc' xiη'yèje' que manómmèm' tijyá'p caóc'η, y yà ni co'uáà' màs manamáic'η?

34 Y Jesús ndo'uàot y ndosèept:

—Lik'àjam likkájai' njì ninjà se manóssic'η, que vi'yát se re chích'ò vát'èì ccàt se cuás vatsjào re stích'òpt, rajòìk cadé mbánnia'at manaljáigη re stích'òpt se lébm lo'uéì voppáik. Cuás ccàt ηcjà'k se ηcjuèt se cadép tikkjè tibyaí. 35 Quinηyó'on que co'uá ηcjué, jòì cadép m'òos re col'òs, cuás mméjo ηcjué, y jòì nìp lébm malavéjo re col'òs. Y ndá se ηgoduí ne m'òos, jòì lottòeje lébm malavéjo re col'òs se jòì químmìjo. 36 Cojòì caóc se ne ηgoduík Dios tichjào ηcjà'k ndá se ηgoduí jòì se xiquè' m'òos, y se mbe caóc láppòc'η ne tijyá'p jéoc'η se manolléjic'η re stích'òt'n, cojòì lik'àjam likkájai' maikkàc'η yà majjáigη'η, y ni màs manamáic'η re stích'òt'n. 37 Caóc yà lannó'o que Abraham ne nimbyò se jéoc'η co'ueé ni'éiη ikkàc'η, pero xiémbe jéoc'η quimyanáttòcη por se cadé ηguimyanaccájai'cη caóc immyáη. 38 Y caóc lammán déoc se re yà nonò se vá scadá taméjebm' ne Ravé'. Y jéoc'η cuás totsjàodn déoc se re yà nigyòdn' se ne víyyèodn' ndoséic'η.

39 Y rajòìk ndot'ào y ndol'èje':

—Caóc'η cuás ne xiquè' Abraham ne nimbyò se caóc'η co'ueé no'uèem' ikkàm'.

Y Jesús ndo'uàot se ndosèept:

—Likkájai' napò se jéoc'η niη'yèjeη'. Y se ndánjòp mbe jéoc'η ηcjà' ntotsjàodn xiquè' ne Abraham, cojòì jéoc'η pómbo ηcjà' manatsjàodn se re jòì ndotsjào. 40 Y caóc yà noséic'η ne lik'àjam likkájai' ninjà se ne Dios ndoséik, pero xiémbe chó' vá jéoc'η quimmyán manáttòcη. Y Abraham jòì ni xi'àp copò ndo'uéì natsjào. 41 Y jéoc'η totsjàodn sandá ηgol'ájo se ne víyyèodn' lotsjào. —Copò ndo'uèje' Jesús, ndosèept.

Cojòp rajòik ndotsjèèp:

—Caóc'η mà re xiquè't cadép caljàignrk' mòòt, cuás sandá ravébm' ne Dios.

42 Cojòp Jesús ndosèèpt rajòik:

—Se ndánjòp nlik'àjam Dios ne víyyèodn' cojòi mbe nguícchècη caóc, por se caóc no'ueì ta'ég con jòi cotào se chó' conjí laméjo. Y cadép tijè no'ueì nta'ég, cuás Dios jòi ne ndováik se ta'ég. 43 ¿Quínjyòpo mentojjó'odn manaddèodn' jéoc'η canén se caóc to'ueì laséic'η? Cuás por se cadé nguimmyán manáttèsdn se ne caóc namán se to'ueì laséic'η. 44 Jéoc'η cuás tivyaíc'η por mà ne chinjyé'η. Jòi ne lichjào ne víyyèodn' y jéoc'η quimyanatsjàodn cadére se jòi voppái natsjàodn. Ne chinjyé'η nichjào camá lébm se comá nichjào ne químbyè'p copó', y ásta lébm chó'. Jòi ni xi'àp mbómmà'o ne lik'àjam likkájai' ninjã, y ni xi'àp mbomán ne lik'àjam cuás ninjã. Caá se jòi lo'ueì lolli-mmán y gyèsse lotsjào canén se jòi lébm lotsjào, por se lik'àjam valli-mmán, y jòi ne lotsjào re rinjã se canã. 45 Y caóc cuás ne lik'àjam likkájai' ninjã ne lammán, y vóccjàp jéoc'η cadé ntoccuájai'cη caóc por se jéoc'η tivyaíc'η por mà ne chinjyé'η. 46 ¿Y co'uáà' se jéoc'η lajó'o manan'é'òtc caóc canén ne stích'òtc tómmèi? Cuás ni co'uáà' mòòt. Cojòi yà se lammán ne lik'àjam likkájai' ninjã, ¿y quínjyò mmíã mentoccuájai'cη? 47 Co'uáà' se livyaí por mà Dios, jòi vommán manadè'o ne jòi ηgomán. Y jéoc'η nintivyaíc'η por mà Dios, vóccjàp cadé ηguimyanaddèodn' se ne jòi ηgomán.

Conjí manamán que ne Cristo yà lébm mméjo se vá nimbaméjo Abraham

48 Y cojòp ndot'ào re xiquè't por mà re léèt judíos, ndotsjèèp Jesús:

—Caóc'η toccuás'n se va'èjem' que jéoc' cuás quilyéè quim'yóds Samaria y tamójoik' ndá canéè chích'ò y jòi toccuéje'p. Cuás yà quixóa'agη se to'ueì quinyáà.

49 Y cojòp Jesús ndo'uàòt y ndo'ueje':

—Caóc cadép tamójobm' canéè chích'ò mòòt. Cuás tóttès ne Ravé' y jéoc'η cadé ntóttèsçcη caóc, 'án se quixîcη xích'ò rinjã. 50 Y caóc nintijè ntóttà'o se co'uá manáttèsçc, xiémbe limí co'uáà' se voppái re léèt manáttèsçc, y jòi manadàjoc'η jéoc'η se manamódc'η xily'àjo. 51 Lik'àjam likkájai' njí ninjã

se manóssic'η, que co'uaà' se lóttse caóc namán jòi ni xi'àp mananò ne mándòp.

52 Y cojòp re lèet judíos ndotsjéep:

—Chó' lik'àjam vannó'om' que jéoc' tamójoik' ndá canéè chích'ò. Ne xiquè' Abraham cóttò y máingκ' cóttòt vi'yát se re ndèo' lébm vá''àot por mà Dios, y cojòi ¿quínjyòpo jéoc' xiη'yèje' que co'uaà' se manáttse jéoc' ηgomàn yà ni xi'àp mananò ne mándòp? 53 Ne xiquè' Abraham se caócη co'ue' no'uèin ikkàn, jòi cóttò. ¿Y jéoc' cjá màs tichjào xiquèoc' y jòi móòt? Y máingκ' cóttòt re lèet se ndèo' coccuàt lébm vá''àot por mà Dios. Cojòi ¿jéoc' co'uaà' quilyèp? Cuás tijè ti'èje' se tichjào xiquèoc'.

54 Y Jesús ndo'uaòt y ndo'ueje':

—Se ndánjòp caóc tijè nti'èje' tichjào xiquèo'c cojòi ni canén mala'ájodn' se ne caóc la'èje', y ni canén ndavái. Y chó' se jòi se Ravé' ne va'èje' que caóc pò xiquèo'c, y lébm mbe najòi sandá se ne jéoc'η qui'èjeη' que Dios ne tóttseèdn. 55 Pero jéoc'η vá cadé ηguinηyó'on jòi. Y caóc kkájai' lik'àjam lébm lannó'o jòi. Y ndánjòp se mano'ueje' que ninlannó'o jòi, cojòi caóc cuás ntichjào vallí-myán ηcjà'k se jéoc'η se cuás vallí-mànn. Pero caóc lik'àjam lannó'o jòi y tóttse jòi ηgomán. 56 Y Abraham se ne nimbyò se ne jéoc'η co'ue' ni'èin ikkàc'η, jòi lik'àjam nijéon por se manaquèjep ne cónjò'p se caóc matavéjo. Y jòi yà ndonò se caóc yà conjí nivíjo cojòp lik'àjam nijéon. —Jesús copò ndo'ueí' nasèpt rapò xiquè't.

57 Y cojòp re lèet judíos ndotsjéep Jesús:

—Jéoc' vá nintómmèi nói-lyèèdn sesca'ài (50) ríngyèje, y xiη'yèje' jéoc' yà niηyò ne xiquè' Abraham.

58 Y Jesús ndo'uaòt y ndo'ueje':

—Lik'àjam likkájai' Njí niηjà se manóssic'η jéoc'η, que ndèo' se vá nimbamméjo Abraham, caóc yà lébm laméjo.

59 Y cojòp rajòik ndocjué'i cotòò se manabbé' Jesús, pero jòi niηyó'o y comá nannèjegη copò quingyè'p ne ηgotóè' nixéts' y comá.

Conjí manamán se Jesús ndo'ua'ò ndá lèè se ndào rixóà't lébm se jòi ndo'ueí' cojuá'a nivíjo

9 1 Y Jesús copò vodò n'ójin y ndonò ndá lèè stixóà't, lébm se ndo'ueí' cojuá'a lébm chi stixóà't. 2 Y re lèet se re lébm vát'dajadn' Jesús y tichjáo' con jòi, ndol'àjabmp ndol'èje':

—Taát, jéoc' se xiquèoc', ¿quínjyòp nǐ lèè ních'òp re ndào, nichjào ndào rixóà't lébm se vá ndo'uèi cojuá'a chi canjè'? ¿Cjá mmía lijèi ne xiquèi' ne stích'òp se ndóts'òp re ndào ne canjè'? O miéc lijè stích'òp ne canjè' se ndóts'òp re ndào.

3 Y cojòp Jesús ndo'uàot ndosèèpt:

—Nip jòi lijè stích'òp ndómmèi ngotájap se jòi ndóts'òp re ndào, ni jòi se xiquèi' ndómmèi ngotájap móòt. Nǐ se ndo'uèi ních'òp jòi, cuás para malatsjá'odn canén se Dios lojjó'o lotsjào se manatsjàp majào nǐ lèè stixóà't. 4 Se vá cotsjá'o caócɿ tómmèiɿ manotsjàodn ne ngol'ájo se voppái notsjàodn jòi se ne ndováik ta'é. Y se yà ngosáon cojòj yà ni co'uáà' manajó'o manatàja-ndájo. Y se vá cuàn vanóòtn cuás to'uéiɿ cuàn ɿcjà'k se ngopái', y se yà co'uá ráttò lichjào ɿcjà'k se ngosáon, yà ni co'uáà' manajó'o manatàja-ndájo. 5 Se vá laméjo conjí químbyè'p copó' caóc tije tichjào re cotsjá'o se manolluix'n re qui'uàdn jéoc'ɿ se vo'óòs'n conjí químbyè'p copó'.

6 Y se Jesús yà ndomán napò ninjà cojòp ndotsòts' copó', y con re ngúigɿ ndo'uèi ndotsjào ndá chi chi'él' tsoompjói, y ndo'uèi nammábmp re ndào ne stixóà't. 7 Y cojòp ndosèèp:

—Quimyát ásta re conèp matsjào se ngonjéo' Siloé, y copò quixily' re ndào.

(Y rapò conèp se ngonjéo' Siloé cuás cotèè se vóddò'ogn calèè ra'é.)

Cojòj ne stixóà't commà y ndosuũly' re ndào, y se copò co'ué yà majào ndovájo'. 8 Y re lèèt se re lipîi vo'óòst, y máignk' se re yà lébm njó'o jòi se cuás ccájo tsójo va'àjodn' rat'èogɿ, rajòik comá ndol'èje':

—¿Cjá mep nanǐ ne lèè se lébm tsójo lóvvigɿ rat'èogɿ?

9 Y cadát l'èje':

—Likkájai' mbe najòj.

Y rapò cadát l'èje' que móòt, gyèt mala'èi ɿcjà'k najòj. Xiémbe jòi lijè va'èje':

—Caóc. ¿Co'uáà' cǐ mäs?

10 Y cojòp rajòik ndol'ajabmp:

—Y cojòj ¿pèòp ni'èi se jéoc' ni'yá'o re ndào?

11 Y jòi ndo'uàot y ndosèèpt:

—Ne lèè se ngonjéo' Jesús ndotsjào ndá chi chi'él' tsoompjói y nammádn re ttào y cojòp ndosèik: “Quimyát ásta re conèp se ngonjéo' Siloé, y copò quixily' re ndào.” Y cojòp caóc covvà

y nosuîly' re ttào, y manéi ni'yá'ò y nojjó'o majào novájo' y chó' yà lannó'ò.

12 Y cojòp ndol'àjabmp, se ndol'èje':

—¿Péòpo nimìa napò lèè?

Y jòì ndo'uàòt ndo'uèje':

—Caóc cadép no'òò' péòpo nimìa jòì.

**Conjí manamáη se re lèèt fariseos ndoc'uàjamp
na'uà ne lèè stixóà't se yà ni'yá'ò**

13 Y cojòp ndots'i' napò lèè se yà ni'yá'ò re ndào, comát nimìat ásta ndàot re lèèt fariseos. 14 Y napò cónjò'p se Jesús ndotsjào ne chi tsompjói se ndo'uèì ndo'uá'ap re ndào ne lèè stixóà't, cuás tsjàot chi nímbyaì' se rajòìk tinjkjào'. 15 Vóccjàp máignk' re lèèt fariseos comá ndol'àjabmp napò lèè, ndol'èje':

—¿Péòpo ni'èì se jéoc' ni'yá'ò re ndào?

Y jòì ndosèept:

—Jesús jòì ne nammádc ndá chi chi'é' tsompjói re ttào, y caóc nosuîly' re ttào y chó' yà majào lannó'ò.

16 Y cojòp re lèèt fariseos cadát comá ndol'èje':

—Napò lèè se napò ndotsjào, jòì nimbadóa por mà Dios, cuás nip lóttès ne cónjò'p chi nímbyaì' se caócη tìngyàò'tn.

Y rapò cadát l'èje':

—Se ndá lèè se lómmèì stích'òp, ¿cjá mmía lajó'o manatsjào ranjí ndannò se Dios lik'àjam lómmèì manájap?

Y comá nily'é'òη rajòìk por se nip sandá ninjà ndómjèì.

17 Y cojòp tsocuèt ndol'àjabmp ne lèè stixóà't se yà ni'yá'ò, ndol'èje':

—¿Jéoc' péòc qui'èje'? ¿Canén ne malèp jòì se ne qui'èje' ndo'uá'òtc' re ndào?

Y jòì ndo'uèje':

—Caóc la'èje' pómbó ndá se cuás nnía por mà Dios.

18 Xiémbe re xiquè't por mà re lèèt judíos cadé mbomjánac'ájai' que jòì cuás ndào rixóà't y yà ni'yá'ò. Vóccjàp ndobá'aik co'uèì ne xiquèì' vómmè'o' y vats'ò napò lèè se yà ni'yá'ò re ndào. 19 Y jòì ndol'àjabmp:

—¿Cjámbe njí ne ηgoduì se jéik' qui'èjì' lébm stixóà't se ndo'uèì cojuá'a se vá canjè'? Cojòì chó' ¿péòp ni'èì se yà vannó'ò re ndào?

20 Y ne xiquèi' ndo'uàòik ndoséèpt:

—Cuás tannó'om' napò mbe caóc'η na'lébm', y tannó'om' se vá canjè' cojuá'a lébm cadé mbannó'o re ndào. 21 Pero caóc'η nintóppàt'n pèòp ni'èi se jòi chó' yà majào vannó'o. Ncjà' nintá'obm' co'uáà' ne ndo'uá'ap re ndào. Gyàjabmn jòi lijè. Jòi yà xiquè', pómbò lamán pèòp ndo'uèi se jòi ni'yá'o re ndào.

22 Copò ndo'uèji' ne xiquèi' por se ppói, vattèoiηk' re xiquè't por mà re léèt judíos se cuás tanjyát, y yà rapò xiquè't yà ndocjuà't re mjámpt que co'uáà' se manan'èje' que Jesús ne Cristo, cojòp manéi manat'éjegη se quingyè'p nixéts', manal'áily' quibià par lébm. 23 Vóccjap ndo'uèji' ne xiquèi': “Gyàjabmn jòi lijè. Jòi yà xiquè'.”

24 Y cojòp re xiquè't tsocuèt ndobá'at ne lèè stixóà't se yà ni'yá'o re ndào, y ndotsjèèp:

—Xic'η lik'àjam se ne cuás niηjà con cotào Dios. Caóc'η vannó'om' que napò lèè lik'àjam lómmèi stích'òp.

25 Y cojòp jòi ndo'uàòt ndo'uèje':

—Caóc ninlá'o' cjá lómmèi stích'òp. Lijè njí lannó'o, que ndèò' caóc ttào rixóà't y chó' yà majào láppàjo'.

26 Y tsocuèt comá ndol'àjabmp:

—¿Canén ne ndotsjàotc'? ¿Pèòp ndo'uèi se ndo'uá'otc' re ndáo?

27 Y jòi ndo'uàòt y ndo'uèje':

—Yà noséic'η y jéoc'η cadé ηguimyánaddèodn'. ¿Quínjyòp quippyáicη tsocuèt canói mà mano'uèi nóssic'η? Cjuà't máign'η jéoc'η quimyána'óajadn'n jòi.

28 Y cojòp ndots'ò y ndotsjèèp:

—Jéoc' cuás to'óajadn' napò lèè y caóc'η to'óajadn'n ne xiquè' Moisés. 29 Caóc'η vó'obm' que Dios ndo'uàjo ne xiquè' Moisés y niggyájo, pero njí ndá cadé mbó'obm' pèòpo co'ué jòi.

30 Y cojòp ne lèè ndo'uàòt y ndoséèpt:

—Njí ne caóc tigyájo, cuás jéoc'η niηguí'odn' pèòp va'è jòi, xiémbe caóc yà ndo'uá'otc re ttào. 31 Lébm vó'odn' que Dios nimbamánadèò' re mjámpt re léèt se vómjèi stích'òpt. Y co'uáà' se lóttse Dios y lotsjàò canén se Dios voppái natsjàò, cojòi jòi Dios vó'o' ne ηgomán xi'àp se manadàjo. 32 Lébm se ndo'uèi nichjàò ne químbyè'p copó' ni co'uáà' mbó'o' se nlimi ndá lèè se nlo'uá'ap ndào ndá se stixóà't se lébm ndào rixóà't se vá canjè' njuá'a. 33 Se ndánjòp njí lèè membadóa por Dios, cojòi

ni canén jòì manajó'o manatsjào. —Copò ndo'uèi ndoséèpt re léèt jòì se yà ni'yá'o re ndào.

34 Y cojòp rajòik ndot'ào ndotsjéèp:

—Jéoc' mi'yá tómmèi stích'òtc' lébm se vá quijuá'a chi canjèc', y jéoc' nip lottèjoc' caóc'η manassào'tn.

Y cojòp ndot'éjegη quingyè'p nixéts', ndol'áily' quibià par lébm.

**Conjí manamán que co'uáà' se mep loccuájai',
jòì nnéjegη ηcjà'k se stixóà't**

35 Y ndo'óò' Jesús se yà ndol'áily' quibià ne léè stixóà't, y cojòp se ndocuèje ndoséèp:

¿Jéoc' cjámbe toccuèje'p ne Ngoduí Dios?

36 Y ne léè ndo'uàò ndo'uèje':

—Jéoc' se xiquèoc', xik co'uáà' napò, y caóc manojjó'o manoccuèje'p jòì.

37 Y Jesús ndoséèp:

—Jéoc' yà niyò ne Ngoduí Dios, y cuás mbe caóc se chó' yà conjí tigyàjoi.

38 Y ndoséèp:

—Jéoc' se Xiquèoc', caóc yà toccuájai'k.

Y cojòp manéi nikèje' cotào Jesús, ndóttèsè jòì.

39 Y Jesús ndo'uèje':

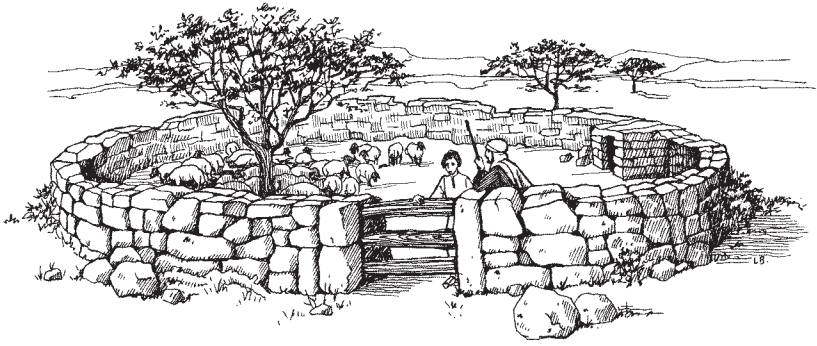
—Caóc ta'é tajuá'a conjí químbyè'p copó' para manonòpt ra'uàt re léèt y manossádn. Cuás cadát se membac'ájai'k nnéjegη ηcjà'k se ccàt stixóà't por se membanjó'oc, y caóc ta'é por se lappái rajòik manac'ájai'k y cojòp manattjó'o nanjòc. Y rapò cadát tikkjè tily'èje' que njó'o Dios y chó' se yà caóc tajuá'a y lébm rajòik nimbamján manac'ájai'k, cojòì nnéjegη ηcjà'k se ccàt stixóà't.

40 Y cadát léèt fariseos se copò ccàt mmójot Jesús, rajòik ndol'óò' napò niyjà, y cojòp ndol'àjabmp jòì:

—¿Cjá ásta máigη'η caóc'η pò quixîc'η cuàm' stixóà'tn?

41 Y cojòp Jesús ndo'uàot y ndoséèpt:

—Se ndánjòp jéoc'η ndáòdn rixóà't y mi'yá cadé nguinyó'on cadére se caóc totsjào, cojòì cadé manámmèiη rich'òdn. Y chó' se jéoc'η qui'èjeη' que majào quinyó'on Dios, cojòì lébm tómmèiη rich'òdn por re stích'òt'n, por se caóc vá lébm cadé nguimmyán manaccájai'cη.

**Conjì Jesús manamán ne ninjà xichjáo' se va'àjo
ne ngocuàjòlp mbá'aik**

10 ¹ Y Jesús ñcjà' ndosèept rapò lèèt fariseos y ndo'uèje':
—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'ñ, que
co'uáà' se calèè mà njeí' quingyè'p ngocuàjòlp re sat'è't, y
membangí' nloccuás mà conè ngoc'uàjòl', napò ne cuás capé
se ddóa mbén' se voppét re sat'è't. ² Y co'uáà' se loccuás njeí'
mà conè ngocuàjòlp sat'è't, jòì ne pastól se vattòdnt re sat'è't.
³ Y se njuá'a jòì se pastól cojòp tsjémp ne conè ngoc'uàjòl'
se jòì manjuí'. Y ne lèè se mméjo vattògñ ne conè ngoc'uàjòl',
jòì ne vasémp, y re sat'è't majào l'ò'p ne ñgomán jòì se pastól.
Y jòì se vimjyò't lójjò'p ñgonjé'o' caá ndá chi ñgomá'ai sat'è'
se jòì voppá'at rajòik se yà manáljèt se vát'èi' ccà't quingyè'p
napò ngoc'uàjòl'. ⁴ Y yà se lóljuèt vi'yát re mmá'aik cojòp
jòì ramá ran'óaja', y re mmá'aik sat'è't ramát tinjyáin' cjó'ots'
jòì por se yà majào l'ò'p ne ñgomán. ⁵ Y ndá líxxà'onj lèè se
membangj'ò cadé mbát'ðajadn', cuás ramát tikjò't calèè mà
mmàt, por se nimb'al'ò'p ne ñgomán jòì se móòt líxxà'onj lèè.
⁶ Njí ne ninjà xichjáo' se Jesús ndoséèpt rapò xiquè't,
y rajòik nip ndotj'ò ndol'óò' pèòp mà lolléjbmp napò ninjà
se jòì ndo'uèi' ndosèept.

**Conjì Jesús manamán que jòì majào pastól
se lo'uèi' vattòdnt re sat'è't**

⁷ Cojòì Jesús tsocuèt ndo'uàjot y ndoséèpt:
—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'ñ, que caóc tijè
tichjào ñcjà'k ne conè ngoc'uàjòl' pèòc se malanjé'k re sat'è't.
⁸ Y vi'yát re cadát xiquè't se yà nichjá'odnt ndadòadnt' se

ndots'è'k re léèt y tikkjè l'èje' que manaljòdnt, rapò cuás capét se vodòadnt' mbént' y caléè vát'èi tsjá'pt re léèt. Xiémbe rapò mbá'aik nip ndoc'uájai' ndol'ód' rajòik mjámpt mót. 9 Caóc tijè tichjào ñcjà'k ne conè ñgoc'uàjòl'. Y co'uáà' se mana'óajadnc caóc, nnéjegñ ñcjà'k se manjuí' quingyè'p ñgocuàjòlp sat'è't y jòì malaqué'et y manaqueje xikkjuàt, y malatsjào ñcjà'k ndá sat'è' se lojjó'o requèt njéi' y lojjó'o nnéjegñ y vaququeje cadére se mananàon.

10 'Y ndá se capé cuás n'ia se mambén' y n'ia cáttòt re sat'è't y mi'yá manamèt. Y caóc se ta'é conjí tajuá'a cuás lappái jéoc'ñ se lyéèc'ñ manámmèiñ ne viñkjío manóòt'n se ni xi'àp maváttjògñ, y maikkàc'ñ lik'àjam maijéon'n.

11 Co'uáà' se majào pastól nip lojjuèodn' ne manóòp se vommán jòì manaqué'et re mmá'aik sat'è't. Y caóc cuás ne majàoc pastólc, y manóttuèñ ne manóòtc manoccué'et re léèt se manac'ájai'k caóc. 12 Y co'uáà' se ñcjuè jòì cuás vá'ailyp na'uà se manatèje' re tamèñ' y jòì nip lik'àjam pastól mót. Y jòì se ñcjuè nip jòì lijè mmá'aik rapò sat'è't, y vóccjàp xi'àp se vóppàjo' vodòa ne nan'ò scosóà' cojòp mmà likò' vanjyádn't re sat'è't. Y cojòp ne nan'ò scosóà' cadát re sat'è't váccà'ant, y rapò cadát mi'yá lóssà'ot. 13 Napò ñcjuè mmà likò' por se jòì cuás con ndajé'ò lo'uéi ddóa y cadé mbánnè'è't re sat'è't y ninlojuèodnt' mót.

14-15 'Y caóc ne majàoc pastólc. Y ne Ravé' majào lo'uéi vannó'oc caóc, y caóc ñcjà' majào to'uéi lannó'ò jòì se Ravé'. Y copò scadá caóc to'uéi se majào lannó'ot re ívia'aik sat'è't y rajòik majào njó'oc caóc. Y cojòì caóc nintojuèodn' ne manóòtc, cuás manóttuèñ por mà re sat'è't para manoccué'et rajòik.

16 Y caóc tómmèik ñcjà' vá tichjà'on ívia'aik sat'è't se vá cadé ntómmòjolt' scadá móòt. Y máignk' rajòik caóc tómmèi manottsè'k manójjua'at. Y rajòik manac'ájai'k manal'ò'tc caóc namáñ ñcjà', y cojòp manómmòjolt' scadá malaccàt y mavodòadnt' tam'òjo y caóc tijè ne pastólc se manóttòdnt, yà cadé manámjèi ndá líxxà'on pastól.

17 'Y ne Ravé' vánnè'è'c caóc por se caóc nintojuèodn' ne manóòtc, cuás manóttuèñ y copò mano'uéi tsocuèt matavéjo manóòc. 18 Ni co'uáà' nlolléje'k caóc manóòtc, cuás tijè tóttuèñ ne manóòtc. Y caóc tómmèi ninjà se manóttuèñ, y tómmèi ninjà se tsocuèt ne manóòtc manóttàjaich' y matavéjo

par lébm. Nanjí ne Ravé' nammáik se voppái notsjào.

—Copò ndo'ueí ndosèèpt Jesús rapò lèèt.

19 Y re lèèt judíos ndol'òò' rapò rinjà se ndomán Jesús, cojòp tsocuèt nily'é'oj por se nip sandá ninjà ndómjèi.

20 Y valík l'èje':

—Ndá canèè chích'ò mmójoì jòì, y cuás massóa'agn.

Cojòì ¿quínyjòp cuàc'ej qui'odn' jòì ngomán?

21 Y cadát l'èje':

—Co'uaà' se mmójoì ndá canèè chích'ò, ni xi'àp manajó'o namán ranjí rinjà se jòì lo'ueí nnía. Y nejà' ¿cjá lajó'o ne canèè chích'ò mana'á'ot re ndaot rixóà't?

Conjí manamán que re xiquè't por mà re lèèt judíos ndobbéts' Jesús

22 Y copò com'òòs Jerusalén vá vatsjào ne cónjò'p mantsí y vómjà'a se màs ndèò' ndottsìgn' ne ngotòè' nixéts' se nijyáigj mantsí. Y rapò cónjò'p vatsè. 23 Y Jesús ddóa copò se nangàò ne ngotòè' nixéts' se lómmèì mandàì níxxàoj se vóppèjep ne ngonjéo' ne chiquè' rey Salomón. 24 Y cojòp nimjyóilt' ndamá'aigñk cadát se re lèèt judíos, se re scadá tanjyát Jesús, y ndotsjèèp:

—Jéoc' lébm tómmèn'n caóc'ej. ¿Xi'àp manassèic'ej cjámbe jéoc' ne Cristo? Xic'ej chó' manéì majàò matsjá'o.

25 Cojòp Jesús ndo'uaòt y ndo'ueje':

—Yà nosèic'ej y jéoc'ej ninquimyan manaccájai'ej. Y vi'yá se re caóc totsjào por Ravé' ngomaik, rajòì yà lotsjá'odn mbe caóc ne Cristo. 26 Y jéoc'ej cadé ntoccuájai'ej móòt por se nip caóc ívia'aic'ej jéoc'ej. 27 Y se re caóc ívia'aik rajòìk l'ò' ne namán se caóc to'ueí lanía, y caóc lannó'ot déoc re rajòìk y rajòìk cjó'osc caóc. 28 Y se re caóc ívia'aik caóc láppòt ne manóòpt se ni xi'àp maváttjògn, y rajòìk ni xi'àp matamjè móòt. Ni co'uaà' manajó'o nalléje'k rajòìk por se con caóc sca'èp to'ueí lattòdnt. 29 Y ne Ravé' se ne yà ndo'ua'á'aik rajòìk, jòì ne màs mméjo Xiquè' se vi'yát. Jòì máigj' vattòdnt con jòì scan'yàp y ni co'uaà' jòì manajó'o nalléje'p. 30 Lébm sandác'ej caóc con Dios se Xiquè'. Y máigj' lébm scadá to'ueém' totsjàbm' nejà'. —Copò ndo'ueí ndosèèpt Jesús rapò lèèt.

31 Cojòp re xiquè't por mà re lèèt judíos tsocuèt ndocjué'ì cotòd se manabbé' Jesús. 32 Y cojòp Jesús ndosèèpt:

—Yà valí ninjòn se vajào se re caóc notsjào, y ne Ravé' nammáik notsjào por jòi manájap. Cojòi νέος μμία se caóc notsjào se jéoc'η qui'èjen' nimbajào se cuás quimmyán manavèocη con cotòð?

33 Cojòp ndot'ào re léèt judíos y ndol'èje':

—Mep por seniá' se majào se ni'èi nichjào se caóc'η vomám' manóvvèoc'η jéoc'. Cuás por se chích'ò ni'èi quikk'è y cadé ntóttès Dios, vóccjap vomám' manóvvèoc'η con cotòð. Jéoc' cuás móòt quilyèè y qui'èje' tichjào Dios!.

34 Cojòp Jesús ndo'uaòt y ndo'uèje':

—Quiηγύ'ον que ne ηγοc'uéx se jéoc'η tómmèiη se quéich' re quimmyá Dios, copò vomámη que Dios ndo'uèje': “Jéoc'η cuás diós'n.” (Y rapò rinjà Dios ndoséèpt re cammáik se re jòi ndovóòt quibbyá ndèo' se yà valí ríηgyèje y nichjàot xiquè't por mà re caóc'η mà rigyó'ik israelitas.) 35 Y lébm vó'odn' que re rinjà vantsí se quéich' ηg'uéx nimbánni'a at malattéocη, cuás lébm lómmèi co'ua manan'èje' que lik'àjam likkájai'. Y Dios ndo'uèje'pt dióst rapò xiquè't se ndèo' jòi ndovóòt re quibbyépt y ndol'óð' ne ninjà se ηgomám Dios. 36 Y caóc Dios ndóssà'ocη y ndováik ta'è tajuá'a conjí químbyè'p copó'. Cojòi cadép lottòje se jéoc'η quixîcη que caóc chích'ò no'uèi tatt'è y quixîcη cadé ntóttès Dios se no'uèje' que caóc jòi lik'àjam ηgoduík. 37 Si miéc cadére se caóc totsjào mep scadá nto'uèèm' ntotsjàbm' ne Ravé', cojòi nó nikkájai'cη se caóc no'uèje' que lik'àjam ηgoduík Dios. 38 Y se mbe scadá to'uèèm' totsjàbm' ne Ravé' cojòi quikájaign' que ne ηgol'ájo se caóc totsjào lik'àjam to'uèi totsjào con jòi manájap. Cojòp quiηγύon y lébm manaccájaign' que Dios se Xiquè' y con caóc lébm sandác'η. —Jesús copò ndo'uèi ndoséèpt rapò léèt judíos.

39 Y cojòp tsocuet ndotsjào para manáccjà'anη Jesús, pero jòi ndojjó'o nippyòη y comá.

40 Cojòp Jesús coccuè nimà coléjebmp ηgotòè' cotèè se ηgonjéo' Jordán, se loccuás n'la njá'o cónjò', y copò nivíjo jòi péoc se ndèo' mméjo Juan vānguè'est' re léèt. 41 Y valík léèt comát canjò Jesús, y comá nily'ájo l'èje':

—Juan jòi nip ndotsjào ni νέoc ndannò con manájap Dios para malatsjá'odn que Dios ne ηgomaí, pero xiémbe vi'yá re rinjà se jòi ndomám se va'ajo njí xiquè' se ηgonjéo' Jesús, rajòi lik'àjam nannèjegη cuás se jòi ndo'uèi ndomám.

42 Y valík re léèt ndoc'uèje'p Jesús se jòi copò nivíjo.

Conjì manamán se cóttò Lázaro

11 ¹ Y napò cónjò'p ván'èη ndá léè se ηgonjé' Lázaro, y m'óòs cadá rancho se ηgonjé' Betania. Y jòi lómmèi nôi njèoi ntjói se lik'àjam tanjyát, María y Marta, y scadá rancho vát'èi ccàt. ² Y njí María najòì se ne màs ninjáiη' nan'éèmp vocuà Jesús con aceite se cocuì vómbà'ogη ηcjà'k ndá'on' scanjéì se lik'àjam línjyò rapò. Y cojòp jòi ndo'uéì natàjon con scanjéèp se ndo'ó'op re vocuà. Y ne Lázaro se lon'éèη jòi njèò napò María. ³ Cojòì se Lázaro ván'èη cojòp ne nôi njèoi ntjói ndovép ninjà Jesús y ndotsjéèp:

—Jéoc' se Xiquèoc', yà ván'èη jòi se ne majào tigyàjoik'.

⁴ Y se Jesús ndo'óò' cojòp ndo'uèje':

—Napò ndan'éèmp mannéjegn nìp mándòp móòt. Cuás malatsjá'odn ne manájap Dios y cojòp re léèt màs manáttsè jòi, napò ne ndavái napò ndan'éèmp. Y ηcjà' malatsjá'odn que caóc se Ngoduík Dios máigη' tichjàò Xiquèò'c.

⁵ Y Jesús lik'àjam vánnè'η Marta y máigη' ne ndá njèò ntjói y máigη' Lázaro, vi'yát rajòìk vánnè'èt. ⁶ Y se ndo'óò' Jesús que ván'èη Lázaro, cojòì vá ndojjué' nôi cónjò' copò se mméjo, nìp manéi ηcommà ηcanò móòt. ⁷ Y se ni'òjij napò nôi cónjò' cojòp Jesús ndo'uàjot re léèt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòi y ndoséèp:

—Mmán ikkèdn novàdn tsocuèt re copó' estado Judea.

⁸ Y cojòp rajòìk ndotsjéèp Jesús:

—Taát, jéoc' se Xiquèoc', vá niηcobá'o se re xiquè't por mà caócη se lyèèdn judíos ndomján manabbéoc' se manáttsè' jéoc', ¿y cjá jéoc' vá tsocuèt quimyanávà copò?

⁹ Cojòp Jesús ndomán ndá ninjà xichjáo' se voppái nal'ò' que vá nimbaquájep cónjò'p se jòi manáttsè. Y ndoséèp:

—Ndá cónjò' ¿cjá mep lómmèi sesca'ài nôi óras (12 horas) se ηgopái'? Cojòì se co'uá ddóa cotsjá'o ni canén mananjèots' y malávài'k por se ne cónjò' lolliuich' conjí quimbyè'p copó' y co'uá vóppàjo' majào cotsjá'o. ¹⁰ Y se co'uá ddóa ηgosáon cojòì jòi líviai'k por se jòi limèp re cotsjá'o.

¹¹ Se yà nammàiη' copò ndo'uèje' Jesús, cojòp ndoséèp:

—Lázaro se ne majào tigyàjotn yà co'uéjily', cojòì caóc manovà cadào' jòi.

¹² Cojòì re léèt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con Jesús ndotsjéèp jòi:

—Jéoc' se Xiquèoc', se mbe co'uejily' cojòì napò cuás lichjàò ndannò se mbe mala'á'ò.

13 Y Jesús jòì vománan'èje' que napò lon'èèŋ yà cóttò, xiémbe rajòìk ndót'èì nal'ò' que jòì va'èje' cuás co'uejily'.

14 Cojòp Jesús ndoséèpt majào matsjá'ò:

—Lázaro yà cóttò. 15 Y caóc tajéon se mep copò nivíjo se jòì ndo'ueì cóttò, por se mannéjèŋ màs majào para jéoc'ŋ, cojòp màs manaccájaign' que caóc lik'àjam ne Cristo. Y chó' mmán canòn jòì.

16 Cojòp Tomás, se ne l'èje'p ŋgocói, jòì ndoséèpt re cadát se re lébm vát'òajadn' Jesús, ndo'ueje':

—Mmán mmyòjotn con jòì. Si miéc labbéo'cŋ manáttòtn cojòì scadá mattòtn con jòì.

Conjì Jesús manamáŋ se jòì lijè ne va'ào't re vatòòt y vóppòt ne manóòpt tsocuèt

17 Cojòì se cojuà'al Jesús cojòp ndo'òò' yà ndol'áogŋ Lázaro, yà lómmèì quinyòì cónjò' se jòì ndol'áogŋ. 18 Copò lyi rancho se ŋgonjéoc' Betania se liŋyòì re cotòè' com'òòs Jerusalén, miéc ránjò' kilómetros lo'ueì cobá'ap. 19 Y re léèt judíos valík co'uet cappjàì Marta y con María para manántjèp na'uài por se yà cóttò ne njèoi, y vá copò ccàt mbànt'. 20 Y Marta se ndo'òò' que yà vodòa Jesús cojòì manéi nannéjèŋ comá cattèje. Y María jòì nijyáigŋ, mméjo col'òs. 21 Y Marta ndoséèp Jesús:

—Taát, jéoc' se Xiquèoc', se ndánjòp conjì ŋguimíjo jéoc' cojòì ni mattò caóc juèò. 22 Xiémbe caóc lann'ò'ò que vá lébm Dios manamàik' jéoc' mi'yá cadére se manaddàjabmp jòì.

23 Y Jesús ndoséèp:

—Ne njòò tsocuèt mannóò y malavéjo vá.

24 Y cojòp Marta ndoséèp y ndo'ueje':

—Likkájai', yà lá'o' que jòì vá tsocuèt malavéjo tsào se tsocuèt mannóòt re vatòòt se maváttjògŋ ne químbyè'p copó'.

25 Y cojòp Jesús ndoséèp:

—Caóc tijè pò la'ào't re vatòòt y láppòt tsocuèt ne manóòpt. Y co'uáà' se caóc laccájai'k, se jòì mbe ttò, pero tsocuèt malavéjo manóò con mi'yá ne ŋgonjìà. 26 Cuás caá ndá léè se vá mméjo manóò y laccájai'k caóc, ni xi'àp mattò, lébm malavéjo ne nímbyàì' manóò, cuás lébm malavéjo cots'éŋ' cotào cónjò'. ¿Cjámbe toccuájai' njì se caóc lasèik'?

27 Y jòì se ntjóì ndo'uàò y ndo'uèje':

—Sí, likkájai', jéoc' se Xiquèoc'. Caóc yà toccuájai' que jéoc' ne lik'àjam Cristo se N̄goduík' Dios, se jòì manamméjoc' jéoc' matatsjàò Chiquèoc', se yà lébm mján que maconjuá'a conjí químbyè'p copó'.

Conjí manamáñ se Jesús combàign' copò se ma'áògñ Lázaro

28 Y Marta se nammàign' copò ndo'uèje' cojòp comá casèp María se njèò, y sajép ndo'uèì ndo'uàjo ndosèèp:

—Yà lipñi cojuá'a jòì se Xiquè' se vasáo'tn ngomán Dios. Y voppá'atc' voppái návva nannò jòì.

29 Y se ndo'óò' napò ninjà María, manéi conjáàs y comá canò Jesús. 30 Y Jesús vá nimbanjéi' copò lyi rancho Betania, vá lébm lojjuéo' copò péòc se Marta commà ndottòjeje. 31 Y quingyè'p col'òs se químmìji Marta y María copò ccàt cadát capàt se léèt judíos se vá ppjàì vántjèp na'uàì. Rapò capàt ndonjò se María manéi conjáàs y nannèjegñ comá. Y rajòik l'èje' pómbò manamà péòc se ma'áògñ ne njèò y copò mavvài. Cojòì rajòik comát ninjyáñ' ndocjó'ots' jòì.

32 Y se copò cojuá'al María péòc se vá lingyàò' Jesús, cojòp manéi nikèje' rimbyò vocuà y ndosèèp:

—Taát, jéoc' se Xiquèoc', se ndánjòp conjí nguimíjo jéoc' cojòì caóc juèò ni mattò.

33 Y Jesús ndonò lik'àjam vvài María y ndonòt máignk' ñcjà' vánguègñk rapò léèt judíos se mmójet. Cojòp Jesús lik'àjam quingyè'p na'uà ndo'uèì ndo'uiájabmp y cottòé'èp na'uà jòì ñcjà'. 34 Y cojòp ndo'uàjabmpt y ndo'uèje':

—¿Péòc ninjyòl'n jòì?

Y rajòik ndotsjéèp jòì se ndol'èje':

—Jéoc' se Xiquèoc', mmán cojòp quingyò.

35 Y cojòp Jesús jòì ñcjà' manéi comá combàign' y sajép lo'uèì vvài. 36 Cojòp re léèt judíos comá ndol'èje':

—Quíppyàjodn' lik'àjam mbe vánnè'è jòì se majàò ligyàjoi.

37 Y cojòì rapò cadát rajòik ndol'èje':

—Njí xiquè' ndo'uá'ap ndào ne léè stixòà't, ¿y que mmía me manajó'o ñcjà' mana'á'ò Lázaro se me mattò?

Conjí manamáñ se tsocuèt connò Lázaro se yà matòð

38 Cojòì Jesús tsocuèt quingyè'p na'uà ndo'uèì ndo'uiájabmp lik'àjam, y comá canò péòpo ma'áògñ Lázaro. Y cuás conjèon

copò po ma'àògɲ, y con ndá cotòd lo'uẽi lavéjel' conè re conjëòɲ. 39 Y cojòp Jesús ndo'uẽje':

—Villyéjegɲ'ɲ ne cotòd se lavéjel' conè re conjëòɲ.

Cojòp Marta se njeò ne matòd, ndoséèp Jesús, ndo'uẽje':

—Jéoc' se Xiquèoc', pómbo yà vvá'ogɲ por se chó' yà ndoppà quinyòì cónjò' se jòì ndo'uẽi cóttò.

40 Pero Jesús ndoséèp:

—¿Cjá mep nosèik' que se jéoc' manaccájai'k cojòp manannò ne manájap Dios se lo'uẽi lómmèi'?

41 Y cojòp ndot'éji' ne cotòd, y Jesús ndonéjgts' cots'éɲ' cotào cónjò' y ndo'uẽje':

—Ravéc', caóc tajéon se yà nichjàotc majào nigyò' ne namán. 42 Y caóc yà lébm lannó'o que jéoc' lébm qui'o' ne namán se la'àjoc', xiémbe conjí no'uẽje' por se lappái manal'ò' re cotòt' lèèt se conjí vómmà'aigɲk lipî, cojòp manac'ájai' que jéoc' pò nivyáik se ta'é.

43 Y nammàigɲ' copò ndo'uẽi ndo'uàjo Dios, cojòp manája ndo'uẽi ndová'adn ne matòd, ndoséèp:

—Lázaro, conéjegɲk qui'yét conjí lán'àt quibià.

44 Y cojòp napò lèèt se yà matòd manéi connò y co'uẽ nannèjegɲ, mi'yá mammáɲ ne ɲgonjì con vobá'ot xòt caddík, ásta máigɲ' scan'ia, ásta loppò'p re vocuà máigɲ' ma'è̃i mammáɲ con napò xòt, y lavájagɲ cotào ndá xòt. Y Jesús ndoséèpt re lèèt:

—Víbbyàì'cɲ, ɲjyádn lamá.

Conjì manamán se nily'ájo mjánaccjà'aɲ Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Y rapò lèèt judíos se commàt químmiji Marta y María se commàt ndobbé'k, y yà co'uẽt col'òs ndót'òajadn' María, rajòik ndonjò napò se ndotsjào Jesús, cojòp valík ndoc'uẽje'p jòì. 46 Pero xiémbe cadát comát canjòt re lèèt fariseos y ndotsjèèpt canén se ndotsjào Jesús. 47 Y cojòp re lèèt fariseos y con re xiquè't cavédnt' ndobá'at níppigɲk re xiquè't lèèt judíos se re màs vómjè̃i quibbyái, y comá nily'ájo ndol'èje':

—¿Chó' canén ne lotsjàodn con napò lèèt? Jòì cuás valí ndannò se lo'uẽi lotsjào se ni co'uáà' nlixxà'oɲ nlojjó'o nlotsjào. 48 Y si miéc lojué'epm jòì se copò la'è̃i latsjào, cojòì vi'yát manac'éje'p jòì. Y cojòp re lèèt romanos se lichjàot

xiquè't pómbo labbáik re sandàt manan'ìat nattéon ne ngotóè' nixéts' y láttòt re tanjyátn.

49 Y ndá se rajòik copò ccàt típpìgñk ñgonjéò' Caifás, y napò níngyèje jòì mméjo lichjào chiquè' cavédn'. Y jòì ndo'uàjot re cadát se lichjàot xiquè't ndoséèpt:

—Jéoc'ñ ni canén ñguí'odn' móòt. 50 Y cuás cadé ntóppàtn que mannéjegñ màs majào para jéoc'ñ vi'yát'n se mattò lijè sandá lèè por mà vi'yátn caócñ lyéèdn, y nò maváttjòdn caócñ vi'yátn se tanjyátn judíos se conjí vo'òòsn.

51 Y napò niñjà se Caifás ndo'uèje' níp jòì lijè ndolléjegñ. Cuás jòì mméjo lichjào chiquè' cavédn' napò cónjò'p, y vóccjàp Dios ndovèp se ndoccuás ndomán vá cojuèp que Jesús lómmèi mattò se manáppò'obmpt ndàot vi'yát re tanjyát. 52 Y likkájai' níp lijè re jòì tanjyát se jòì manáppò'obmpt ndàot, cuás máignk' re tíchjà'on lèèt péòc se ccàt mi'yá químbyè'p copó', déòc se re malatsjàot rippyàik Dios. Y jòì manamójolt' scadá, manatsjàpt sandá ra'uàt. Napò ne ndavváí se jòì mattò. 53 Y tsjàot napò cónjò'p ndóppòp se comá nily'ájo re lèèt judíos se lichjàot xiquè't, nily'ájo péòc manát'èi natsjàp se manáttò Jesús.

54 Cojòì vóccjàp Jesús yà ni màs mban'òà sotsjá'o ringyè' re lèèt judíos, cuás comá nannéjegñ re copó' estado Judea, comá nimìà nanjàp re cotóè' tijyá'p se mi'yá tijyán n'l'òs. Y copò cojuà'al Jesús cadá com'òòs se ñgonjéò' Efraín, y copò nivíjo con se re lébm vát'òajadn' y tichjá'ò con jòì.

55 Y yà ndannóp manaquèjep re cónjò'p vantsí se vatsjào re lèèt judíos, se ñgonjéò' la pascua. Y re lèèt se re vo'òòst cuás móòt lyi rancho, valík comát nimìat cots'éñ' cotóè' com'òòs Jerusalén para manal'èogñ Dios re rat'èogñ. Y copò vát'èi para malattsìgñk' re stích'òpt se vómjèi, se vá nimbaququèjep re cónjò'p vantsí. 56 Cojòp valík copò vodòadnt' cjó'ots' Jesús, y rajòik vómmà'aigñk quingyè'p ne ñgocujàjòl' ne nixéts' se cuás requèt tily'ájo l'èje':

—¿Jéoc'ñ péòc qui'èjen'? ¿Cjá qui'èjen' manan'ìà jòì canò ne mantsí?

Y se copò l'èje' cuás Jesús ne l'ájo.

57 Y re lèèt copò l'èje' por se re xiquè't cavédnt' y con re lèèt fariseos yà ndotsjéèpt rajòik que co'uáà' se ladèò' péòc se mméjo Jesús, o miéc lanò péòpo ddóa, cojòì jòì lómmèi manamán, cojòp rajòik manáccjà'an jòì. _

Conjí manamáḡ ndá ntjóí se nan'èèmp vocuà
Jesús con aceite se vómbà'ogḡ cocuì
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 ¹ Y vá limèp telygyá cónjò' se manaquèjep re cónjò'p vantsí se malatsjào, se ḡgonjéo' la pascua, y Jesús tsocuèt comá nimjã copò lyi rancho Betania. Y copò com'òòs mméjo Lázaro, najòì se ne Jesús yà ndo'uàò', tsocuèt ndovòò ne manóòp se jòì yà matóò. ² Y copò cadát se vajào tily'àjo con Jesús, ndotsjàò valí rích'èjegḡ ndol'èòḡḡ jòì se yà ndatèò'. Y Marta ne vóppèjednt re rích'èjegḡ, y Lázaro jòì ndá se re vanjó ne xich'éjegḡ con máigḡk' cadát capàt se mmójet sséjegḡk con Jesús. ³ Cojòp María ndójjua'a quingyè-mèjep litro aceite ḡcjà'k ndá'on' scanjêì, y lik'àjam mmá'ai quingyáogḡ rapò, y ma'êì matsjàò dájap maquèp ndógḡ vaquèì se ḡgonjéo' nardo, y rapò cocuì lo'uéì vómbà'ogḡ. Y ne ntjóí nan'èèmp vocuà Jesús y cojòp jòì comá natàjon con scanjêèp se lo'uéì lo'ó'o. Y mi'yá quingyè'p col'òs nijyáigḡ gyèt cocuì vómbà'ogḡ. ⁴ Y copò máigḡ' mméjo Judas Iscariote se ḡgoduí Simón. Y Judas jòì ndá se re lébm vát'òajadn' Jesús, tichjáo' con jòì, y jòì lébm sandá se ne manáttèḡ Jesús. Y jòì ndo'uejè':

⁵ —¿Quínjyòp mep ndo'uèì' rapò ndá'on' scanjêì, ndolléjegḡ valí tamèḡ' ḡcjà'k se ndá ndojjó'o ndotéjè' mi'yá tres cientos (300) cónjò' ne ḡgol'ájo, y cojòp jòì ndo'ueédnt re sti'yàst'?

⁶ Xiémbe napò Judas cadé mbánnè'gt re sti'yàst' se copò ndo'uejè'. Jòì cuás capé, y jòì ne vóppèje y vattòḡḡ ne tsompján se nda'é' re rand'éjebmpt vi'yát rajòìk, y se copò l'è' re tamèḡ' jòì váququè'ek voppé. ⁷ Cojòp Jesús ndosèèp:

—Lánjàt, nó niḡyàp na'uà níj ntjóí. Ranjí aceite se mmá'ai quingyáogḡ jòì ndóccjuàt para manan'éònc caóc ne nijjà se yà manamàt nall'áogḡc. ⁸ Y re sti'yàst' rajòìk cuás lébm ccàt con jéoc'ḡ y quiijyó'odn manávvnèpm, y caóc nip lébm manoppàc'ḡ jéoc'ḡ. —Copò ndo'uejè' Jesús.

Conjí manamáḡ se nily'ájo mjánáttò Lázaro

⁹ Y cotòè't lèèt judíos ndol'òò' se Jesús copò mméjo Betania y co'ué't canjò jòì. Y nip lijè jòì mjánanjò, máigḡ' mjánanjò Lázaro se Jesús ndo'uàò' y tsocuèt ndovòò ne manóòp.

¹⁰ Cojòp re xiquè't cavédnt' nily'ájo, ndóccjuà't re mjámpt mjánáttò máigḡ' Lázaro. ¹¹ Mjánáttò por se valík lèèt judíos

vodà valjáigηk rajòik se cavédnt' y vodà vac'èje'p Jesús se ndol'òd' que jòi ndo'uàò' Lázaro se yà matòd.

**Conjí manamáη pèdc se ndo'ueì nijí' Jesús
re cotòè' com'òds Jerusalén**

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc 19:28-40)

12 Y napò xinyè'o valík valík lèèt ndol'òd' se vodà Jesús manjuá'a re com'òds Jerusalén. Y ranjí lèèt yà la'èì cotàp nanjuà'alt' copò com'òds se mján mananjò re cónjò'p vantsí se ηgonjéò' la pascua. 13 Cojòì ndobàjaigη re ríxxèbmp xijuá'a se mala'èì ηcjà'k xing'èjily' y ndobéje comát cat'èje Jesús. Y gyèt vomamá'adnt l'èje':

—Mmá-tondáon Dios. Y Dios se lik'àjam Xiquè' que lamèp jòi se vodà por jòi ηgomaí. Dios que latsjàp majào njí xiquè' se malavéjo malatsjào Chiquè' Rey por mà caócη lyèèdn se conjí copó' Israel. —Copò ndol'èje' re cotòè't lèèt se ndol'àjaich' Jesús.

14 Y Jesús yà ndocuèje ndá ηgol'uí varèik y nillyèogη. Cuás ndotsjào ηcjà'k se va'èje' re rinjà vantsí se vá cojuèp ma'èts' ηgoc'uéx y vommán ranjí rinjà:

15 Nò ippuic'η, jéoc'η vo'òds'n com'òds Sion (se cuás com'òds Jerusalén).

Vyájodn', yà vodà jòi se malavéjo malatsjào
Chiquè' Rey por jéoc'η mà,
vodà lallèogη ndá chi varèik.

16 Y re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Jesús ticháo' con jòi, rajòik nip manéi ndóppàt quínjyòp se copò ndo'ueì nichjào. Pero màs niyáin', se Jesús yà nimìa cotào cónjò', cojòp ndómjà'a rapò rinjà se vá cojuèp ma'èts' ne ηgoc'uéx y vommán canén ne manatsjào ne Cristo, y ndómjà'a que nannèjegη cuás napò ninjà se copò ndót'èì natsjàp Jesús.

17 Y napò cónjò'p se Jesús ndová'at Lázaro ndováí nannèjegη pèdc se ma'áogη, copò vodàdnt' valík lèèt ndonjò se Jesús ndojjó'o ndo'uàò' ne matòd y tsocuèt ndovòd ne manòòp. Y rapò lèèt lébm mján napò se ndót'èì nanjò. 18 Y vóccjàp cotòè't lèèt naljèet quingyè'p re com'òds comát cat'èje Jesús, por se yà ndol'òd' que jòi ndojjó'o ndotsjào napò ndannò se lichjá'odn se jòi lik'àjam lómmèì manájap. 19 Cojòì re lèèt fariseos quingyè't nily'ájo ndol'èje':

—Quíppyàjodn', mi'yá nip nojjó'odn notá'apm Jesús.
Vyájodn', vi'yát re cotóè't lèèt yà comá ndót'òajadn' jòi.

Conjì manamáḡ se nanjuá'at cadát lèèt griegos cjó'ots' Jesús

20 Y cadát tíchjà'oḡ lèèt se vá''àot rinjà griego máignk' vodòadnt' mmójet rapò cotóè't lèèt se yà nanjuá'alt' cots'éḡ' com'òòs Jerusalén se manáttèsè Dios se rapò cónjò'p vantsí.
21 Y rajòik comá ndonjò Felipe, se m'òòs com'òòs Betsaida se livyaí re copó' estado Galilea. Y rapò lèèt commà ndotsjéèp Felipe se ndol'èje':

—Jéoc' se xiquèoc', quichjàot'n majào caóc'ḡ, vommám' maiggyájet'n Jesús.

22 Y cojòp Felipe commà ndoséèp Andrés se copò ndol'èje', y cojòp jòi nòí comáí casèèp Jesús. 23 Y Jesús conjì ndo'uèì ndo'uàòì y ndoséèp:

—Yà ndocuèjep cónjò'p se caóc se nichjào tanjyátn jéoc'ḡ se lyéèc'ḡ yà Dios manatsjá'odnc se caóc tichjào Chiquèoc' y manottàjaich' yà re tmavaí cots'éḡ' cotào cónjò'. 24 Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'ḡ, que ndá ḡgotsì' chíxxè ḡgoljuá lébm malajáigḡ lijè sandá ḡgotsì' se me manaljáigḡ ttsòd' quingyè'p copó' y maiyyà ḡcjà'k se mattò. Y se yà ma'áily' quingyè'p copó' reyáà y lipjyòot y njá'ò, cojòp màs lilyí re ringyè'. 25 Y copò mala'èì con caóc y máigḡḡḡ jéoc'ḡ. Co'uáà' se 'èbm lojjueòdn' ne manóòp se conjì químbyè'p copó' se manatsjào se majào, cojòì manammè napò se lik'àjam manóòp se cots'éḡ' cotào cónjò'. Y co'uáà' se membapói se manáttèḡ ne manóòp se manatsjào majào se conjì químbyè'p copó', cojòì jòi majào mana'èì nattòḡḡ ne manóòp se lébm malavéjo cotào cónjò'. 26 Y co'uáà' se vománatsjàotc caóc tmavaí, jòi lómmèì mana'òajadnc caóc y manacó'osc caóc ne stasáo' se nojuáigḡ, y cojòì péòc se caóc matavéjo copò scadá mativíjebm' jòi se ne lotsjàotc tmavaí. Y co'uáà' se caóc ndotsjàotc tmavaí cojòì jòi ne Ravé' manatsjá'odn se majào ndotsjào. —Copò ndo'uèì ndoséèp Jesús.

Conjì Jesús jòi lijè ndománḡ que mattò

27 Y Jesús ndo'uèje':

—Chó' caóc lik'àjam tigyájo y tómmèì nímjyà'ap. Cojòì ¿pèòp mano'uèje'? ¿Cjá manojjó'o no'uèje': “Ravéc', quikké'tec por napò se maláts'òtc caóc”? Ni manojjó'o copò mano'uèje'

por se nanjí ne ndavváik se caóc ta'é, y vá lébm conjí laméjo químbyè'p copó' para mano'ójiη nanjí se maláts'òtc.

28 Cojòp Jesús ndo'uàjo Dios se Vómmèo' y ndosèèp:

—Jéoc' se Ravéc', caóc manotsjào mi'yá se jéoc' ni'èi nivyáik se manotsjào. Chó' jéoc' quichjào por mà caóc y cojòp re léèt màs majào manát'èi náttèsèc' jéoc' se Xiquèoc'.

Cojòp ndo'óò' cottóε'ε Dios cots'én' cotào cónjò', ndo'uèje':

—Yà copò no'uèi notsjào por jéoc' mà, y chó' re léèt màs majào vát'èi náttèsèc' caóc, y vá tsocuèt copò mano'uèi notsjào por jéoc'.

29 Y re cotóè't léèt copò lipî vómmà'aigηk y ndol'óò' se nijéo, y cadát ndol'èje':

—Cjuà't ndá ηgonuε ne nijéo.

Y cadát ndol'èje':

—Cjuà't nda'èje' ndá ηgoljògη matsàjon ne ndo'uàjo Jesús.

30 Cojòp Jesús ndosèèpt re léèt:

—Napò se ndo'uèi cottóε'ε ndo'uàoc, cuás por mà jéoc'η Dios voppái manaddèodn', nìp por mà caóc móòt. 31 Y chó' yà ndocuèjep cónjò'p se Dios manamóòt xikjá'ampt re léèt se vo'óòst conjí químbyè'p copó'. Y yà manammè ne manájap jòì se ne lichjào chiquè' conjí químbyè'p copó', se cuás ne chinjy'éη. 32 Y xi'àp se caóc manáttjàixc y manáttjè'egηc ne cruz cojòp mano'uèèpt ra'uàt valík re léèt se ccàt mi'yá químbyè'p copó' se manac'ájai'k caóc.

33 Y se copò ndo'uèje' Jesús, yà ndomán pèòp stinjkjàà' ne mándòp se jòì mana'èi na'ójiη. 34 Cojòì re léèt ndot'ào y ndotsjèèp:

—Caóc'η yà vó'obm' que re ηg'uéx se tómmèm' se quèich' re rinjà vantsí, copò vommán que ne Cristo se Dios manamméjo malatsjào Chiquè', jòì ne malavéjo par lébm. Y chó' se jéoc' tijè qui'èje' que jéoc' nichjào tanjyátn caóc'η se lyèèbm', cojòì ¿quinjyò pò qui'èje' que jéoc' manáttjè'egηc' manáttòc'? Cojòì ¿co'uàac' jéoc'? ¿Cjámbe qui'èje' que jéoc' pò Cristo? Se mbe manáttòc' cojòì ¿pèòp mana'èi tatsjào Chiquèoc'?

35 Cojòp Jesús ndosèèpt:

—Lijè cosào' cónjò' vá conjí matavéjo caóc se tichjào re cotsjá'o y cojòp quijjyó'odn manannòn y manaddèodn' ne ninjà. Se caóc vá laméjo conjí químbyè'p copó', gyòdn' majào re rinjà se caóc lasèic'η, y nò mbáttjòt'n jéoc'η. Cuás co'uàà' se ddóa re quinjkjóò't nimbóppàjo' pèòp mmà. 36 Caóc cuás

tichjào re cotsjá'o. Cojòì vikkájaic'η caóc se vá conjí laméjo con jéoc'η. Cojòp malavàodn' re qui'uàdn para manámmèiη re cotsjá'o quingyè'p re qui'uàdn.

Y se yà nammáigη' ndomán Jesús rapò rinjà cojòp comá nanjádnt y nijyó'o.

**Conjí manamán canén ne livyaí se membac'éje'p
Jesús re lèèt judíos**

37 Y Jesús yà ndotsjào mà ndàot rajòik valí ndannò se lichjá'odn se jòì Dios ndováí, y lébm rajòik cadép ndoc'uéje'p Jesús móòt. 38 Y se re lèèt nip ndoc'uéje'p cojòì copò ndo'uéì nannèjegη cuás rapò rinjà se vá cojuèp ndo'uèts' ne lèè se ηgonjéó' Isaías, jòì se ndèo' nivíjo y lébm nníá por mà Dios. Conjí ndo'uéì ndo'uàjo Dios, ndo'uèje':

Jéoc' se Xiquèoc', cjuà't ninlimî ndá lèè se yà ndoccuájai' ne rinjà se caóc'η nomám'.

Jéoc' cuás niη'yó'opt re lèèt ne manájatc' se jéoc' tómmèi, jéoc' se lik'àjam Xiquèoc',

xiémbe re lèèt nip ndotjó'o ndonjò.

39 Y lichjá'odn quínjyòp mep ndotjó'o ndoc'uájai' re lèèt, por ranjí cadá rinjà se máigη' ndo'uèje' Isaías:

40 Dios ndotsjàpt ηcjà'k ndàot rixóà't
cojòp cadép ndotjó'o ndonjò rapò se bbájo',
y ηcjà' ndotsjàpt rik'yà re ra'uàt
cojòp nip ndotjó'o ndóppàt péoc se manát'èi tal'ájo
quingyè'p ra'uàt
y ηcjà' máigη' nip ndotjó'o ndóccjuè ra'uàt se
manac'éje xíkkjuàt.

41 Ranjí rinjà ndomán Isaías se Jesús ne va'àjo, por se Dios yà ndo'ó'op vá cojuèp péòp stiηkjáà' ne nichèbmp Jesucristo se manámmèi, y máigη' ndo'ó'op que re lèèt cadé manamján manac'éje'p jòì.

42 Xiémbe valík lèèt judíos ndoc'uájai' que Jesús cuás ne Cristo, ásta máigηk' se re lichjàot xiquè't valík ndoc'uájai', pero cadé mbomján sotsjá'o ndàot re lèèt por se ljèont' re lèèt fariseos. Cuás tilyjó'o ñot mbáttjèt quingyè'p re rixéts' mbaljéolt' quibià par lébm. 43 Y tilyjó'o por se rajòik màs váququèje'pt ra'uàt se re cadát tíchjà'oη lèèt manal'èje'pt que majào vát'èi vatsjào, y cadép li'yájabmpt rajòik se Dios manan'èje'pt que majào vát'èi vatsjào.

Conjì manamán que déòc lèèt se membomján nac'ėje'p re mmán Jesús, cojòì rapò mmán manamòòt xikjá'ampt

44 Y Jesús manája ndo'uèì cottó'ε ndo'uèje':

—Co'uáà' se caóc loccuájai'k, nìp tijè caóc pò nloccuájai'k, cuás loccuėje'p máìgη' ne Ravé' se ne ndováik ta'έ. 45 Co'uáà' se majào vannó'oc co'uáà'c caóc talèp, nnéjegη ηcjà' majào vannó'o jòì se ne ndováik ta'έ. 46 Caóc ta'έ tajuá'a conjì químbyè'p copó' y caóc tijè tichjào re cotsjá'o, y cojòp déòc se re manac'ájai'k caóc, rajòìk manattjó'o mananjò y manal'ò' ne ninjà, cuás manámjèì re cotsjá'o quingyè'p re ra'uàt, y ni mataljáìgη quìnkjòò't. 47 Se co'uá ladèò' caóc namán y me manáttsè se ne caóc la'èje', cojòì caóc chó' cadé manónvò jòì ne snacá'aη, por se caóc nìp ta'έ 'è-camòòt xikjá'ampt re vo'òòst conjì químbyè'p copó'. Cuás tajuá'a 'è-caququ'et rajòìk. 48 Y co'uáà' se lots'òònc caóc y labbét's' re caóc mmyán y lan'èje' ni cadép li'yájodn', cojòì jòì yà lómmèì seniá' se manamòò snacá'aη. Cuás re rinjà se re caóc nomán, rapò re manamòò ne snacá'aη se maváttjògη ne químbyè'p copó', por se nìp ndoccuájai'k. 49 Y nìp caóc tijè po nlammán re rinjà. Cuás Dios se Xiquè', jòì se ne ndováik ta'έ, jòì ne nammáik n'èòc ne lottèjoc caóc manommán y péòc mano'uèje' se manosá'pt re lèèt. 50 Y caóc lannó'o que co'uáà' se manáttsè re quimmyái Dios se Ravé', cojòì napò lèè manaqueje ne viηkjó manóòp se ni xi'àp maváttjògη. Cojòì re rinjà se caóc lammán, lébm to'uèì laní'a ηcjà'k se ne Ravé' ndo'uèì nammáik. —Y Jesús copò ndo'uèì cottó'ε.

Conjì manamán se Jesús ndosuèèbmpt vonjeuàpt re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' jòì

13 1 Y tsjàot napò cónjò'p yà mavandé'p ne mantsí se ηgonjéò' la pascua. Y Jesús jòì vannó'o que yà ndocuèjep ne cónjò'p se jòì manamà nanjyágη conjì químbyè'p copó' y manamà lavéji ne Vómmèò'. Y jòì yà lébm vánne'εt re lèèt se vac'ėje'p jòì y vajào tily'àjo se conjì ccàt químbyè'p copó', y ndoné'εt ásta lébm se jòì manamà ttò. 2-4 Y ne chinjyé'ej yà ndotsjàp na'uà Judas se ηgoduí Simón Iscariote, se jòì nigyájo malatsjàò cáttèη manáttèη Jesús. Y Jesús jòì yà lébm vannó'o que jòì lijà co'ué péòc se mméjo Dios y que jòì lómmèì manamà tsocuèt malavéji con jòì, y ηcjà' vannó'o que

jòì se Vómmeò' yà námmeò ninjà se mi'yá jòì lijè malavái y cojòp manatsjàò vi'yá cadére se jòì vattsáo' lottòeje. Cojòì napò ndatèò' nanjuá'at, y yà ndonjó ne xich'éjegɛɛ se massóejegɛɛ scadá, Jesús con rapò lèèt rikuánt se vimyójo'pt. Cojòp Jesús jòì conjáàs cómmà'ai y ndocuèjogɛɛ ne nacòì' se químbyè'p vaccàsp, y níkéjel' ndá xòt se ndattàjon co'uaà ŋgonjia. ⁵ Cojòp ndonjüé'el cotèè ndá ŋgotòè' mammò y comá ndosuèèbmpt vonjcuàpt re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòì, y comá natàjampt vonjcuàpt con napò xòt se laquéjel'.

⁶ Y Jesús ndonnó Simón Pedro para manasèbmp vocuà. Cojòp Pedro ndoséèp:

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿cjà jéoc' manassìgɛɛ caóc voccuà?

⁷ Y Jesús ndo'uàò y ndo'uèje':

—Chó' manéi jéoc' nintóppàt canén ne totsjàò caóc, pero màs sajép cojòp manaddèò'.

⁸ Cojòp Pedro ndo'uèje':

—Jéoc' ni xi'àp manónnuàtc' se manassìgɛɛ caóc voccuà móòt.

Y cojòp Jesús ndo'uèje':

—Se me manóssuìgɛɛ' re vóccuà cojòì yà ni màs manajjó'ò na'òajadnc caóc.

⁹ Cojòp Simón Pedro ndoséèp Jesús se ndo'uèje':

—Cojòì mep lijè voccuà nlapáì manassìgɛɛ, cuás lappái manassìgɛɛ máigɛɛ' sca'ài y ŋganàòɛɛ ɛcjà'. —Copò ndo'uèje' Pedro.

¹⁰ Cojòp Jesús ndoséèp:

—Co'uaà' se yà niviyá'aily yà mi'yá nichìgɛɛ', yà ssáo' lijè vocuà lómmeì manassìgɛɛ. Y jéoc'ɛ yà richìgɛɛ'ɛ pero cadép vi'yát'n richìgɛɛ'ɛ móòt, cuás mmójot'n ndá se mep nichìgɛɛ'.

¹¹ Y Jesús yà vannó'ò nḗòc ne lèè se vá lómmeì stích'òp y mep nichìgɛɛ', cuás malatsjàò cáttèɛ. Y vóccjàp ndo'uèje': “Cadép vi'yát'n richìgɛɛ'ɛ móòt.”

¹² Y Jesús nammàigɛɛ' ndosuèèbmpt re vonjcuàpt cojòp tsocuèt ndocó'oi ne nacòì' se químbyè'p vaccàsp re rik'yè'. Y cóttòsjo nanğàò ne xich'éjegɛɛ y cojòp ndoséèp:

—¿Cjámbe tóppàt'n canén napò ndavváì se caóc nosuìgɛɛ'ɛ re vóccuàdn? Y chó' manóssic'ɛ quíjyòpo copò no'uèì notsjàò.

¹³ Jéoc'ɛ qui'èje'cɛ caóc casáo'c se lasát'n ne ŋgomán Dios y ɛcjà' quixìcɛ que caóc totsjàòcɛ xiquèò'c. Y se jéoc'ɛ copò qui'èje'cɛ caóc que jéoc'ɛ totsjàòcɛ xiquèò'c, cojòì majào

toccuás'n por se likkájai' mbe caóc. 14 Chó' se caóc yà nosuîgn̄'η re vóccuàdn, y likkájai' mbe caóc se ne lasáot'n y totsjàocη xiquèo'c, cojòì chó' jéoc'η lottèjoc'η vi'yát'n quingyè'cη maivvài'c'η, ásta si miéc tómmèiη manassèbmn von̄cjuápt re cadát, jéoc'η lébm manatsjàodn. 15 Yà no'ó'ot'n ne xichjáo' se manojúa'aic'η jéoc'η, cojòì jéoc'η copò mana'èiη natsjàodn scadá ηcjà'k se caóc no'ueì notsjào. 16 Lik'àjam likkájai' n̄jì ninjâ se manóssic'η, que co'uáà' se cuás ηcjuè ni manajó'o malándàì manan'èje' que jòì màs láttse y ne xiquè' se ne jòì voppái, jòì móòt. Y so'uáà' se ηgobaí ni manajó'o malándàì manan'èje' que jòì màs láttse y ne xiquè' se ne ndováì, jòì móòt. Y se caóc se totsjàocη xiquèo'c mep nots'ódn se manotsjào ne ηgol'ájo se lottèje ndá ηcjuè manatsjào, cojòì jéoc'η se cuás totsjàoc'η roccjuè't'n, ¿quíηjyòpo tots'ódn jéoc'η se manatsjàodn ne ηgol'ájo se lottèje manatsjào ndá ηcjuè? 17 Y se mbe nigyòdn' péòp mà nnéjebmp ranjì rinjâ se nosêic'η y máigη' n̄jì xichjáo' se notsjào y no'ó'ot'n, y se mbe quikó'os'n cojòì lik'àjam majào mana'èì nammà't'n, y maijéon'n se lébm copò mana'èiη natsjàodn.

18 'Caóc nip vi'yát'n nla'àjoc'η se copò no'ueje' que majào mana'èì nammà't'n. Caóc lannó'oc'η caá ndá se jéoc'η se re nocué'ic'η péòc stin̄kjáac'η. Xiémbe napò ndá nocuéje' por se lómmèì malatsjào ηcjà'k se lo'ueì vommán̄ re rinjâ vantsí se queích' ηgoc'uéx péòc se va'èje' ranjì rinjâ: “Jòì se scadá tánnàm' ne pan se caóc lá'eogη, chó' yà comá ndo'uèoc.” 19 Y chó' yà lasêic'η se vá ni canén nlích'òtc pero yà nigyòdn'. Cojòì se yà copò la'èì láts'òtc cojòp quikkájai'cη que caóc lik'àjam najòìk se caóc copò ti'èje' se yà lébm laméjo. 20 Lik'àjam likkájai' n̄jì ninjâ se manóssic'η, se co'uá manatàjaich' n̄èòc léè se caóc novái, nnéjegη ηcjà'k se caóc pò ndotàjaixc. Y co'uáà' se caóc manatàjaixc, nnéjegη ηcjà'k se ndotàjaich' jòì se ne ndováik ta'ég. —Jesús copò ndo'ueì ndoséèpt re léè se lébm vát'òjadn' tichjáo' con jòì.

**Conjì manamán̄ se Jesús ndomán̄ que Judas
malatsjào cáttèη manáttèη jòì**

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Y se nammàigη' ndomán̄ rapò rinjâ cojòp Jesús lik'àjam comá cottóε'εp na'uà y sotsjá'o ndomán̄ ndo'ueje':

—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η, que ndá se jéoc'η se chó' conjí cuàn malatsjào cáttèη se caóc manáttèηk.

22 Y cojòp re lèèt rikuánt se re lébm vát'òajadn' Jesús, comá gyèt tinjòn', tikkjè tily'ájo l'èje': "¿Co'uáà' mmía se malatsjào cáttèη? Cadé ntóppàtn móòt." 23 Y caóc se najó' Juan copò nivíjo se vi'yát'n cuàm' ssóejegη', y Jesús copò lipî tivyél'n y caóc mà majàp por se lik'àjam majào tigyàjabm' y lébm vánne'εc. 24 Y Simón Pedro ndotsjàotc ndannò voppái no'uàjabmp Jesús co'uáà' napò se jòi ndo'uèje' malatsjào cáttèη. 25 Cojòj se caóc copò tivyél'n tingyàbm' cojòp covvà gyèt mata'àich' lipî no'uàjabmp y no'uèje':

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿co'uáà' napò se qui'èje' malatsjào cáttèη?

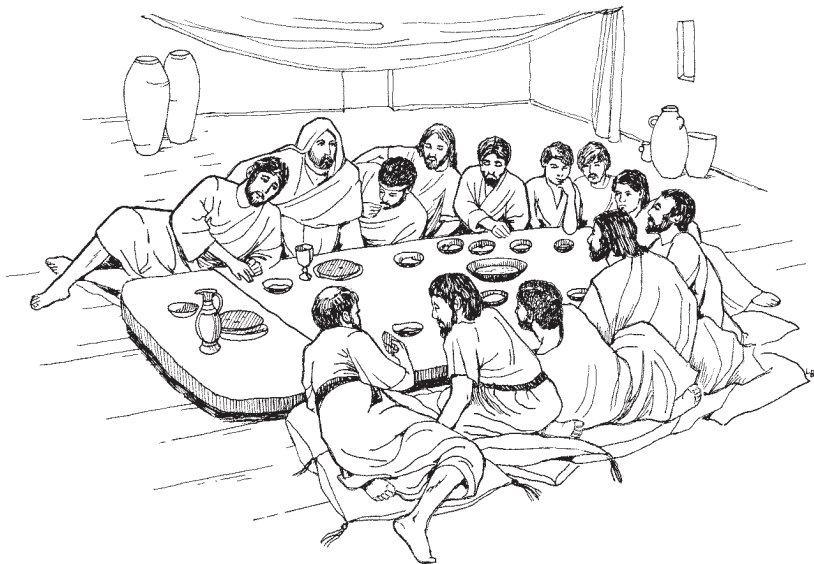
26 Cojòp Jesús ndo'uàoc y ndoséik:

—Manottuèjel' ndá chi masàjaigη pan y co'uáà' se mano'uèògη, napò ne najòj se caóc la'èje'.

Cojòp jòi natèjel' ne masàjaigη pan y ndo'uèògη Judas, se ηgoduí Simón Iscariote. 27 Y se ndotàjaich' Judas ne chi masàjaigη pan cojòp manéi ndovél' ne chiquè' chinjyé'ηη nijé'p ne na'uà napò lée. Cojòp Jesús ndoséèp:

—Vichjàot manéi jéoc' canén se quimmyán manatsjào.

28 Y vi'yát'n caóc'η se copò vantsòjodn'n ssóejegη' ní co'uáà' ndóppàt móòt canén napò nammái Jesús se copò

ndo'u^uéi ndoséèp jòì. 29 Y Judas jòì ne vóppèje y vattògɛ ne tsoɱpjàɛ se nda'è' re tandéjɛdn'n caóc'ɛ vi'yát'n se to'u^uéem' mmójoɱt'n, y vóccjàp cadát l'èje' que Jesús póɱbo vaséèp que voppái manamà catáogɛ seniá' se mala'ájodn' para ne cóngjò'p mansí, o miéc seniá' voppái manadèdnt re sti'yàst' se jòì copò ndo'u^uéi ndoséèp. 30 Y Judas se yà ndotàjaich' napò masàjaigɛ pan se Jesús ndo'u^uéògɛ, cojòp jòì manéi comá nannèjegɛ, y yà lik'àjam ɛgosaón.

Conjí manamáɛ ne viɛkjío niɛjà co'ua manáttsè

31 Y se yà nannèjegɛ comá Judas cojòp Jesús ndo'u^uèje':

—Chó' napò se manéi maláts'òtc manatsjá'odn que lik'àjam caóc Xiquèo'c se nichjào tanjyátn jéoc'ɛ se lyèèc'ɛ, y por napò se caóc manatsjàotc cojòp malatsjá'odn que Dios jòì ɛcjà' lik'àjam mméjo Xiquè'. 32 Y se napò maláts'òtc caóc cojòp malatsjá'odn que lik'àjam lómmèi manájap Dios se Ravé', cojòp jòì se Xiquè' lijè tsoçuèt manatàjaixc se tsoçuèt scadá mativíjebm' con jòì, y copò mana'èi latsjá'odn que máigɛ' caóc lik'àjam ɛcjà' Xiquèo'c. Y napò manéi malatsjào.

33 Gyòdn' jéoc'ɛ se rovvàic'ɛ, yà lijè ndá chi cosáp maimyòjotn vá. Y ɛcjà'k se no'u^uéi noséèpt re xiquè't por mà re léèt judíos, chó' jéoc'ɛ ɛcjà' manóssic'ɛ, que jéoc'ɛ manáccò'osn caóc pero ni manajjó'odn návvdn pédc se caóc manovà. 34 Y chó' manojua'aic'ɛ ndá viɛkjío niɛjà se lappái manáttsèdn, que jéoc'ɛ tómmèiɛ quingyè'cɛ maiɛɛyè'ɛc'ɛ. Ncjà'k se caóc no'u^uéi noné'ɛc'ɛ jéoc'ɛ, y jéoc'ɛ ɛcjà' tómmèiɛ copò scadá mana'èiɛ maiɛɛyè'ɛc'ɛ. 35 Se jéoc'ɛ manámmèiɛ ne ɛgané'ɛt'n se copò mana'èiɛ maiɛɛyè'ɛc'ɛ quingyè'cɛ cojòì vi'yát re léèt copò manát'èi nanjòc'ɛ que jéoc'ɛ to'óajadnn caóc. —Napò ne ɛgomáɛ Jesús.

Conjí manamáɛ se Jesús ndomáɛ que malammòji'

Pedro se manan'èje' que nip lo'óajadn' jòì

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 Y Simón Pedro ndo'uàjabmp Jesús, ndo'u^uèje':

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿péòpo manávvà?

Y Jesús ndo'u^uàò y ndo'u^uèje':

—Chó' jéoc' ni manajjó'o náccò'osc pédc se manovà caóc, xiémbe jéoc' màs sajép manávvà tanáin'.

37 Cojòp Pedro ndo'uàjabmp ndo'uèje':

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿quínyjò me manojjó'o manovà no'óajadnc' chó' manéi? Si miéc mjánáttòc' cojòì caóc lóttuèñ ne manóòtc se jéoc' mà.

38 Cojòp Jesús ndo'uàò y ndo'uèje':

—¿Cjámbe lik'àjam quiccháo' quíququèn ne manóòtc' por mà caóc se mjánáttòc? Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssik', que cosáp se vá membandáo talógñ, jéoc' canjò' mà mana'èì tammòjì' se manan'èje' cadé nto'óajadnc caóc. —Jesús copò ndo'uèì ndoséèp ne Pedro.

Conjí manamáñ se Jesús lichjàò ne nan'éjè'
co'uá manamá canjàò' Dios se Xiquè'

14 ¹ Y Jesús ndoséic'ñ y ndo'uèje': —Yà nó latté'et'n qui'uàdn. Jéoc'ñ lébm tómmèiñ manaquúje'pm Dios se Xiquè' y máign' caóc tómmèiñ lébm manaccájai'cñ. ² Ne químmìjo Ravé' lómmèì valí tijyá'p para maikkàc'ñ. Se ndánjòp mep nlómmèì tijyá'p cojòì ni manóssic'ñ que manovà caddéogñ pèòc se jéoc'ñ maikkàc'ñ. ³ Y se yà lamá y lovvàign' loddéogñ re tijyá'p para jéoc'ñ cojòp tsocuèt taddà 'è-catsèic'ñ manovàdn myòjotn, y cojòp jéoc'ñ maikkàc'ñ pèòc se caóc matavéjo, y copò lébm scadá maikkàn. ⁴ Y copò se caóc manovà yà jéoc'ñ quínyjó'on ne nan'éjè'.

⁵ Y cojòp Tomás ndoséèp Jesús:

—Jéoc' se Xiquèoc', nimbó'obm' pèòc manávvà, y cojòì ¿pèòp lo'uèèm' caóc'ñ se lojó'obm' lannòm' ne nan'éjè'?

⁶ Y Jesús ndo'uàò y ndo'uèje':

—Caóc tijè tichjàò ne nan'éjè', y por mà caóc manal'ò' re léèt nêòc ne lik'àjam likkájai' ninjà, y caóc tijè ne láppòt re léèt ne viñkíjo manóòpt se ni xi'àp maváttjògñ. Ni co'uáà' manajó'o manamá canjàò' Dios se Ravé' se me manaccájai'k caóc. ⁷ Se ndánjòp caóc ñguínyjó'ocñ co'uáà'c caóc talèp, cojòì máign' ne Ravé' manannòn. Y chó' yà cots'éñ' lammà cónjò'p yà lébm manannòn jòì por se yà niñyòn. —Copò ndo'uèje' Jesús, ndoséic'ñ caóc'ñ se jòì to'óajadn'n.

⁸ Cojòp Felipe ndoséèp Jesús:

—Jéoc' se Xiquèoc', quínyyàt'n se manóvvàjabm' Dios se Xiquè', y con napò caóc'ñ yà vaququéje.

9 Y cojòp Jesús ndosèèp se ndo'uèjè':

—Ay, Felipe, yà nómmèi cónjò' se lébm mmójtjn, ¿y cjá vá menquingyó'oc? Se ndá yà ndonòc caóc cojòi nnéjegy yà ndonò máign' Dios se Ravé'. Cojòi ¿quínjyò vá lébm qui'àjodn' quippyái manónnuàt'n manavájodn' Dios se Xiquè'? 10 ¿Mentoccuájai' que caóc scadá táccjàbm' Dios se Ravé' y lébm sandá ta'uàbm'? Re rinjà se caóc noséic'η, mep tijè caóc pò nla'èje', —ndo'uèjè' Jesús— cuás ne Ravé' jòì ne lotsjàò vi'yá por se jòì lébm mméjo quingyè'p ne ta'uà. 11 Vikkájaign' nēòc se ne vodda laséic'η, que caóc scadá táccjàbm' Dios se Ravé' y sandá ta'uàbm'. Y se menquimyán manaccájaign' nēòc se caóc laséic'η, xiémbe tómmèiη manaccájai'cη caóc por se niñyòn cadére se caóc notsjào por mà ne manájap Dios se Ravé'. 12 Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η, que co'uàà' se manaccájai'k caóc cojòì jòì máign' manatsjàò sandá ηgol'ájo ηcjà'k se caóc to'uèì totsjàò. Y vá màs valí manajó'o natsjàò por se caóc yà manová tavéjo pèòc se mméjo ne Ravé'. 13 Y mi'yá cadére se jéoc'η manaddàjabmn ne Ravé', se re lottèjoc'η jéoc'η por se to'óajadnn caóc, cojòì caóc mi'yá manotsjàò rapò se jéoc'η quippyáigη manotsjàò. Y manotsjàò para que latsjá'odn ne ηgané'ēp y ne manájap se lo'uèì lómmèi Dios se Xiquè' por cadére se totsjàò caóc se jòì Nğoduík. 14 Y caóc mi'yá manotsjàò canén se jéoc'η manaddàjodnn por mà caóc najó', por se jéoc'η to'óajadnn caóc. —Jesús copò ndo'uèì ndoséic'η caóc'η se lébm to'óajadn'n jòì.

Conjí Jesús manasèpt que manan'ìà ne Nímbyàì' Dios Mantsi

15 Y ηcjà' Jesús ndoséic'η:

—Se mbe lik'àjam tómmà'acη caóc cojòì jéoc'η manáttèsèdn ne caóc tmavaí y manatsjàodn canén se caóc manovváic'η. 16 Y caóc manóssèp Dios se Ravé' que lamái la'é tsoçuèt ndá para manamáic'η y manándàic'η ne qui'uàdn, y que jòì ne maimyòjot'n par lébm. 17 Jòì cuás ne Nímbyàì' Dios Mantsí y por mà jòì manal'ò' re lèèt nēòc ne lik'àjam likkájai' ninjà. Y re lèèt se tityaí conjí químbyè'p copó', rajòik cadé manattjó'o nal'ajaich' jòì quingyè'p re ra'uàt por se mi'yá nimbabájo' nimbánjó'o jòì móòt. Xiémbe jéoc'η yà quingyó'on jòì por se jòì yà lébm mmójt'n jéoc'η y jòì lébm malavéjo quingyè'p ne qui'uàdn. 18 Y vóccjàp caóc cadé manojjuáigη'η jéoc'η ηcjà'k se lonjéòdn'n par lébm. Cuás por mà ne Nímbyàì' Dios Mantsí caóc tsoçuèt taddò para maimyòjotn. 19 Yà niñcobá'o se

manaquejep y re léèt se re cuás tityaí conjí químbýè'p copó' se caóc membac'ájai'k, yà ni màs manabbàjo'c mōòt, xiémbe jéoc'η tsoeuèt manavvájo'cη. Y caóc tsoeuèt mannōò y matavéjo par lébm, vóccjap jéoc'η máign'η lébm maikkàc'η manámmèiη ne manōòt'n se ni xi'àp maváttjògη. 20 Y napò cónjò'p se caóc tsoeuèt mannōò y jéoc'η manannòcη, cojòp manaquejep cónjò'p se jéoc'η manáttsàodn' que caóc lébm scadá táccjàbm' con Dios se Ravé' y sandá ta'uàbm', y ηcjà' manáttsàodn' que jéoc'η yà lik'àjam nimyójotn caóc y nichjàotn sandá ta'uàdn, y que caóc laméjo ne quingyè'p qui'uàdn jéoc'η. 21 Y co'uáà' se manadèò' re caóc immyán y manáttsè rapò se nojuá'aic'η se lappái manáttsèdn, cojòì jòì ne lichjá'odn lik'àjam lómmà'ac caóc. Y ne Ravé' mananné'ε co'uáà' se lómmà'ac caóc, y caóc ηcjà' manónnè'ε jòì, y mano'ó'op jòì se caóc pédc stiηkjáà'c talèè, y matavéjo quingyè'p ne na'uà. —Y conjí ndo'uèje' Jesús ndoséic'η.

22 Y ndá se ηcjà' ηgonjéo' Judas, se mep Judas Iscariote mōòt, jòì ndoséep Jesús se ndo'uèje':

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿pèòp ni'èì cnigyájo se jéoc' quimmyán manán'è'ot'n caóc'η se jéoc' pédc stiηkjáà'c quilyèè, y ninguiyán manán'è'ept re léèt se tityaí conjí químbýè'p copó'?

23 Y cojòì Jesús ndo'uàò ndoséep:

—Co'uáà' se lik'àjam lómmà'ac caóc cojòì jòì manáttsè re caóc immyán. Y cojòp ne Ravé' mananné'ε napò léè, y ne Ravé' mano'uèm' mativíjebm' quingyè'p ne na'uà jòì se léè. 24 Y co'uáà' se mep lómmà'ac caóc cojòì jòì cadé nlóttèsè re caóc immyán. Y re riηjà se jéoc'η quí'odn' nip caóc tijè immyán, cuás mmán Dios se Xiquè', jòì se ne ndováik caóc ta'é.

25 'Vi'yá ranjí riηjà caóc yà noséic'η se vá laméjo conjí lappàc'η jéoc'η. 26 Y jòì se manamàic'η jéoc'η y manándàic'η qui'uàdn, cuás ne Nímbyàì' Dios Mantsí, jòì ne Ravé' manamáì manan'ia por mà caóc matíppy'ò'obm'. Y jòì mi'yá manasát'n jéoc'η y manámmà'at'n vi'yá re riηjà se caóc yà noséic'η.

27 'Yà manovà nojjuáigη'η y lappái majào mana'éiη maikkàc'η y nó mōòt nigyájoc'η quingyè'p re qui'uàdn. Y re léèt se tityaí conjí químbýè'p copó' tsjèic'η que membabái maigyájoc'η quingyè'p re qui'uàdn, pero cuás dájap lijè ninjà. Y caóc manotsjàò que ni pédc mana'éiη maigyájoc'η quingyè'p re qui'uàdn jéoc'η se maijyáigη'η. Cuás nó latté'et'n qui'uàdn,

y que nó ippuíc'η. 28 Yà nigyòdn' se noséic'η que yà gyèt manovà y tsocuèt taddòà para maimyòjotn. Se ndánjòp lik'àjam mbe ηguíηηyè'εcη caóc cojòì jéoc'η maijéon'n se yà nigyòdn' que manovà tavéjo péòc se mméjo Dios se Ravé', por se ne Ravé' jòì màs Xiquè' y caóc móòt. 29 Chó' njí yà noséic'η se vá ninlavà ntojuáigη'η, y se yà copò la'èì latsjào cojòp vá lébm manaccájaigη' canén se yà noséic'η caóc.

30 'Yà nimbali rinjà manóssic'η se mano'uèì ggyájotn, por se yà vodà ndá lèè se vanjè'p na'uà chinjy'é'η. Y ne chinjy'é'η jòì lichjào chiquè' conjí químbyè'p copó'. Xiémbe jòì ninlómmeì manájap para caóc manajó'o nammáik.

31 Y conjí lómmèì mala'èì por se vi'yát re lèèt vo'òost conjí químbyè'p copó' vómjèì mananjòc que caóc tómmà'a y tóttse Dios se Xiquè', y vóccjàp mi'yá totsjàp re quimmyái ηcjà'k se jòì ndo'uèì nammáik. Chó' kkájai', ínnyàt'n, mmán yà se conjí. —Copò ndo'uèje' Jesús.

**Conjì manamáj se lo'uèì lichjào xichjáo' ndá
nimbyò nats'è y con máigη' re rikkjè**

15 1 Y Jesús ndoséic'η caóc'η se lébm to'óajadn'n tixáo'tn con jòì, y ndo'uèje':

—Caóc tichjào ηcjà'k ndá nimbyò nats'è se mattó'o se lómmèì vajào ringyè' y va'áòs. Y ne Ravé' jòì cuás ηcjà'k ne lèè se vattògη ne nimbyò nats'è. 2 Quiηηyó'on, se ndá lèè vattògη ndá nimbyò nats'è, jòì voppájaiη y lolléje'p re rikkjè déòc se re nip lómmèì ringyè'. Y re rikkjè déòc se re vá lómmèì ringyè', rajòì jòì lóppàigη y lottsigη', cojòp màs mananía'at manadèòts' re ringyè'. Y copò lo'uèì lotsjào ne Ravé' con re lèèt se re vát'òajadnc caóc. 3 Y jéoc'η mai'èic'η ηcjà'k re rikkè lats'è se va'éts' vajào ringyè' por se yà tóttseòdn re rinjà se no'uèì nosáot'n y noséic'η.

4 Jéoc'η lébm tómmèigη maikkàc'η con caóc y caóc lébm matavéjo quingyè'p re qui'uàdn. Quiηηyó'on, ndá nikkjè se yà nimbasájots' ne nimbyò ni mananía'at lijè manámmèì re ringyè'. Y scadá vóccjàc'η se jéoc'η, se mep lébm maikkàc'η con caóc, cojòì jéoc'η cuás ni manajjó'odn manatsjàodn se re lik'àjam vajào se lotsjá'odn que jéoc'η to'óajadnc caóc.

5 'Y caóc tichjào ηcjà'k ne nimbyò nats'è y jéoc'η tichjàot'n ηcjà'k re rikkjè. Co'uáà' se lébm malavéjo con caóc y caóc matavéjo quingyè'p ne na'uà, cojòì jòì valí mana'èì natsjào se re lik'àjam vajào se malatsjá'odn que lo'óajadnc caóc. Cuás

jéoc'η ni canén manajj'ó'odn natsjàodn se lik'àjam majào se me mana'êiη ikkàc'η con caóc. 6 Y co'uaà' se malajáigη y nimbamméjo con caóc cojòì napò léè Dios se Ravé' manáss'a'oh y manadiágη quibià, ηcjà'k se ma'êi seniá' nikkjè nats'è, y cojòp cuás malajáigη y maddío. Cojòì napò léè mala'êi ηcjà'k rapò rikkjè lats'è se yà nda'ó, y re léèt vóppigη y ljígη quingyè'p ne niηgyè.

7 'Y se mbe jéoc'η lébm maikkàc'η con caóc, y se mbe lébm malajá'aic'η quingyè'p ne qui'uàdn caóc immyán y lébm manámmà'adn, cojòì quiijyó'odn quigyàjabmn Dios canén se jéoc'η quimmyán y jòì manadèogη'η canén se jéoc'η qui'ajabmn. 8 Y re léèt màs manáttsè ne Ravé' se mananjò que jéoc'η valí to'ueiη totsjàodn se lik'àjam vajào, y copò mana'êi latsjá'odn que jéoc'η lik'àjam to'óajadnn caóc. 9 Y ηcjà'k se Dios se Ravé' lo'uei vánne'εc caóc, copò scadá to'uei caóc ηcjà' se lánne'εc'η jéoc'η. Cojòì lébm majào qui'êiη ikkàc'η y cojòp lébm manáttsàodn' que caóc lánne'εc'η jéoc'η. 10 Y se mbe quíicchèdn re caóc immyán, cojòì lébm manónne'εc'η jéoc'η, scadá ηcjà'k se caóc to'uei tóttse re mmán ne Ravé' y jòì lébm vánne'εc caóc.

11 'Y vi'yá ranjí yà noséic'η jéoc'η por se lappái maijéon'η ηcjà'k se caóc to'uei tajéon. Yà noséic'η y lébm caá xínyè'o lik'àjam maijéon'η. 12 Y njí niηjà ne lappái manáttsèdn, que jéoc'η tómmèiη quingyè'cη mainηyé'εc'η, ηcjà'k se caóc no'uei noné'εc'η jéoc'η, y jéoc'η chó' copò mana'êiη ηcjà'. 13 Y se ndá léè lijè va'èje' se malátteη y mattò para manaque'et se re

vajào tily'ájo, cojòì lichjá'odn que napò lèè lómmèì ne màs mandài ngané'ep. Ni nêòc lèè nlimû se ndo'uêì ndómmèì màs mandài ngané'ep. 14 Y jéoc'η cuás majào tigyàjotn se mbe lébm manatsjàodn nêòc se caóc tovváic'η. 15 Quiñgyó'on, co'uáà' se cuás ηcjuè y mep majào ligyàjoi ne Xiquè' se ne vaququé', cojòì jòì nimbó'o' canén ne lotsjào ne xiquè'. Y jéoc'η yà ninla'èjec'η que lijè ssáo' roccjuèt'n, cuás yà no'uèjec'η majào tigyàjotn por se yà nosêic'η vi'yá cadére se ne Ravé' ndosêik caóc. 16 Caóc nocué'ic'η jéoc'η se lébm maikkâc'η con caóc, se mai'êic'η ηcjà'k re rikkjè lats'è se vá vasájodn ne nimbyò. Cadép jéoc'η pò níkéjocη caóc móòt. Y caóc yà novváic'η njí quibbyái se lappái manávvàdn maichjàot'n mbaic'η y lébm manammàn ne ηgomán Dios por mà caóc, y cojòp re lèèt manal'ò' y manac'ájai' ne ninjà y manámjà'o par lébm. Y cojòp Dios se Ravé' manatsjào se manamàic'η cadére se jéoc'η manaddàjabmn jòì se re lo'uêì lottèjoc'η por se jéoc'η to'óajadnn caóc. 17 Cojòì njí ne tsocuèt manovváic'η se lappái natsjàodn, que jéoc'η lébm quingyè'cη maiñgyé'εc'η.

**Conjí manamán que vats'ódn Jesús re lèèt se
tityaí conjí químbyè'p copó', y vats'ódn
máignk' re lèèt se vát'òajadn' jòì**

18 Y ηcjà' Jesús ndosêic'η y ndo'uèje':

—Y se mbe vats'ódn'n jéoc'η re lèèt se re membomján manac'ájai'k caóc, cojòì químmyà'adn se caóc pò cotàp ndots'ódnc, se vá membats'ódn'n jéoc'η. 19 Se ndánjòp jéoc'η ntivyaic'η conjí químbyè'p copó' cojòì re lèèt se tityaí conjí químbyè'p copó' majào maigyájet'n con jéoc'η, ηcjà'k se majào vát'èì tily'ájo con re cadát se scadá vát'èì ccàt. Xiémbe caóc yà nóssà'on'n jéoc'η rinjyè' re vi'yát se tityaí conjí químbyè'p copó', y chò' yà jéoc'η cadé ntivyaic'η conjí químbyè'p copó'. Vóccjàp cuás vats'ódn'n rapò lèèt se memba'ájai'k caóc. 20 Y químmyà'adn ne ninjà se yà nosêic'η, que “Co'uáà' se cuás ηcjuè ní manáj'o malándài manan'èje' que jòì màs láttèsè y ne xiquè' se ne jòì voppái, jòì móòt.” Y jéoc'η se tichjàot'n roccjuèt'n, nó nin'yèjen' que jéoc'η màs majào mana'èì nammàt'n y caóc móòt. Se mbe caóc ma'éò ndotsjàotc cojòì máign'η jéoc'η ηcjà' ma'éò manatsjàot'n, y si miéc re lèèt ndóttèsè re rinjà se caóc nosá'pt, cojòì manal'ò' ηcjà' re rinjà se jéoc'η to'uéin quixá'pm. 21 Y re lèèt manát'èì natsjàot'n jéoc'η

mi'yá njí se yà noséic'η, por se jéoc'η to'óajadnn caóc. Y rajòik napò manatsjào por se cadé mbanjó'ò jòì se ne ndováik ta'É.

22 'Y caóc co'uè nosèept ne ηgomán Dios y rajòik cuás ndots'ódnc caóc. Se ndánjòp caóc ni manou'uè se manóssèpt ne ηgomán Dios cojòì me manámjèì rích'òt por re stích'òpt se ndót'èì ndots'ódnc. Pero chó' se caóc co'uè no'uàjot, cojòì rajòik tikkjè ndómjèì ηgol'ájapt se ndots'ódnc y ndómjèì re stích'òpt. 23 Y co'uáà' se caóc lots'ódnc cojòì nnéjegη máigη' lots'ódn ne Ravé'. 24 Y copò se rajòik vát'èì ccàt caóc notsjào valí nl'ájo se ni ndá lèè líxxà'onη nlojó'o natsjào, tijè caóc nojjó'o notsjào. Y se ndánjòp caóc me manotsjào se rajòik ndàot, cojòì ni manámjèì rích'òt por re stích'òpt. Y cuás yà ndonjò cadére se caóc notsjào con ne manájap ne Ravé', y lébm vats'ódnc caóc, y máigη' vats'ódn jòì se Ravé'. Y vóccjàp ndómjèì rích'òt rajòik se ndotsjào napò stích'òpt. 25 Xiémbe cuás copò lo'uèì lichjào por se lómmèì mannéjegη cuás re rinjà vantsí se quéich' ne ηgoc'uéx se rajòik vómjèì pèòc se va'èje' ranjí rinjà: “Ndots'ódnc caóc y nimbaquéje rinjà se rajòik manats'ódnc.”

26 'Y caóc manovváì manan'ìà jòì se ne manamàic'η y manándàic'η qui'uàdn, y jòì ne Nímbyàì' Dios Mantsí se lik'ájam likkájai' rinjà ne vommán, y Dios se Xiquè' manannóji' jòì manan'ìà cotào cónjò'. Y se jòì conjí lajuá'a cojòp jòì manamán co'uáà'c caóc talèp. 27 Y máigη'η jéoc'η tómmèìη mavá''àot'n manammàn co'uáà'c caóc talèp por se jéoc'η nichjàot'n canòt'n, yà lébm vodòadn'n mmójojn con caóc ásta se vá nóppòp comá tan'òda nosá'pt re lèèt.

16 ¹ 'Yà noséic'η vi'yá ranjí rinjà se cuás jéoc'η manats'ódn'n re lèèt se tityaí conjí químbye'p copó', y noséic'η por se cadép laváì manappóigη qui'uàdn y no nlanjáàdn se to'uèìη toccuájaiη'. ² Tsào jéoc'η manáttjèt'n quingyè'p rixéts' pèòc se típpìgηk re caócη tanjyátn judíos y manaljéòl'n quibià par lébm. Y manaquèjep ne cónjò'p se so'uáà' se manáttòt'n jéoc'η cuás manan'èje' que copò mana'èì natsjào por se lóttèsè Dios y lotsjàp jòì quimmyaí. ³ Copò manát'èì natsjào por se ni xi'àp mbanjó'ò Dios se Ravé' pèòp stiηkjáà', y máigη' ni caóc mbanjó'oc. ⁴ Chó' njí yà noséic'η, cojòì xi'àp se manaquèjep ne cónjò'p se copò mana'èì láts'òt'n, cojòp manámm'àdn y maigyáloc'η se yà lébm màs cotàp noséic'η pèòc manan'èìη na'ójiη.

Conjí manamáŋ ne ŋgol'ájo se lotsjàò ne Nímbyàì' Dios Mantsí

Y Jesús ŋcjà' ndosêic'ŋ caóc'ŋ se lébm to'óajadn'n jòì, ndo'uèje':

—Njí níp nosêic'ŋ se vá comá nóppòp nosáot'n, por se caóc vá cuàn mmójotn. **5** Y chó' yà manovà tivíjebm' jòì se ne ndováik ta'ég y ni ndá se jéoc'ŋ mba'àjodnc péòc se manovà. **6** Cuás yà mbe lik'àjam nímmìŋ nímjyà'ap se nigyòdn' ranjí rinjà se nosêic'ŋ. **7** Xiémbe manóssic'ŋ ne lik'àjam cuás ninjà, que màs majàò mannéjegŋ para jéoc'ŋ se caóc manovà. Se ndánjòp caóc cadé manovà cojòì ni manan'ìà ne Nímbyàì' Dios Mantsí se ne manamàic'ŋ y manándàic'ŋ qui'uàdn. Xiémbe se caóc lamá cojòp jòì manovváì nan'ìà para manamàic'ŋ jéoc'ŋ. **8** Y xi'àp se jòì manjuá'a para malavéjo quingyè'p ne qui'uàdn cojòp jòì manandá'ampt re ra'uàt re léèt se tìbyaí conjí químbyè'p copó', y rajòik manats'áo' déòc re stích'òpt se vómjèì. Y ŋcjà' manan'è'èpt y manatsjá'abmpt que caóc yà lébm láccò'òts' ne majàò nan'ég' y lébm totsjàò néòc se lottòèje. Y ŋcjà' jòì se Nímbyàì' Dios Mantsí manatsjàpt que rapò léèt se membac'ájai'k caóc, matal'ájo que Dios manamòòt xikjá'ampt por re stích'òpt. **9** Y cojòp re léèt manats'áo' que vómjèì stích'òpt por se membac'ájai'k caóc. **10** Y ŋcjà' ne Nímbyàì' Dios Mantsí manandá'ampt ra'uàt y manats'áo' que lottòèje déòc se re caóc notsjàò y cadé ntómmèì stích'òtc. Y jòì se Nímbyàì' Dios Mantsí, napò jòì manatsjá'odn por se caóc manovà tavéjo péòc se mméjo Dios se Ravé' y cojòp jéoc'ŋ yà ni màs manannòcŋ móòt. **11** Y jòì se Nímbyàì' Dios Mantsí ŋcjà' manatsjàpt re ra'uàt se rajòik manats'áo' que yà ndómmèì snacá'aŋ ne chiŋjyé'eŋ, jòì se ne lichjàò chiquè' y lonjòmpt re léèt se tìbyaí conjí químbyè'p copó'. Y rapò léèt copò manát'èì nac'èje rajòik ŋcjà' re xikjá'ampt.

12 'Y vá valí tómmèì se lamánóssic'ŋ pero jéoc'ŋ chó' manéì vá ni manajjó'odn naddèodn' por se 'èbm ŋgol'ájo. **13** Y se yà lajuá'a ne Nímbyàì' Dios Mantsí, jòì se ne vommán ne lik'àjam likkájai' ninjà, cojòp jòì manasáot'n mi'yá ne ninjà se lik'àjam cuás se caóc pò va'àjoc. Y re rinjà se jòì manamáŋ níp jòì lijè manatsjàò, cuás manamáŋ mi'yá déòc se re manadèò', Dios se Xiquè' manasèp. Y ŋcjà' jòì manamàic'ŋ se manáppàt'n canén ne livyaí cadére se tsàò voddòà malamû. **14** Y ŋcjà' jòì se Nímbyàì' Dios Mantsí manatsjá'odn vi'yá se re vajàò se caóc

to'ueì tichjào y máigη' se to'ueì notsjào. Y jòi manasèic'η jéoc'η péòp mà nnéjebmp re rinjà se re caóc nomán. 15 Y vi'yá se re vajào se ne Ravé' lo'ueì lichjào y máigη' se lo'ueì natsjào, rapò caóc ηcjà' to'ueì tichjào y máigη' to'ueì notsjào. Y re rinjà se re caóc lammán máigη' jòi ne ndoséik. Y vóccjàp no'ueje' que ne Nímbyài' Dios Mantsí manasèic'η péòp mà nnéjebmp re rinjà se caóc nomán. —Copò ndo'ueì ndoséic'η Jesús caóc'η se lébm to'óajadn'n jòi.

Conjí manamán se manámjèi nímjyà'ap re xiquè't mmaík Jesucristo y cojòp se lanáin' lik'àjam mataljéon

16 Y ηcjà' Jesús ndoséic'η se ndo'ueje':

—La'òjin ndá chi cosáp cojòp jéoc'η yà ni manannòcη mót. Xiémbe se la'òjin tsocuèt ndá chi cosáp cojòp jéoc'η tsocuèt manannòcη caóc, y copò mala'èi por se caóc manovà cots'éη' péoc se mméjo ne Ravé'.

17 Cojòp caóc'η se lébm to'óajadn'n Jesús, cadát'n no'uejem' quingyè'cη:

—¿Péoc mmía mà nnéjebmp napò ninjà se jòi ndo'ueje'? Cuás ndo'ueje' que la'òjin ndá chi cosáp cojòp yà ni manonnòn jòi mót, y se la'òjin tsocuèt ndá chi cosáp cojòp manonnòn tsocuèt jòi, y jòi ηcjà' ndo'ueje' que copò mala'èi por se jòi manamà cots'éη' péoc se mméjo ne Vómmèo'. 18 ¿Péoc mmía mà nnéjebmp napò ninjà se jòi ndo'ueje' que “ndá chi cosáp”? Cuás cadé ntóppàtn quínjyòp se jòi copò ndo'ueje'.

19 Y Jesús ndonòc'η que vomám' mano'uàjabm'm napò ninjà se jòi ndo'ueje', y cojòp jòi ndoséic'η:

—Yà noséic'η que se la'òjin ndá chi cosáp cojòp jéoc'η yà ni manannòcη mót, xiémbe se la'òjin tsocuèt ndá chi cosáp cojòp jéoc'η tsocuèt manannòcη caóc. ¿Cjámbe njí ne quimmyán se jéoc'η gyèt tigyàjot'n péoc mmía mà nnéjebmp? 20 Lik'àjam likkájai' njí ninjà se manóssic'η, que jéoc'η mavànguèη' se manassènn caóc, xiémbe re lét se vats'ódnc caóc y membac'ájai'k, cuás mataljéon. Y jéoc'η lik'àjam manámmèin nímjyà'ap, xiémbe se lanáin' yà cadé manámmèin nímjyà'ap, cuás jéoc'η yà maijéon'n. —Copò ndo'ueje' Jesús por se jòi yà vannó'oc'η que caóc'η mavànguèη' se jòi ma'éò mana'èi na'ójin se mattò, y máigη' maijéon'n se manonnòm' jòi tsocuèt mannòd. 21 Jesús ηcjà' ndo'ueje':

—Quiñnyó'on que ndá ntjóí se yà vaquqéjep ne cónjò'p se manámmèi ne ñgoduí cojòp ma'édò lo'uei natsáo' por se yà va'ébmp ne ñgomáò. Y se yà ndómmèi ne canjè' cojòp yà ninlómamà'a péòc se jòì ndo'uei na'ójiñ, jòì cuás lajéon se yà conjí químbye'p copó' jòì ndomméjo ndá chi canjè'. **22** Y cojòì chó' jéoc'ñ ñcjà' copò to'ueiñ náttasòdn' se niát'n qui'uádn, pero caóc tsocuèt manonnòc'ñ y cojòp jéoc'ñ lik'àjam maijéon'n ásta ni co'uáà' manajó'o manattá'ot'n se jéoc'ñ to'ueiñ tajéon'n.

23 'Cojòp napò cónjò'p jéoc'ñ yà ni màs canén ñiñjà manaddàjodnn caóc péòp mà nnéjbmp. Lik'àjam likkájai' ñjí ñiñjà se manóssic'ñ, que Dios se Ravé' mi'yá manadèogñ'ñ jéoc'ñ cadére se manaddàjabmn se lottèjoc'ñ jéoc'ñ por se to'óajadnn caóc. **24** Y ásta chó' manéi jéoc'ñ vá ni canén ñgui'àjabmn jòì se Ravé' por caóc mà. Y cojòì chó' lébm copò qui'eñ quigyàjabmn jòì y cojòp manámmèiñ mi'yá cadére se manaddàjabmn y cojòì caá xínyè'o lik'àjam maijéon'n. —Jesús copò ndo'uei ndoséic'ñ caóc'ñ se lébm to'óajadn'n jòì.

**Conjí manamán se Jesucristo màs lómmèi manájap y
no re léèt se tityaí conjí químbye'p copó'**

25 Y Jesús ñcjà' ndoséic'ñ y ndo'ueje':

—Vi'yá ranjí yà noséic'ñ con ñiñjà xichjáo', y manaquèjep ne cónjò'p se yà ni màs mano'uàjoc'ñ con ñiñjà ma'ádògñ, cuás manóssic'ñ majào matsjá'o se manommán péòc stinjkjáà' jòì se ne Xiquè' Ravé'.

26 'Cojòp napò cónjò'p jéoc'ñ manaddàjabmn Dios por caóc mà por se jéoc'ñ to'óajadnn caóc. Y cadé nla'èje' que caóc pò matané'ep jòì se ne Xiquè' Ravé' se mano'uàjabmp por mà jéoc'ñ. **27** Y ninlottèjoc caóc matané'ep jòì por mà jéoc'ñ por se jòì lijè yà vánne'èc'ñ. Y jòì váquqèje'p na'uà con jéoc'ñ por se majào tigyàjotn con caóc, y ñcjà' por se yà nikkájaigñ' que caóc con cotào Dios no'uei ta'è. **28** Y caóc ta'è nannèjegñ nojuáigñ jòì se ne Xiquè' Ravé' y tajuá'a conjí químbye'p copó' tan'òa. Y yà manovà nojjuáigñ tsocuèt ne químbye'p copó' para manovà ccu'é tivíjebm' jòì se ne Xiquè' Ravé'. —Jesús copò ndo'uei ndoséic'ñ caóc'ñ.

29 Y cojòp caóc'ñ se lébm to'óajadn'n Jesús, noséèpm jòì y no'uejem':

—Chó' kkájai', majào matsjá'o ni'èi nassèic'ñ, cadép nixic'ñ con ñiñjà ma'ádògñ mòòt. **30** Chó' yà vannó'om' que jéoc' mi'yá

quingyó'o y jéoc' cuás tijè tojjó'o tóppàt ndá léè péòc lo'ueí ligyájo quingyè'p ne na'uà se vá nimbaníà para manadàjodnc' seniá' ninjà. Y vóccjàp toccuéjebm' que jéoc' lik'àjam con cotào Dios ni'èi qui'yé.

31 Y cojòp Jesús ndo'uàòc'η ndo'uèje':

—Còjòì ch'ò' qui'èjeη' yà mbe lik'àjam toccuájai'cη. 32 Y cuás manóssic'η que manaquèjep cónjò'p, y ch'ò' kkájai' yà ndocuèjep, se jéoc'η maixá'ot'n se manávvàdn nánjàcη caóc tijè, y caá ndá manamà jòì lijè químmìjo. Xiémbe caóc nip lik'àjam tijè matajáigη por se ne Ravé' lébm tamójobm'.

33 Yà noséic'η vi'yá ranjí rinjà por se lappái jéoc'η ni màs péòc mana'éin gyájoc'η quingyè'p ne qui'uàdn, por se yà toccuájai'cη caóc y sandá ta'uàdn. Y se jéoc'η vá cuàc'η mmójobm' re léèt se cadé mbomjájη manac'ájai'k caóc, rajòik manats'ódn'n y ma'éò manát'èi natsjàot'n. Pero lébm quíngyàinη ne qui'uàdn por se caóc yà tómmèi màs mandàì ne manájatc y nò rajòik se cuás tityaí conjí químbye'p copó'. —Copò ndo'ueí ndoséic'η Jesús se nammàigη' ndo'uàjoc'η caóc'η se lébm to'ójadn'n tixáot'n con jòì.

Conjí manamán péòc se Jesús ndo'ueí ndo'uàjo Dios se Vómmèò' por mà re léèt se re lébm vát'òajadn' jòì

17 ¹ Y Jesús nammàigη' ndomán rapò rinjà se ndoséic'η caóc'η sesca'ài ndát'n (11) xiquèò'cη se jòì mmaíc'η, cojòp ndonéjts' cotào cónjò' y ndo'ueje':

—Jéoc' se Ravé', yà ndocuèjep ne cónjò'p se caóc manóttuèη ne manóòtc. Ch'ò' quichjá'odn y quingyó'opt re léèt que lottòjeη manáttsèc caóc por mantsík se jéoc' Ngoduik, y cojòp caóc ηcjà' manotsjá'odn y mano'ó'opt re léèt que lottòjeη manáttsèc' jéoc' por mantsík'. ² Jéoc' yà nivyoòc caóc se Ngoduik re quibbyaí por vi'yát mà re léèt se ccàt conjí químbye'p copó'. Y ηcjà' nivyoòc manájatc se mano'ueédnt vi'yát dèòc se re jéoc' yà níqquènk se manac'ájai'k, mano'ueédnt ne viηkjío manóòpt se ni xi'àp maváttjògη. ³ Y co'uáà' se manattèje ne viηkjío manóòp se ni xi'àp maváttjògη, cojòì li'yájobn' se jòì mananòc' jéoc' péòc stiηkjáàc', por se jéoc' tijè ne lik'àjam Diosc'. Y ηcjà' li'yájobn' se mananòc máigη' caóc se najó' Jesucristo, se jéoc' ni'èi nivyaík ta'é.

⁴ Y yà novvàiη' notsjàò ne quibbyaí se jéoc' navváik manotsjàò. Y se copò no'ueí notsjàò conjí químbye'p copó',

caóc yà notsjá'odn se jéoc' lik'àjam Xiquèoc', por se lavái re lèèt manáttès'c' jéoc' por mantsík'. 5 Cojòì chó', jéoc' se Ravéc', tsocuèt quivyòdc ne quibbyaí cots'è cotào cónjò' se jéoc' quimíjo, lébm ηcjà'k se caóc tómmèì ndèò' se vá scadá taméji, se vá mep limî ne químbyè'p copó'.

6 'Y dèòc se re jéoc' yà níké'ik se re vo'òòst conjí químbyè'p copó' y níququènk caóc y notàjaixt', rajòìk yà no'ó'opt co'uáac' quilyèp jéoc'. Y jéoc' quippyáik rajòìk se vá, y cojòp caóc níququènk, y chó' yà váttès ne jéoc' ηgomàη se caóc noséèpt y nosá'pt. 7 Y chó' rajòìk yà ndonjò que mi'yá se re caóc yà notsjàò mà ndàot rajòìk, y máign' se re nosá'pt, ranjí re jéoc' lik'àjam navváik. 8 Y rapò ndonjò por se re rinjà se caóc yà noséèpt rajòìk, rapò cuás rajòì se jéoc' nixìk y rajòìk yà ndoc'uájai'. Y chó' rajòìk yà ndonjò que lik'àjam con jéoc' cotáò no'uèì ta'é, y yà ndoc'uájai' que jéoc' pò nivyáik se ta'é.

9 'Y caóc la'àjodnc' jéoc' por mà ranjí se caóc vac'ájai'k, por se rajòìk tityaí por mà jéoc'. Y cadép la'àjodnc' por mà re lèèt se memba'ájai'k, cuás tikkjè dèòc se re yà notàjaixt' se re jéoc' níququènk. 10 Vi'yát re lèèt se re caóc lappáik, máign' jéoc' quippyáik, cuás caóik quingyèi' tappáik rajòìk. Y se mbe majàò vát'èì ccàt re lèèt se re caóik tappáik, cojòì cuás lichjá'odn se caóc lik'àjam Xiquèò'c, se jéoc' Ngoduik.

11 'Y yà ni màs matavéjo conjí químbyè'p copó', pero ranjí se re vac'ájai'k vá mataljáigη conjí químbyè'p copó', y caóc yà manovà tavéjo con jéoc'. Jéoc' se Ravéc', se máign' cnichìgη' y cmantsí, lavái manattòdnt rajòìk con jéoc' manájate', scadá ne manájaik se nivyòdc caóc. Y lavái manattòdnt por se lappái rajòìk lébm manámjèì sandá ra'uàt y malatsjàot ηcjà'k se sandá léè, ηcjà'k se caóik yà lébm tómmèì sandá ta'uài y tichjàoi sandáik. 12 Se caóc vá laméjo con rajòìk mmójot'n conjí químbyè'p copó' cojòì dèòc se re jéoc' níququènk, caóc lébm lattòdnt con jéoc' manájate', scadá ne manájaik se nivyòdc caóc. Lattòdnt rajòìk y ni nèòc nimè, lijè jòì se ne yà lébm malamè. Y jòì ne malamè y cojòp mannéjegη cuás re rinjà vantsí se vá cojuèp ma'èì ma'èts' re ηg'uéx.

13 'Y yà manovà tavéjo pédc se jéoc' quimíjo, y chó' manéi se vá laméjo caóc conjí químbyè'p copó' la'àjodnc' jéoc' por mà ranjí se vac'ájai'k, por se lappái rajòìk lébm mataljéon lik'àjam ηcjà'k se caóc to'uèì tajéon. 14 Caóc yà noséèpt rajòìk ne jéoc' ηgomàη. Y re cadát se membomjánη manac'ájai' ne

niñjà, cuás vats'ódnt rajòik se re yà vac'ájai', por se rajòik yà cadé ntibyaí conjí químbyè'p copó', scadá ηcjà'k se caóc cadép tivyaí conjí químbyè'p copó'. 15 Y caóc nip lavái jéoc' manáljèt rajòik se conjí químbyè'p copó' vát'èi ccàt, cuás lavái manaqué'et rajòik y no canén nlotsjàpt ne canèè chích'ò. 16 Y rajòik cuás cadé ntibyaí conjí químbyè'p copó', scadá ηcjà'k se caóc cadép tivyaí conjí químbyè'p copó' móòt. 17 Y quíxxà'ont rajòik para manatsjàotc' jéoc' ne cmavaí. Y jéoc' quijjyó'o manássà'ont rajòik por se yà ndoc'uájai' ne lik'àjam likkájai' niñjà. Cuás jéoc' ηgomàη napò ne lik'àjam likkájai' niñjà. 18 Ncjà'k se jéoc' ni'èi navváik ta'é tan'òa conjí se vát'èi ccàt re léèt se tibiaí conjí químbyè'p copó', copò scadá caóc ηcjà' no'uèi novváik rajòik, lappái manamàt vodòadnt' péoc se vát'èi ccàt re léèt se tibiaí conjí químbyè'p copó', y manatsjèpt ne jéoc' ηgomàη. 19 Y por mà rajòik caóc tijè tíququèηk', se manotsjàotc' jéoc' cmavaí. Copò to'uèi totsjào por se lavái jéoc' manássà'ont rajòik. Cojòp ηcjà' lik'àjam manattjó'o manatsjàotc' ne jéoc' cmavaí ranjí se ndoc'uájai' ne lik'àjam likkájai' niñjà.

20 'Y yà no'uàjodnc' jéoc' por mà ranjí se re yà níququèηk, y mep tikkjè rajòik ntómmà'at. Cuás máignk' la'àjodnc' por mà déoc se re vá sajép manac'ájai'k se manal'ò' re mjámpt ranjí se manatsjèpt. 21 Y la'àjodnc' por mà vi'yát rajòik, lavái malatsjàot sandá ra'uàt y malatsjàot ηcjà'k se sandá léè, ηcjà'k se jéoc' se Ravéc' tómmèi sandá ta'uài y tichjàoi sandáik. Y lavái máignk' rajòik maichjàotn sandá ta'uàdn con caóik, cojòp re léèt se tibiaí conjí químbyè'p copó' y membac'ájai'k caóc, rajòik mananjò y cojòp manac'ájai' que jéoc' pò nivyaík se co'uè tan'òa conjí químbyè'p copó'. 22 Y caóc yà no'uèje' que manóvvòt rajòik mi'yá se re caóc tómmèi se to'uèi tichjào chiquèo'c, y rapò jéoc' nivyoóc. Cuás rajòik manóvvòt por se manotsjàpt se latsjàot sandá ra'uàt y latsjàot ηcjà'k se lijè sandá léè, se ηcjà'k caóik lébm tómmèi sandá ta'uài y lébm tichjàoi sandáik. 23 Y ηcjà'k se caóik yà lébm sandá ta'uài, copò scadá to'uèem' caóc ηcjà' tichjàot'n sandá ta'uàbm' con rajòik. Y copò manát'èi máignk' rajòik malatsjàot sandá ra'uàt y malatsjàot ηcjà'k se sandá léè lik'àjam. Y se copò mala'èi cojòp re léèt se re tibiaí conjí químbyè'p copó' mananjòc que jéoc' pò nivyaík se ta'é, y que jéoc' lébm quíηnyè'et rajòik se vac'ájai'k caóc, scadá ηcjà'k se caóc to'uèi quíηnyè'èc.

24 'Jéoc' se Ravéc', jéoc' yà níququèḅk rajòḅk y caóc notàjaixt', y caóc lavái malaccàt maimyòjotn scadá maikkàn lébm, cojòḅ que máigḅk' rajòḅk lanjò mi'yá se re caóc tómmèḅ se to'ueḅ tichjào Chiquèo'c, cuás jéoc' pò nivyoòc por se jéoc' yà lébm quíḅḅyè'ḅc ásta ndèo' se vá mep lichjào ne quíḅḅyè'p copó'. 25 Jéoc' se Ravéc' se lébm totsjào canén se lottòeje, cuás re léèt se re tibyaí conjí quíḅḅyè'p copó' y membac'ájaik' jéoc', rajòḅk ni xi'àp mbanjó'oc'. Xiémbe caóc yà lébm lannó'oc' y ranjí se vac'ájai'k chó' yà njó'oc que jéoc' pò nivyaík se ta'ḅ. 26 Y caóc yà no'ó'opt rajòḅk péoc stinjkjàac' jéoc', y vá lébm mano'ó'opt por se lappái manámjèḅ ne ḅganḅ'ḅpt con re cadát se máigḅk' vac'ájai'k caóc, ḅcjà'k se ne jéoc' ḅganḅ'ḅtc' tómmèḅ con caóc, y máigḅ' por se caóc lammán matavéjo quingyè'p re ra'uàt rajòḅk.

Jesús conjí ndo'ueḅ ndo'ueje' se ndo'uàjo ne Vómmèo' por mà re léèt se vac'ḅje'p jòḅ.

Conjí manamáḅ se commàt cats'ì' Jesús por ḅgocjuà'an

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 ¹ Y Jesús yà nammàḅḅḅ' ndomán rapò rinjã se ndo'ueḅ ndo'uàjo Dios se Vómmèo', cojòḅ comá nannèjegn copò com'óòs con máigḅḅ' caóc'ḅ se lébm to'óajadn'n tixáot'n con jòḅ. Y tammám' no'òjix'n ndá nanjá ḅgonjéó' Cedrón novàbm' coléjebmp péoc se vómmà'aigḅk re ḅguán se mattó'ò, y copò novàbm' nanjéic'ḅ quingyè'p copò se vómmà'aigḅk rapò ḅguán. ² Y Judas se yà malatsjào cáttèḅ, máigḅḅ' jòḅ vannó'ò copò se mattó'ò rapò ḅguán, por se yà valí mà copò to'ueém' novàbm' tívviḅḅḅ'ḅ con Jesús, caóc'ḅ se lébm to'óajadn'n tixáot'n con jòḅ. ³ Cojòḅ Judas copò cojuà'al, vattsé'k cotóè't sandàlt. Cadát sandàlt se re léèt romanos, y cadát sandàlt se re ljòḅḅ ne ḅgotóè' nixéts', y rajòḅk cuás ndobáik re xiquè't cavédnt' y con re léèt fariseos ndobáik ḅcjà'. Y rapò se sandàlt cadát váttjè'ets' xiqquich' y cadát bbéje riḅgyè, y vi'yát rajòḅk maddéodnt conjuà'alt'. ⁴ Y Jesús yà mi'yá vannó'ò canén se jòḅ maláts'òp, cojòḅ jòḅ cuás comá cattèjet y ndo'uàjabmpt ndo'ueje':

—¿Co'uàà' ne quíkkò'os'n?

⁵ Y cojòḅ rajòḅk ndot'àò y ndol'èje':

—Táccò'os'n Jesús m'óòs Nazaret.

Y cojòp Jesús ndoséèpt:

—Yà mbe caóc se ne jéoc'η quíkkò'os'n.

Y máign' copò mmá'ai mmójot rajòik Judas se ne yà vodà lichjào cáttèη. ⁶ Y se Jesús yà ndoséèpt: “Yà mbe caóc se ne jéoc'η quíkkò'os'n”, cojòp rajòik nimìat mbèxt y niquéo't.

⁷ Y cojòp Jesús tsocuèt ndo'uàjabmpt rajòik se ndo'uèje':

—¿Co'uáà' ne quíkkò'os'n?

Y cojòp rajòik ndot'ào y tsocuèt ndotsjèp:

—Jesús m'òos Nazaret ne táccò'os'n.

⁸ Cojòp Jesús ndo'uàot y ndoséèpt:

—Yà noséic'η mbe caóc. Y se caóc pò quíkkò'os'n cojòi lanjyá'apm que lamát ranjí cadát se caóc mmójot'n.

⁹ Y copò ndo'uèje' Jesús para que mannéjegn cuás ne ninjà se vá cojuèp ndoséèp ne Vómmèò', ndo'uèje': “Déoc se re jéoc' níququènk se manac'ájai'k caóc, rajòik ni néoc nimè.” ¹⁰ Cojòp Simón Pedro ndocuèjogη ne naljéx canoí cotào se jòì vóppèje, y ndovájaixp ndócuàbmp ne chikào mà majàp ndá lèè se ηgonjéo' Malco, se ne vikkjè se ne màs chiquè' cavédn'.

¹¹ Y cojòp Jesús ndoséèp Pedro, ndo'uèje':

—Víkjàt yà ne quijéx, vímmýàdnt ne ndajóòì'. Caóc lébm conjí voppái mano'uèi no'ójin ne Ravé', cojòi ¿cjá qui'èje' jéoc' que caóc cadé matajé'ep?

**Conjí manamáη se Jesús ndots'ì' comát nimìat
cotào ne màs chiquè' cavédn'**

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Y cojòp ne chiquè' sandàl y con re rikkjèt y con máign'k re cadát sandàl se re ljògη ne ηgotóè' nixéts', vi'yát rajòik ndocjuá'aη Jesús y ndotsjòts'. ¹³ Cojòp cotàp ndots'ì' comát nimìat químmijo Anás. Y jòì ne vanéη Caifás se ne mméjo lichjào ne màs chiquè' cavédn' napò níngyèje. ¹⁴ Y njí lébm sandá Caifás se vá cojuèp ndoséèpt re lèèt judíos que mannéjegn màs majào para rajòik se mattò lijè sandá lèè por mà vi'yát y nò maváttjòdnt vi'yát re tanjyát se re copò vo'òòst.

**Conjí manamáη se Pedro nimmyòjì' se ndo'uèje'
que jòì nip lo'ójadn' Jesús**

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Y Simón Pedro y máign' caóc se lébm to'ójadn' Jesús, tavàbm' tinjém'm to'ójadn'n jòì se ndots'ì' por ηgocjuá'aη.

Y caóc yà lébm majào tɪnyòm' ne màs chiquè' cavédn' y vóccjàp tɪjè nɪjɪ' se quɪngyè'p ɲɔcɔuàjɔl' se químmɪjɔ ne chiquè' cavédn', se lavà tɪnyémp Jesús. 16 Y Pedro vá nɪjyáɪɲ quibià conè ɲɔc'ɔuàjɔl'. Cojðì caóc se mɪmyójoc tsocuèt tɪnannèjɛɲ, caóc se ne yà lébm tɪnyòm' ne màs chiquè' cavédn', y nɪggyájabm' ne ntjói se lichjào ɲcjuè, se ne vattòɲ conè ɲɔc'ɔuàjɔl', y cojðp covvà nojjuì' Pedro. 17 Cojðp napò ɲcjuè ntjói ndo'uàjabmp Pedro, ndo'uèjɛ':

—¿Cjá mep máɪɲ' jéoc' ndá se re to'óajadn'n napò ɲɔcjuá'aɲ?

Y Pedro jòì ndo'uèjɛ' que mòòt.

18 Y yà matsè y vóccjàp re ɲcjuèt y con re sandàl se re ljòɲ ne ɲgotóè' nixéts' yà ndonts'á'o nɪngyè con xɪjɪɲ y copò vómà'aɪɲk líppyà't, y máɪɲ' Pedro copò mmá'ai líppyà'.

Conjí manamáɲ se ndoc'ɔuàjamp na'ua

Jesús ne màs chiquè' cavédn'

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Y ne màs chiquè' cavédn' comá ndo'uàjabmp Jesús cosào't re léèt se re jòì vát'òajadn' tichjá' y canén ne vatsjào, y cadére se jòì vasá'pt rajðìk. 20 Y Jesús conjí ndo'uèì ndo'uàò y ndoséèp:

—Caóc yà lébm sotsjá'o to'uèì la'àjot vi'yát re léèt, y máɪɲ' lasá'pt re léèt quɪngyè'p re ly'é't rixéts' y máɪɲ' quɪngyè'p ne ɲgotóè' nixéts', péoc se yà lébm tɪvvɪɲɲ vi'yátn caócɲ se lyéèdn judíos. Ni canén nɪnjà se caóc no'uèì nomáɲ se cuás ntɪjyó'o. 21 Cojðì ¿quɪɲjyòpo caóc pò qui'àjodnc? Gyàjabmpt re léèt se re yà ndol'óò', y rajðìk latsjèik' péop se caóc no'uèjɛ' se no'uàjot, por se rajðìk yà ndol'óò' canén se ne caóc nomáɲ.

22 Y se Jesús yà nammàɪɲ' ndomáɲ rapò rɪnjà cojðp ndá sandàl se re ljòɲ ne nixéts' y copò lipî mmá'ai, jòì ndovàjailyp quɪngyè'p cotào Jesús y ndoséèp:

—Cojðì jéoc' copò to'uèì to'uàò ne màs chiquè' cavédn'.

23 Cojðp Jesús ndo'uàò ndo'uèjɛ':

—Si miéc chích'ò no'uèì tatté'ɛ cojðì myànt nɛòc ne chích'ò se caóc nomáɲ. Pero se mbe majào ne nɪnjà se no'uèì tatté'ɛ, cojðì ¿jéoc' quɪɲjyòpo nɪvyájai'k? —Conjí ndo'uèjɛ' Jesús.

24 Cojðp Anás ndo'òjɪɲ comá lébm massóts' ndóttjuà'alp cotào Caifás se ne mméjɔ lichjào màs chiquè' cavédn'.

**Conjì manamáη se Pedro tsocuet̃ nimmyòjì' se
ndo'uèje' que jòì nìp lo'óajadn' Jesús**
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Y Pedro vá lébm copò mmá'ai líppyà'. Cojòp cadát léèt ndol'àjo ndol'àjabmp:

—¿Cjá mep máìgη' jéoc' ndá se re to'óajadn'n napò ηgocjuá'αη?

Y Pedro nimmyòjì' ndo'uèje':

—Mòòt, cadép caóc mòòt.

26 Y copò máìgη' ddóa ndá vikkjè ne màs chiquè' cavédn', cuás tanjyáì napò léè se ne Pedro ndóccuàbmp ne chikàò. Y cojòp jòì ndo'uàjo Pedro y ndoséèp:

—¿Cjá mep máìgη' jéoc' nonòc' copò quigyóa mmó jot'n njí Jesús copò rìngyè' ηguáj se mattó'o?

27 Y Pedro tsocuet̃ nimmyòjì', y cojòp manéi condáò ne talógη.

Conjì manamáη se Jesús ndomjáò' cotào Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc 23:1-5)

28 Cojòp copò químmìjo Caifás comát, ndots'ì' Jesús ndóttjuà'al ásta re químmìjo jòì se ne mméjo lichjào chiquè' copò estado, y jòì cuás ndá léè romano. Y yà vodòa mavatsjá'ot. Y re léèt judíos nìp nanjé'k re químmìjo napò chiquè' por se tikkjèodn' nò nlich'òt, cuás rajòìk vá mjánanjàon re quích'èjegη vantsí napò ndatèò' se cónjò'p mantsí se ηgonjéò' la pascua.

29 Cojòì vóccjap Pilato nannèjegη comá cadéo' canén ne mján y jòì ndo'uàjabmpt:

—¿Canén napò ndotsjào njí léè se jéoc'η quimmyáon'?

30 Y rajòìk conjì ndót'èì ndot'àò:

—Se ndánjòp mep chích'ò canén se jòì lotsjào, cojòì caóc'η ni manottsèbm' ásta conjì manójjua'abm' con jéoc' cotào.

31 Cojòp Pilato ndoséèpt rajòìk:

—Quích'ìgη' jéoc'η quigyàjodn por rapò rìnjà se jéoc'η tómmèìη se to'uéìη tikòdn'n.

Y re léèt judíos ndotsjéèp:

—Caóc'η se lyéèbm' judíos cadé ntómmèm' nìnjà se co'uá manóvvòbm' mándòp. Jéoc' kkájai', tómmèì nìnjà. —Conjì ndót'èì natsjèp ne chiquè' Pilato.

32 Y copò ndo'ueî nannèjegη cuás ne ηgomán̄ Jesús se jòi vá cojuèp ndomán̄ péoc se manát'èi natsjap̄ se manáttō jòi, cuás manabbél' ne cruz, y copò vát'èi re léèt romanos se co'ua manáttō.

33 Cojòp̄ Pilato tsocuèt̄ nijí' quingyè'p químmìjo y copò ndová'at ndováí nijí' Jesús y cojòp̄ jòi ndo'uàjabmp:

—¿Cjámbe jéoc' pò tichjào chiquèoc' rey por mà se re tanjyát'n judíos?

34 Y Jesús ndo'uaò y ndoséèp:

—¿Cjámbe tijè jéoc' nillyéjegη napò ninjà se qui'èje' se qui'àjodnc? O miéc cadát léèt se ndomjáoc' ndotsjéik' que caóc pò tichjào chiquèoc'.

35 Y Pilato ndo'uaò y ndo'ueje':

—¿Cjá qui'èje' caóc tijè nolléjegη napò ninjà? Y caóc cadép talèè judíoc. Cuás jéoc' se tijè tanjyát'n rajòik re ndomjáoc' y con re xiquè't cavédnt'. Cojòì ¿canén ne nichjào jéoc'?

36 Y cojòp̄ Jesús ndo'uaò y ndoséèp:

—Re quibbyaí se caóc tómmèi tichjào chiquèoc' rey, cadép livyaí se conjí químbyè'p copó' móòt. Se ndánjòp̄ nliyvaí conjí químbyè'p copó' cojòì re léèt se re lébm vát'dajadnc caóc, rajòik matabáigηk para manaccjé'etc caóc y nò mbacjá'anç re xiquè't se re caóc'η mà tanjyát'n judíos. Cuás caóc ne quibbyaí se tómmèi ninliyvaí se conjí químbyè'p copó' móòt. —Conjí ndo'ueî ndo'ueje' Jesús ndoséèp ne chiquè' Pilato.

37 Y cojòp̄ Pilato ndoséèp Jesús:

—Cojòì jéoc' lik'àjam tichjào chiquèoc' rey.

Y Jesús ndo'uaò y ndo'ueje':

—Jéoc' copò niη'yèje', y likkájai' caóc tichjào chiquèoc' rey. Y se caóc tajuá'a se vá chi canjè'c y conjí químbyè'p copó' nivíjo, njí ne ndavváik se cuás manolléjegη manommán̄ ne ninjà se lik'àjam likkájai'. Y vi'yát déoc se re váttsè ne lik'àjam likkájai' ninjà, rajòik mján̄ manal'd' ne caóc namán̄. —Conjí ndo'ueî ndo'ueje' Jesús ndoséèp Pilato.

38 Y Pilato ndo'uaò y ndo'ueje':

—Pàik ni co'uaà' manajó'o náppàt̄ n̄òc ne lik'àjam likkájai' ninjà se qui'èje'.

Conjì manamáη se Jesús ndol'àjabmp ne mándòp

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Y se yà nammàìgη' se copò ndo'ùèje' Pilato cojòp tsocuèt nannèjegη nimìa quibià para matal'ájo re lèèt judíos, y ndosèept:

—Caóc cuás ni canén rích'ò nlaququéjep njí lèè se vaququéje jéoc'η manammàon'. 39 Pero jéoc'η lébm tojjó'ot'n se quíkkèjedn' nḕc ηgocjuá'aη se caóc manojjuáìgη caá níngyèje se jéoc'η totsjàodn ne mantsí se ηgonjéo' la pascua. Cojòì ch́' ¿cjámbe quíppyáìgη manotsjàot'n majào manojjuáìgη jòì se ne lichjào chiquè' rey por mà jéoc'η se lyéèc'η judíos?

40 Y cojòp tsocuèt vi'yát comá ndamá'adnt l'èje':

—Jòì mòòt, ηjyádnt Barrabás —copò ndol'èje'.

Y napò Barrabás cuás capé se ddóa mbén'.

19 ¹ Y cojòp Pilato ndováì ndots'ì' Jesús ndobàjai' con re xibbyáagη se re rajòìk vát'èì bbáìgηk re ηcjuá'ant. ² Y re sandàlt ndotsjàp ηgoméje' máppè ndímjyòily' mi'yá juè' vobá'ot, y cojòp nabbèje'p Jesús, y máìgη' nal'èjep ndá xòt

squixál' ηcjà'k xilyjól' mabá'o, y mi'yá loppò' ηcjà'k nacjòi'.
 3 Y cojòp ramàt vanjó y vançjào' se cuás n'ájai y tsjèp:

—Que lébm tavèjot jéoc' tatsjàot chiquèoc' rey por mà re jéoc' tanjyát'n lèèt judíos.

Y requèt bbájailyp quingyè'p cotào Jesús, y con scand'èpt vát'èi.

4 Y cojòp tsocuèt nannèjegη Pilato y ndosèèpt re lèèt:

—Gyòdn', yà manolléjegη ne ηgocjuá'anη por se lavái manaddèodn' que jòi ni canén rích'ò nlómmèi móòt.

5 Cojòp nannèjegη Jesús vá vóppèje' ne ηgoméje' se ma'èi matsjào con mi'yá ηgojuè', y vá vátteje napò xòtò squixál'. Y cojòp Pilato ndosèèpt re lèèt:

—Vyájodn', conjí mmá'ai ne lèè.

6 Y cojòp re xiquè't cavédnt' y con re sandàlt se re ljògη ne ηgotóè' nixéts', ndobájo' Jesús y cojòp comá ndamá'adnt l'èje':

—Víkkòn, víkkòn jòi, lavvèl'n ndá cruz, quivyo'tn para que ttò.

Y requèt vomamá'adnt, scadá vát'èi l'èje'. Cojòp Pilato ndosèèpt:

—Jéoc'η tijèoc'η quichîgη', lavvèl'n ne cruz, por se caóc cuás nip noccuèjep canén ne rích'ò se jòi lómmèi.

7 Y re lèèt judíos ndot'ào ndotsjéèp:

—Caóc'η tómmèm' ndá ninjà se ne xiquè' Moisés nanjyá'at'n para manótttsèbm'. Y napò ninjà va'èje' que lottòeje mattò Jesús por se jòi lijè li'èje' que cuás jòi ne Ngoduí Dios.

8 Y se Pilato ndo'òd' rajòik copò ndol'èje' cojòp jòi màs ndoppói. 9 Y tsocuèt coccuè nijí' quingyè'p re químmijo, y ndo'uàjabmp Jesús, ndo'uèje':

—¿Jéoc' pèòc qui'yé?

Cojòi Jesús yà cadép ndo'uào móòt.

10 Cojòp Pilato ndosèèp:

—¿Quíngjyòp menquimyána'àoc caóc? ¿Cjá menquí'o' que caóc tómmèi ninjà se manojjuáigηk' y máigη' tómmèi ninjà se manovváí nabbélc' ndá cruz y macotò?

11 Y cojòp Jesús ndo'uào y ndosèèp:

—Se ndánjòp mep Dios námmdòc' ninjà jéoc', cojòi ni manajjó'o canén manatsjàotc caóc. Cojòi ne lèè se ne caóc ndóttuègηk, jòi lómmèi màs mandàì ne stích'òp y jéoc' màs ppó'p.

12 Y se ndo'óò' napò ninjà Pilato, cojòp jòi lik'àjam comá ndóttà'o péòc mana'êi se mananjyágn Jesús, pero re léèt judíos vi'yát ndamá'adnt ndol'èje':

—Se mbe quinnyágn jòi cojòi jéoc' cadé ntóttèsè ne chiquè' rey se ne mméjo com'òòs Roma y vattògn vi'yá re mbó'. Co'uáà' se lijè lichjào chiquè' rey, cojòi jòi ne lotsjào mi'ip ne màs lik'àjam chiquè'. —Copò ndol'èje' re léèt judíos.

13 Y se Pilato ndo'óò' rapò rinjà cojòp jòi ndováí ndot'éjegñ Jesús, y jòi cóttsojo ndopójo ne ngopójo se lo'ueí limyájaign, copò se l'èje'p ngonjéo' Gabata con ninjà se mjámp't re léèt judíos, y vománan'èje' que maccá con cotòò ma'êi ma'è't re copó', copò lo'ueí nnéjebmp napò ngoljól' Gabata. 14 Y tsjàot napò cónjò'p re léèt judíos gyèt liggyéodnt para napò ndatèò' mananjàon re quích'èjegñ vantsí se ngonjéo' la pascua, y yà ndannóp malamà'ai cónjò'. Cojòp Pilato ndoséèpt re léèt judíos:

—Viájodn', conjí mmá'ai jòi se ne lichjào chiquè' rey por mà jéoc'ñ se lyêc'ñ judíos.

15 Y rajòik gyèt vommá'adnt l'èje':

—Víkkòn, víkkòn jòi, lavvèl'n ndá cruz, quivyó'tn para que ttò.

Y Pilato ndoséèpt:

—Cojòi jòi se ne lichjào chiquè' por mà jéoc'ñ, ¿cía quippyáicñ manovvél'n ndá cruz, se mattò?

Y re xiquè't cavédnt' ndot'àò ndol'èje':

—Caóc'ñ cadé ntómmèm' màs ndá líxxà'on chiquè', lijè jòi se ne mméjo com'òòs Roma, jòi ne chiquè'.

16 Y se copò ndol'èje' se ndamá'adnt, cojòp Pilato ndóttuèmp't Jesús rajòik se manabbél' ndá cruz se jòi mattò. Y rajòik ndots'ì' comát.

Conjí manamáñ se Jesús nabbél' ndá cruz ndobó't ndóttjè'egñ

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Cojòp Jesús nannèjegñ quinngyè'p ngocuaìjòl' com'òòs, y lijè vóppèje' ndá ngotòè' cruz, y ndots'ì' comá ásta cojuà'al ndá chi ngol'uèè se l'èje'p ngonjéo' Canàon Chimmyó', y con rinjà se mjámp't re léèt judíos ngonjéo' Gólgota. 18 Cojòp copò re sandàlt nabbél' ne cruz Jesús, ndobó't ndóttjè'egñ. Y máign' con jòi nabbéily' cruz nói léi, ndóttjè'ei. Y ndá ndómjà'ai mà majàp se lo'ueí bbéts' Jesús, y napò ndá ñcjà' ndómjà'ai mà majé'ep, y Jesús nijyáign quinngyè-mèjep. 19 Y Pilato ndo'uèts'

quíly'yè ndá chi ngocuánj nípiès y cojòp ndováí ndóccjuà'al químbýàì' ne cruz. Y ranjí re rinjà se ndo'uèts' se va'èje': "Jesús m'òds Nazaret, se ne chiquè' rey por mà re lèèt judíos." 20 Y re lèèt judíos valík ndonjò rapò rinjà se ccuá'al ne cruz, por se cuás lipî com'òds copò se Jesús ndóttjuà'al nabbél' ne cruz. Y rapò rinjà ndót'èi ndol'uèts' con canjó' rinjà se vát'èi vát'àot. Cuás con rinjà se re mjámpt re lèèt judíos y con rinjà griego y con rinjà latín. Ranjí re canjó' rinjà se ndo'uèi ndo'uèts' Pilato. 21 Cojòì re xiquè't cavédnt' por mà re lèèt judíos ndotsjèp Pilato:

—Nò copò ní'èi ngyéèts' se jòì ne chiquè' rey por mà re lèèt judíos. Cuás conjí qui'èi quigyéèts' quinj'yèje': "Njí lèè lijè lí'èje' que lichjào chiquè' rey por mà re lèèt judíos."

Copò jòì bbái mana'èi nadèts'. 22 Y Pilato ndo'uaòt y ndoséèpt:

—Rapò rinjà se yà no'uèts', copò mana'èi lajáigñ se no'uèi caóc no'uèts'.

23 Y se yà nappàigñ' re sandàlt nabbél' ne cruz Jesús y ndobó't ndóttjè'egñ, cojòp rajòìk ndocccjuá'ap re rik'yè' y vi'yát quinyòik sandàlt nibyé'è ndobéje. Y máigñ' ndocccjuá'ap ne snajól' se mi'yá lotsjào nacòì' mabá'o, y ndonjò mi'yá nip lómmèi se lo'uèi livyòòdnt mót, cuás mi'yá sandá mabá'o máppè. 24 Cojòp rajòìk se sandàlt tikkjè nily'ájo ndol'èje':

—Nimbajào se manosòsn mót, màs majào se ímjyèn lannòn co'uaà' se manatèje', jòì ne manamèje.

Y se copò ndót'èp re rik'yè' Jesús cojòp nannèjegñ cuás re rinjà vantsí se vá cojuèp ma'èts' re ng'uéx péòc se va'èje': "Caóc rot'uè' nibyé'è ndobéje, y nímjyèn ndonjò co'uaà' ne manatèje' para manamèje." Cojòì conjí ndót'èi natsjào re sandàlt.

25 Y lipî copò péòc se Jesús ndobó't ndóttjè'egñ ne cruz copò mmá'ai ne vats'ò, y máigñ' copò mmá'ai ndá ntjóì se njèò ne vats'ò Jesús, y con María se ván'ia'a Cleofas y con máigñ' María Magdalena, copò lipî vát'èi vómmà'aigñk rajòìk. 26 Y Jesús ndonò ne vats'ò y máigñ' caóc se najó' Juan ndonòc, copò tamé'ebm' tivyé'l'n, caóc se yà lébm to'óajadn' Jesús y lik'àjam majào tigyàjabm'. Cojòp ndoséèp ne vats'ò, ndo'uèje':

—Nyòt, Nanà, napò ne manatsjào ne ngoduì chó'.

27 Y cojòp caóc ndoséik:

—Nyòt jéoc', jòì ne malatsjào áts'ò chó'.

Cojòì caóc no'òò' napò ninjǎ y lébm napò sandá cónjò'p caóc notsì' ne vats'ò Jesús, nójjuà'al caóc cómmèjo y lébm jòì manottògɛ caóc.

Conjí manamáɛ péc se ndo'uéì cóttò Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Y Jesús vannó'o se yà mi'yá nammàign' ndotsjào cadére se Dios se Xiquè' Vómmèò' voppái natsjào. Cojòp jòì ndo'uéje':
—Lammán cotèè.

Copò ndo'uéje' y cojòp nannèjegɛ cuás re rinjǎ vantsí se vá cojuèp ma'èts' re ɛg'uéx. 29 Y copò vanjí'o ndá matsì nnè quíppyàì' lats'è co'uèx, y con rapò ndomb'éjily' ndá chi ndadó't y nattèogɛ ndá ɛgocuán caddí, y ndót'ò'ots' ásta ndocuèjep re conè. 30 Y Jesús ndotàjaich', con re conè ndo'uéì natàjaich' y ndotsé'ily ndojuáo', cojòp ndo'uéje':

—Yà mi'yá notsjào déoc se re co'uè manotsjào.

Y cojòp ndoppích' cotào y cóttò.

Conjí manamáɛ se ndá sandàl ndo'uèjon

Jesús cadá mà staɛgàjap

31 Y tsjàot napò cónjò'p re lèèt judíos yà liggyéodnt para napò ndatèò' se mavandé'p ne cónjò'p mantsí, y cadé mbobái malanjét re lèèt lébm mavvé't re cruz napò chi nímbyàì' se tinjǎò' por se napò cónjò'p chi nímbyàì' se vatsjào la pascua cuás lik'àjam mantsí. Vóccjàp re xiquè't por mà re lèèt judíos ndol'àjabmp ninjǎ Pilato, bbái jòì manamáik re sandàl manál'èjelpt re ringyuánt xinjkuàpt rapò ránjò't se linjyèèt mavvé't re ránjò' cruz, cuás bbái manéi mattòt, y cojòp manat'éje'k se yà vatóòt. 32 Cojòp re sandàl commàt y ndol'uéjelp re ringyuán xikòà napò lée se ne màs cotàp lo'uéì mmá'ai mavvé'l' ne cruz, y máign' nóì ndol'uéjeilyp re ringyuái jòì se ne móòt lèi copò se mámmà'ai májjè'ei ne cruz. 33 Y se yà ndonjó Jesús cojòp ndonjò yà matóò y vóccjàp jòì nip copò ndót'èì ndol'uéjelp re ringyuán móòt.

34 Xiémbe ndá sandàl vóppèje ndá chíppyà ninch'és y jòì ndo'uèjemp cadá mà staɛgàjap Jesús, y manéi nannèjegɛ quiccjì y máign' cotèè nannèjegɛ. 35 Y caóc se vodòà lammán cuás caóc tijè nonò se copò ndo'uéì nichjào, y tichjào canòc lammán ne lik'àjam cuás ninjǎ. Y caóc lannó'o que lik'àjam likkájai' ninjǎ ne lammán, y njí ne laséic'ɛɛ por se lavái jéoc'ɛɛ

ņcjà' manaccájaign'. 36 Copò ndót'èi ndol'èjemp cadá mà stanğajap Jesús y nip ndol'uéjelp re riņgyuán, y copò ndo'uéi se nannèjegņ cuás re riņjà vantsí se vá cojuèp ndol'uèts' re ñg'uéx pèdc se va'èje' que “jòì ni ndá niņgyuán manal'èjebmp móđt.” 37 Y máign' cadá líxxà'oņ riņjà vantsí ñcjà' limî se re quèich' re ñg'uéx pèdc se va'èje': “Tsào manabbàjo' y mananjò jòì se ne ndol'èjonej.”

Conjî manamáņ se ndol'áoğņ Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Y ni'yòjijñ ndá chi cosáp cojòp ndá lèè se ñgonjéo' José m'óds com'óds Arimatea, commà canò Pilato, ndo'uàjabmp niņjà se manappò' manamèje ne ñgonjia Jesús se yà matóđ. Y napò José jòì cuás ndá se lo'óajadn' Jesús, pero xiémbe jòì cuás lijyó'o por se vattèont' re cadát xiquè't se scadá tanjyát judíos. Y cojòp Pilato námmd niņjà José se manamèje ne ñgonjia ne matóđ, y cojòp jòì commà ndoppò' y ndovéje ne matóđ. 39 Máign' Nicodemo, jòì se ndèo' commà mà ñgosáoņ niggyájoi Jesús, chó' jòì cojuá'a vóppèje como ndilyéèdn sesca'ài (30) kilos ndá''èt vatóđt se vaquèi, cuás riņgui ñguán se ñgonjéo' mirra y máign' lasàl' con ñguán áloes se maququèņ. 40 Cojòì José y con Nicodemo jòì ndovéjei ne ñgonjia Jesús se yà matóđ y nammàoik' con vajào xóđt rixóagņ y vobá'ot, y rapò xóđt yà vi'yá mmójoi re ndá''èt vatóđt se vaquèi. Y copò ndo'uéi ndotsjàoì por se re lèèt judíos vattjó'ot copò vát'èi nal'áodnt re vatóđt.

41 Y copò pèdc se nabbél' ne cruz Jesús se ndóttò, copò lipî limî cadá ñguán mattó'o y mi'yá maccàjoi'. Y copò se maccàjoi' limî cadá conjèonej se vá viņkjío ndót'èi ndol'é'et ndotsjào, pèdc se vá ni ndá matóđ mbal'áoğņ. 42 Y copò pò ndoljól' ne ñgonjia Jesús por se lipî rapò conjèonej, y cuás yà napò ndatèo' manappòp ne cónjò'p mantsí se vát'èi tiņkjào' re lèèt judíos.

Conjî manamáņ se Jesús tsocuèt connó se yà matóđ

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 1 Y ne cotàp cónjò' se lo'uéi lóppòp ne ndá nímbyài', cuás ñgotòè' nímbyài', cojòp María Magdalena ravá comá nannèjegņ mmà canò re conjèonej pèdc se ndol'áoğņ Jesús. Y jòì copò cojuà'al vá lyi quijkjóđ't y ndonò yà malléji'

ne ngotòè' cotòd se lavéjel' re conè conjèon. 2 Y cojòp jòi co'ueí nikò' canòc'η caóc'η se lébm to'óajadn'n Jesús, cuás Simón Pedro y con máign' caóc se najó' Juan se Jesús lik'àjam majào tigyàjabm'. Y María ndoséic'η y ndo'ueje':

—Yà ndoc'ueje' ne ngonjia jòi se lik'àjam Xiquè' copò se ma'àogη y pómbò yà ndobéje calèè nimia y cadé mbó'obm' pèdc ndoljól'.

3 Y cojòp Pedro nannèjebm' tamám' canòm' re conjèon pèdc se jòi ndol'áogη. 4 Y caóc'η tamám' lik'àjam tikòm', y Pedro màs ndojjuéo' y caóc màs matào no'ueí nikò', vóccjap màs manéi tajuà'al copò se ndol'áogη Jesús. 5 Y també'ε no'uaàl' quingyè'p re conjèon, y novájo' lijè re xòt vobá'ot se ndót'èi nabbào't ne matòd, copò ccà copó', y caóc cadép nijí' mòòt. 6 Y ninyáin' cojòp cojuà'al Simón Pedro, y jòi kkájai' nijí' quingyè'p re conjèon, y mi'yá ndonò re xòt se ndót'èi nabbào't ne matòd, copò ccà. 7 Ncjà' ndonò ne ηgobà se ndót'èi nabbào't canòon ne matòd, cadép scadá mbacà con re xòt vobá'ot mòòt, cuás lijè mappào't y mássà'on lo'ueí ccà. 8 Y cojòp máign' nijí' caóc se cotap tajuà'al copò conjèon. Y caóc ηcjà' nonò pèdc se ndo'ueí ninyáign re xòt y cojòp lik'àjam noccúajai' que Jesús yà connó. 9 Ásta napò cónjò'p caóc'η vá cadé ntóppàt'n pèòp mà nnéjebmp re rinjà vantsí se yà lébm queích' re ηg'uéx pèdc se lo'ueí va'èje' que Jesús lómmèi mattò y jòi tsocuèt mannòd. 10 Cojòj caóc'η se lébm to'óajadn'n Jesús tsocuèt tíkkèbm' novàbm' re col'òs copò se taméjebm'.

Conjí manamáη se Jesús nichjá'odn y

María Magdalena jòi ndonò

(Mr. 16:9-11)

11 Y María vá ninyáign quibià conè rapò conjèon, mmá'ai vvài. Y se vá vvài cojòp combé'ε ndo'uaàl' quingyè'p re conjèon, 12 y ndovájoi' nôi ηgoljòì matsàjoi mi'yá rik'yèi' rixóagη, copò tsójoi lingyàoi' pèdc se cojò ne ngonjia Jesús se yà matòd. Y mà se ndotsjàò químbyài' copò tsójo ndá, y ndá tsójo mà se ndotsjàò rimbyò vocuà. 13 Y cojòp napò ηgoljòì matsàjoi ndo'uàjabmp María se ndo'uejí':

—Jéoc' quinkjóì, ¿quíñjyòp quivyài?

Y jòì ndosèèp:

—Caóc lavàì por se nonò yà ndoc'ueje' ne ηγονjìà jòì se ne totsjào Xiquè', ndobéje calèè nimìà y cadé nlá'o' pèdpo ndoljól' jòì.

14 Y manéi se nammàìgn' copò ndo'ueje' ne ntjói cojòp nikkà't ndovájo' copò mmá'ai Jesús, xiémbe jòì yà ndojóò, cadé mbannó'o cjámbe jòì.

15 Y Jesús ndo'uàjabmp:

—Jéoc' quinqjói, ¿quínjyòp quivyàì? ¿Co'uàà' ne quíkkò'ots'?

Y ne ntjói va'èje' que pómbò najòì napò se vattògn copò se mattó'o re ηguán, y ndosèèp:

—Jéoc' se xiquèoc', si miéc jéoc' nivyéje ne matóò calèè nimìà nigyàògn cojòì quixik péoc ninjyòl' y caóc manovà y manójjua'a tsocuèt.

16 Y cojòp Jesús ndójjò'p ne ηγονjéo', ndo'ueje':

—María.

Y ne ntjói nikkà't y ndo'uàò con ninjà hebreo se mjámpt re léèt judíos, ndo'ueje':

—Raboni. —Conjí lo'ueì nnéjebmp napò ninjà se ndo'ueje': Jéoc' Xiquèoc' se quixáo'tc caóc.

17 Y Jesús ndosèèp:

—Yà nó nimyá'oc màs por se vá ninlavà cots'éñ' péoc se mméjo Dios se Xiquè' Ravé'. Cuás quimyát conòt re sesca'ài ndát (11) se re yà notsjàot jèot y quixèpt que caóc yà manovà cots'éñ' canò ne Ravé', jòì se ne máìgn'η jéoc'η Víyyèodn'. Và-canò ne Dios se caóc tótttsè, jòì se ne máìgn'η jéoc'η ηcjà' tótttsèdn. Copò qui'èì quixèpt re jèot. —Conjí ndo'ueje' Jesús, ndosèèp María.

18 Cojòp María Magdalena co'ue caséic'η caóc'η se yà lébm to'óajadn'n Jesús tixáot'n con jòì, y cojuá'a ndoséic'η:

—Caóc yà nonò jòì se lik'àjam Xiquè'.

Cojòp María ndomán re rinjà se Jesús ndo'ueì ndosèèp.

**Conjí manamán se Jesús nichjá'odn y ndonjò re léèt
se re lébm vát'òajadn' tichjáo' con jòì
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc 24:36-49)**

19 Y napò lébm sandá cónjò'p ηgotòè' nímbyàì' se yà ndavòts', cojòp caóc'η se lébm to'óajadn'n Jesús, cuàm' tínvìgn'η quingyè'p col'òs y yà majào mattsèo't re nnè xich'èo' por se vattèon'n re xiquè't por mà caóc'η se scadá tanjyát'n

lyéèbm' judíos. Y se vá caóc'η copò to'uéèm' cuàm' quingyè'p cojòp manéi nómmà'abm' nonòm' copò cojuá'a Jesús máigη' y cómmà'ai quingyè-mèjep. Y jòi conjí ndo'uéì ndonguà'o'cη se ndo'uèje':

—Que nó móòt nigyájoc'η quingyè'p re qui'uàdn y nó latté'et'n qui'uàdn.

20 Y se yà nammàigη' copò ndo'uèje' cojòp ndo'ó'oc'η re scan'ia. Y máigη' ndo'ó'oc'η ne stanğàjap péòc se ndol'èjemp. Cojòp lik'àjam nijéon'n caóc'η se yà nonòm' mbe jòi se lik'àjam Xiquè'. 21 Cojòp Jesús tsocuèt ndoséic'η:

—Que nó nigyájoc'η quingyè'p re qui'uàdn y nó latté'et'n qui'uàdn. Ncjà'k se Dios se Xiquè' ndo'uéì nammáik caóc se manotsjàp jòi quimmyái, caóc ηcjà' copò mano'uéì manovváic'η jéoc'η se manatsjàot'n ne caóc tmavaí.

22 Y se copò ndo'uèje' Jesús cojòp ndojuèigη'η caóc'η y ndoséic'η:

—Kájaix'n ne Nímbyàì' Dios Mantsí. 23 Se mbe jéoc'η co'uá manassèpm que yà májjuàp re stích'òp, cojòp malajáigη yà mbe májjuàp, por se Dios yà ndójjuàp jòi. Y se mbe jéoc'η manan'èjey' que co'uá stích'òp nip májjuàp, cojòp copò mana'èì lajáigη, nip májjuàp móòt.

Conjí manamáη se Tomás ndonò Jesús se yà tsocuèt connó

24 Y caóc'η se sesca'ài nóic'η se lébm to'óajadn'n Jesús, ndá ηgonjé'o' Tomás se va'èje'pm ηgocói. Y jòi cadép copò mbamméjo mbomójot'n re cadát'n se Jesús cojuá'a se nonòm'. 25 Cojòp màs niyáìη' caóc'η nosèèpm Tomás:

—Yà nonòm' jòi se lik'àjam Xiquè'.

Y Tomás jòi ndoséic'η:

—Se caóc me manonòp re scan'ia tsé't péòc se ndót'èì ndobó't cojòp cadé manojjó'o noccuájai' móòt. Y máigη' se me manómmàgη ne sta'ó'o se lo'uéì tsé't y ηcjà' máigη' se me manómmàgη sca'ài ne stanğàjap, cojòp ni manojjó'o manoccuájai' móòt. —Copò ndo'uèje' Tomás.

26 Y se yà ndoppà ndantsjáo' cónjò' cojòp tsocuèt cuàm' tívviη'η cadá col'òs caóc'η se re lébm to'óajadn'n Jesús, tixáot'n con jòi, y máigη' copò mméjo Tomás. Y yà majào mattsèo't re nnè xich'èo', xiémbe Jesús copò cojuà'al nijí' y quingyè-mèjep ndo'uéì cómmà'ai péòc se caóc'η to'uéèm' cuàm' tívviη'η, y cojòp conjí ndo'uéì ndonguà'o'cη ndo'uèje':

—Que nó móòt nigyájoc'η quingyè'p re qui'uàdn y nó latté'et'n qui'uàdn.

27 Cojòp ndo'uàjo Tomás ndoséèp:

—Vímmyàdnt jéoc' squi'yó'ò conjí caóc sca'ài y quingyò re sca'ài, y máign' quich'é'ε ne scan'áa y químmyàgn conjí stanjàjoc se ndol'èjonç. Y yà nó cnigyájo, cuás vikkájai'k que yà lik'àjam tannó.

28 Cojòp Tomás ndo'ùào y ndoséèp:

—Cuás lik'àjam jéoc' se caóc totsjàoc' Xiquèoc', jéoc' ne Dios' se caóc tóttèsèc'.

29 Y cojòp Jesús ndoséèp:

—Jéoc' Tomás, chó' sí, yà nikkájai'k se niñyòc caóc yà tsocuèt tannó. Y manóssik' que déòc se re membanjó'oc pero xiémbe yà ndoc'uájai'k, rajòik majào mana'èi nammàpt ηcjà' y mataljéon.

Conjí manamáη canén ne ndavváí njí ηgoc'uéx

30 Y Jesús valí ndannò ndo'uei ndotsjào se ndotsjá'odn jòi manájap, se nichjá'odn se jòi mep móòt léè, y nonòm' caóc'η se lébm to'óajadn'n tixáo'tn con jòi. Y valí màs se jòi ndo'uei ndotsjào, y caóc yà cadép no'uèts' conjí ηgoc'uéx móòt.

31 Pero xiémbe ranjí rinjà se caóc no'uèts' yà nijyáign ma'èts' por se lavái jéoc'η manaddèodn' y manaccájaign' que Jesús lik'àjam ne Ngoduí Dios y que jòi ne Cristo se Dios ndomméjo se malatsjào Chiquè'. Y yà no'uèts' por se lavái jéoc'η manámmèin ne viηkjío manóòt'n se ni xi'àp maváttjògn se mbe manaqqéje'pm jòi se Jesús.

Conjí manamáη se Jesús nichjá'odn y ndonjò telyñyòjegηk' léèt rikuánt se lébm vát'òajadn' tichjá' con jòi

21 1 Y màs niñyáin' cojòp tsocuèt nichjá'odn Jesús nanğào cotóè' cotsá se livyaí com'óòs Tiberias, y caóc'η se yà lébm to'óajadn'n tixáo'tn con jòi, cadát'n nonòm' jòi. Y conjí manommán pèdc se jòi ndo'uei nichjá'odn. 2 Y caóc'η vodòadn'n mmójot'n Simón Pedro y con máign' Tomás se ηgocói, y con máign' Natanael m'óòs com'óòs Caná se livyaí re copó' estado Galilea, y con Lái' Santiago y máign' caóc se tanóòbm' se ηgoduíc'η Taát Zebedeo, y con tsocuèt nanói se re lébm to'óajadn'n Jesús. 3 Y cojòp Simón Pedro ndoséic'η caóc'η, conjí ndo'ueje':

—Caóc manovà casó.

Y cojòp noséèpm que caóc'η ηcjà' tamánovàbm' no'óajadn'n. Y cojòp mmám' nanjéic'η ne cannóa, pero napò ηgosáon cadép nocuèjebm' ni ndá chikáo móòt. 4 Y se yà vodòa mavatsjá'ot cojòp nonòm' nichjá'odn Jesús mmá'ai nanğàp re cotéè. Xiémbe se caóc'η vodòadn'n ssót'n copò nip novájabm' cjámbe najòì. 5 Y cojòp jòì ndová'adn'n y ndoséic'η:

—Jéoc'η ly'íc'η, ¿cjámbe nikéjet'n re xikáot?

Y cojòp caóc'η no'uàm' noséèpm que móòt.

6 Y cojòp Jesús ndoséic'η caóc'η ndováic'η manóvvè'ol'n ne ηgotòè' ndáttssè'egηk xikáot por mà majàp ne cannóa y cojòp manoccuèjet'n re xikáot. Y cojòp caóc'η copò no'uéem' nové'ol'n ne ηgotòè' ndáttssè'egηk xikáot, y por se yà 'èbm cotòè't re xikáot ccà't nintojjó'obm' manolléjebm' quingyè'p rapò cotéè. 7 Y cojòp caóc se lik'àjam majào tigyàjabm' con Jesús, noséèp Pedro:

—Napòdn' se mmá'ai cuás jòì se ne lik'àjam Xiquè'.

Y se Simón Pedro ndo'òò' que cuás jòì se ne lik'àjam Xiquè', cojòp jòì manéi ndotóeje re rik'yè' se re químbyè'p vaccàs, por se yà ndocuèjedn para manatàja-ndájo. Y cojòp manéi nijí' quingyè'p re cotéè y comá canò Jesús. 8 Y caóc y con re cadát se re lébm cuà'tn quingyè'p ne cannóa lébm mmám' ásta nolléjebm' nanğàp re cotéè. Lébm taququé'edn'n ne ηgotòè' ndáttssè'egηk xikáot se yà mi'yá nnè re xikáot. Y yà nip lik'àjam cobá'o se manolléjebm' ásta nanğàò re cotéè, cuás yà ni cien (100) metros nlómmèi se cobá'ap. 9 Y se yà naljéèt'n quingyè'p ne cannóa cojòp nocuèjebm' ndá niηgyè yà mantsá'o con xijíη.

Y químbyè'p re pikuèp vánjòts' ndá chikáo y con máign' pan copò limí. **10** Y cojòp Jesús ndoséic'η caóc'η, conjí ndo'uèje':

—Viéjet'n la'ét cadát xikáot se vá ni'èin niká'ann.

11 Y cojòp Simón Pedro nijí' quingyè'p ne cannóa y ndocuèdn' ne ηgotóè' ndáttsè'egnk xikáot se vá ccà' quingyè'p re cotèè, se yà mi'yá nnè re xikáot, y ásta nanḡào cotèè ndolléjegη. Y cojòp comá nové'edn'n nonòt'n nipìat ciento cincuenta y tres (153) ndòè't xikáot. Lik'àjam cotóè't pero tájap nip nixòt ne ηgotóè' ndáttsè'egnk xikáot mòòt. **12** Y cojòp Jesús ndoséic'η ndo'uèje':

—'Yéç'η ssóejegη'η jéoc'η.

Y caóc'η se yà lébm to'óajadn'n ni co'uáà' ndóndàì na'uà se manadàjabmp Jesús co'uáà' jòì malèp mòòt, por se yà mbe vannó'om' mbe jòì se ne totsjàbm' Xiquè!. **13** Cojòp Jesús comá y ndocuá'η ne pan y ndo'uéògη'η, y máign' copò scadá ndo'uéì nadèogη'η ne chikáo.

14 Y con napò yà noppàm' canjó' mà se caóc'η se lébm to'óajadn'n Jesús nonòm' jòì se yà tsocuèt connó y nichjá'odn'n.

Conjí manamáη se Jesús ndoccuàjamp na'uà Simón Pedro

15 Se yà novvàiη'η xéjegη' cojòp Jesús ndo'uàjo Simón Pedro y ndoséèp:

—Jéoc' Simón, se ηgoduík' Jonás, ¿cjámbe màs tómmà'ac caóc y nò ranjí cadát se vát'èì námjà'ac?

Y Pedro ndo'uàò ndoséèp:

—Likkájai', jéoc' se Xiquèoc', jéoc' yà lébm quingyó'oc que caóc majào tigyàjoi.

Y cojòp Jesús ndo'uàò y ndoséèp:

—Cojòì quigyèdnt quích'èjegη re ívia'aik sat'è't se vá nl'uík.

Y se copò ndo'uèje' Jesús, cuás voppái manasá'pt ne ηgomán Dios re léèt se re vá viηkjío ndót'èì ndoc'uéje'p jòì se Jesús.

16 Cojòp Jesús tsocuèt ndo'uàjo Simón Pedro y ndoséèp:

—Jéoc' Simón, se ηgoduík' Jonás, ¿cjámbe lik'àjam tómmà'ac caóc?

Y copò se ndo'uéì nadàjo yà ndoppà canói mà. Y Pedro ndo'uàò Jesús y ndoséèp:

—Likkájai' jéoc' se Xiquèoc', yà lébm quingyó'oc que caóc majào tigyàjoi.

Y cojòp Jesús ndoséèp:

—Cojòì quikòdnt re ívia'aik sat'è't.

Y se copò ndo'ùèje', cuás voppái manatódnt vi'yát re lèèt se re yà vac'éje'p jòì. 17 Y cojòp Jesús tsoçuèt ndoséèp Pedro se ndo'ùèje':

—Jéoc' Simón, se ηgoduík' Jonás, ¿cjámbe likkájai' jéoc' majào tigyàjoi?

Y con napò yà ndoppà canjó' mà se copò ndo'ùéì nadàjo. Y Pedro yà comá cottóε'ep na'uà por se yà canjó' mà ndo'uàjo, y chò' va'àjabmp cjámbe likkájai' majào ligyàjoi. Y cojòp Pedro ndoséèp:

—Jéoc' se Xiquèoc', jéoc' mi'yá tojjó'o tóppàt y quinqyó'oc que caóc lébm majào tigyàjoi.

Y Jesús ndoséèp:

—Cojòì quigyèdnt quích'èjegη re ívia'aik sat'è't.

Y se copò ndo'ùèje' Jesús, cuás lébm voppái manasá'pt ne ηgomán Dios vi'yát re lèèt se re yà vac'éje'p jòì se Jesús.

18 Y cojòp Jesús ndoséèp Pedro:

—Lik'àjam likkájai' njí ninjà se ne manóssik', que ndè'o se vá quily'í, tijè quíkkèje re rily'yéè' y taquéjel' ne squikéjel' para manávvà pèòc se váququèjetc' qui'uà manávvà. Y tsào se yà matatsjào quigyó'i cojòì jéoc' matamèt y ndá líxxà'oη ne manatèjetc' re rily'yéè' y manasósc' para manats'ìk' pèòc se jéoc' cadé ηguimyanávvà.

19 Y se Jesús copò ndo'ùèje' cojòì yà ndoséèp pèòp manát'èì náttò Pedro, y se yà mattò cojòp valík mananjò que jòì lik'àjam níququèmp por mà Dios, y cojòp màs manáttse jòì se Dios. Y cojòp Jesús ndoséèp Pedro:

—Lébm qui'yóajadnc caóc y quikó'osc por mi'yá pèòc se caóc no'ùéì notsjào.

Conjì manamánη que caóc se yà lébm to'óajadn'

Jesús notsjào njí ηgoc'uéx

20 Cojòp Pedro nikkà't ndovájo'c caóc taddò tinqyémp láccò'oìch' jòì con Jesús, caóc se najó' Juan se yà lébm to'óajadn' Jesús y lik'àjam majào tigyàjabm'. Y caóc lébm sandác se ndè'o màs tivyé'l'n tinqyàbm' Jesús se vá scadá cuàm' ssóejegη y no'uàjabmp no'ùèje': “Jéoc' se Xiquèoc', ¿co'uáà' napò se manáttèηk' jéoc'?” 21 Y se Pedro ndonòc mbe caóc taddò tinqyémp cojòp jòì ndoséèp Jesús, ndo'ùèje':

—Jéoc' se Xiquèoc', ¿njí ndá jòì canén ne maláts'òp?

22 Y Jesús ndo'uàò y ndoséèp:

—Si miéc vá lébm lappái malavéjo ne Juan ásta que caóc tsocuèt taddòà, cojòì jéoc' ni canén nli'yájodnc' móòt. Jéoc' con'èjè kó'osc caóc. —Copòè ndo'uèjè' Jesús.

23 Cojòì vócejàp comá nimián' rinjà que caóc ni mattò móòt, mján re cadát se máignk' toccuèje'pm Jesucristo. Xiémbe Jesús nip ndoséèp Pedro que caóc ni mattò, cuás ndo'uèjè': “Si miéc vá lébm lappái malavéjo jòì ásta que caóc tsocuèt taddòà, cojòì jéoc' ni canén nli'yájodnc' móòt.”

24 Se Jesús ndo'uèjè' ranjí rinjà jòì va'àjo ne lébm sandá se lo'óajadn' jòì y lik'àjam majào ligyàjoi, y jòì ne ndonò vi'yá ranjí se ndotsjàò, y yà ndo'uèts' njí ngoc'uéx y ndomán. Y cadát'n se máign'η to'óajadn'n tixáot'n con jòì, caóc'η vannó'om' que jòì vommán ne lik'àjam cuás ninjà se ndo'uèì nanjyágn ma'èts' njí ngoc'uéx.

25 Y vá valí ndo'uèì ndotsjàò Jesús conjí químbyè'p copó', y cadép mi'yá ma'èts' njí ngoc'uéx. Y lik'àjam valí se jòì ndotsjàò ásta que ndánjòp yà mi'yá mbe ma'èts' re ng'uéx, cojòì lik'àjam cotóè' re ng'uéx malamî.

Y yà vi'yá ranjí se mano'uèts' njí ngoc'uéx.